

บทที่ 4

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาของ อ.ส.ม.ท.

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) เป็นองค์กรสื่อสารมวลชนแห่งหนึ่งที่มีฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ซึ่งทำหน้าที่ในด้านสื่อมวลชนที่มีบทบาทและอิทธิพลในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป เนื่องจากสื่อกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด

ด้วยเหตุที่สื่อมวลชนที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อประชาชนอย่างกว้างขวางนี้เอง อ.ส.ม.ท. จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันสังคมอื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่ในสังคมโดยทั่วไป ซึ่งความเกี่ยวพันกันนั้น อาจมีทั้งผลดีและผลเสียต่อการพัฒนา อ.ส.ม.ท. ในฐานะองค์กรสื่อสารมวลชนของรัฐและโดยทางตรงและทางอ้อม ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนามีด้วยกันหลายประการแต่ในฐานะที่ อ.ส.ม.ท. เป็นองค์กรข่าวสารของรัฐ ปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่พิจารณาแล้วมีด้วยกัน 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านการเมืองและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

จากการที่ อ.ส.ม.ท. เป็นองค์กรข่าวสารของรัฐ ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัจจัยทางด้านการเมือง และทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายได้ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดและการพัฒนาตัวเอง รวมไปถึงทิศทางการพัฒนาต่อไปในอนาคตของ อ.ส.ม.ท.

โดยที่ปัจจัยดังกล่าวทั้ง 2 นี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับ อ.ส.ม.ท. ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านเทคโนโลยี และด้านการให้บริการ ซึ่งการศึกษาในบทนี้จะแบ่งพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. ออกเป็น 4 ยุค โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อพัฒนาการขององค์การ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ยุคที่ 1 ปี พ.ศ. 2520-2526

ที่ต้องกำหนดช่วงระยะเวลาในยุคที่ 1 ให้อยู่ในระหว่างพ.ศ. 2520-2526 นั้น เนื่องจากในช่วงเวลานี้ เป็นช่วงเวลาแห่งการเริ่มต้นดำเนินกิจการของ อ.ส.ม.ท. ซึ่งต้องมีการปรับปรุงและวางระบบการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐบาลกำหนดขึ้น หลังจากรัฐบาลได้ยุบกิจการของบริษัทไทยโทรทศน์ จำกัดไปแล้ว นิตนาการและการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาแห่งการเริ่มต้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะหากเริ่มต้นไม่ดีแล้ว อ.ส.ม.ท. อาจกลับเข้าสู่วังวนเดิมเช่นเดียวกับบริษัทไทยโทรทศน์ได้

1. ปัจจัยทางด้านการเมือง

อ.ส.ม.ท. มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองมาทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2520 เรื่อยมา มากบ้างน้อยบ้าง ตามสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ทั้งในยุคที่ 1 นั้น อ.ส.ม.ท. ได้มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะรัฐบาลภายใต้การนำของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี ได้ตระหนักถึงอำนาจของสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุโทรทศน์ที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการโน้มน้าวจิตใจ และความเชื่อของประชาชน โดยนำมาใช้เป็นกระบอกเสียงที่สำคัญของรัฐบาล รวมถึงเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ และความเป็นเอกภาพภายในประเทศ

นายคุณิต ศิริวรรณ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลของนายธานินทร์ ผู้ได้รับมอบหมายให้ควบคุมดูแลงานของ อ.ส.ม.ท. คนแรก ได้กล่าวไว้ว่า "ในฐานะที่เป็นรัฐมนตรีฯ ที่ดูแลงานประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล เห็นว่า กิจการของบริษัทไทยโทรทศน์ จำกัด จะไม่สนองนโยบายของรัฐบาล ในการที่จะให้มีองค์กรที่ ทำหน้าที่ให้บริการสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุและโทรทศน์อย่างถูกต้องสมบูรณ์ได้ จึงได้เสนอนายกรัฐมนตรีว่า ควรปรับปรุงองค์กรของรัฐองค์กรนี้ให้สามารถดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นสากลได้ คือ เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล และสะท้อนการทำงาน ของหน่วยงานของรัฐผ่านองค์กรสื่อสารมวลชนแห่งนี้ไปยังประชาชน จึงยุบบริษัทไทยโทรทศน์ และจัดตั้งใหม่ ให้เป็นองค์กรถาวร มีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้อง จึงเสนอร่างพระราชบัญญัติการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. รัฐวิสาหกิจ เนื่องจากข้อจำกัดของระบบราชการ ในขณะที่รัฐวิสาหกิจ มีสิทธิที่จะดำเนินการได้ถูกต้องตามกฎหมาย ที่จะดำเนินการด้านนี้ให้มีความคล่องตัว และทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า สามารถสนองตอบนโยบายของรัฐ ที่ต้องการใช้สื่อมวลชนของรัฐให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด โดยให้ อ.ส.ม.ท. เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี"

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. คือรัฐบาลต้องการให้มีองค์กรที่
ทำหน้าที่ด้านสื่อสารมวลชนที่มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และสามารถสนองตอบนโยบายของรัฐบาลได้
อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า อ.ส.ม.ท. จะเป็นรัฐวิสาหกิจเหมือนรัฐวิสาหกิจแห่งอื่นที่จัดตั้งขึ้นมาก่อนหน้านี้
แต่ อ.ส.ม.ท. เกิดขึ้นในสถานการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างและมีความจำเป็นเฉพาะออกไป กล่าวคือ
เพราะเป็นหน่วยงานด้านการสื่อสารที่คุมสื่อทั้งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสำนักข่าวไทย
ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมาก ขณะที่รัฐวิสาหกิจแห่งอื่น มีกลุ่มอำนาจอื่นดูแล เช่น บริษัทการบินไทย จำกัด
ควบคุมโดยกองทัพอากาศ , องค์การโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ควบคุมโดยกองทัพบก สำหรับ อ.ส.ม.ท.
รัฐบาลภายใต้การนำของนายธานินทร์ ในขณะนั้นต้องเข้าควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิด
โดยกรมมอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เข้าควบคุมดูแล จนกลายเป็นธรรมเนียม
และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีกฎหรือระเบียบระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งแต่อย่างใด
สำหรับตำแหน่งกรรมการ ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง ได้กำหนดไว้แต่เพียงว่าให้รัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย
เลือกสรรจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยราชการ ได้ไม่น้อยกว่า 5 คน และไม่เกิน 9 คน แต่ไม่
ได้ระบุคุณสมบัติที่ชัดเจน และไม่ได้อำนาจว่าจะต้องเลือกผู้ทรงคุณวุฒิกี่คน หรือผู้แทนจากหน่วยราชการกี่คน
เพราะฉะนั้นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จะสามารถเลือกสรรใครมาเป็นกรรมการก็ได้
ส่วนตำแหน่งผู้อำนวยการ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่ จะเข้ามาดำรงตำแหน่งอย่างกว้าง ๆ ไว้เพียงแต่
ผู้ที่มาดำรงตำแหน่งต้องไม่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกับการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท.
เท่านั้น ไม่มีหลักการใดเป็นมาตรฐานในการพิจารณา รัฐบาลหรือรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมดูแล
อ.ส.ม.ท. จึงพยายามดึงพรรคพวกของตนเองมาดำรงตำแหน่งทั้งการเป็นกรรมการและเป็น
ผู้อำนวยการดังกล่าว

นายประมุก สุตะบุตร จึงถูกเลือกให้เป็นผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. คนแรก เหตุที่นายประมุก
ได้มาเป็นผู้ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. นั้น เนื่องจากการผลักดันของนายธรรมรงค์ คุโรวาท เพื่อนที่เรียน
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือสิงห์คำ รุ่นที่ 10 ซึ่งเป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ฝ่ายการเมือง ของรัฐบาลนายธานินทร์ และผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนอีกท่าน ได้แก่ นายมีชัย ฤชุพันธ์
ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่มีความสนิทสนมกับนายประมุก
เป็นการส่วนตัว ประกอบกับนายคสุติ ศิริวรรณ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ควบคุม อ.ส.ม.ท.
เคยเห็นผลงานจากตำแหน่ง ผู้จัดการบริษัทไทยโทรทัศน์ ของนายประมุก มาก่อนที่จะสรุปกิจการ
ซึ่งนายคสุติ กล่าวถึงสาเหตุที่เลือกนายประมุกว่าเป็นเพราะนายประมุกเป็นคน "กล้าตัดสินใจ"

สำหรับสถานการณ์ทางการเมืองทั่วไปในสัปดาห์ที่ 1 นี้ นายชานินทร์ ภิรตวิเชียร นายกรัฐมนตรี ได้ทำการปกครองประเทศแบบคณะทหาร ได้ใช้มาตรการเฉียบขาดกับนักศึกษาและนักการเมืองฝ่ายซ้าย ทำการจับกุมและคุมขังบุคคลประเภทดังกล่าว ในข้อหาภัยสังคมเป็นผลให้นักศึกษา นักการเมือง และผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมือง ถูกจับกุมขังและหลายคนต้องหนีเข้าป่าจับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐบาล และทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเคยไว้เกียรติภูมิและความน่าเชื่อถือ ได้สมาชิกพรรคที่เศษสอได้ที่หนึ่งของประเทศไทย เป็นนายแพทย์ เป็นสมาชิกผู้แทนราษฎร และเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยและมีบางส่วนที่หนีออกนอกประเทศไป

ในส่วนของหนังสือพิมพ์ รัฐบาลได้ใช้มาตรการเข้มงวดตรวจสอบหนังสือพิมพ์ และปิดกั้นเสรีภาพในการเสนอข่าว หนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ 13 ฉบับ ถูกปิดตาย และอีกหลายฉบับถูกปิดเป็นครั้งคราวแทบไม่เว้นแต่ละวัน ตลอดสมัยรัฐบาลนายชานินทร์

รัฐบาลภายใต้การนำของนายชานินทร์ ภิรตวิเชียร นายกรัฐมนตรี ทำการปกครองและบริหารประเทศอยู่จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ได้ถูกปฏิวัติโดยคณะทหารภายใต้การนำของ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และภายหลังการปฏิวัติสำเร็จได้แต่งตั้งตนเองเป็นนายกรัฐมนตรีและได้แต่งตั้ง พล.ท.บุญเรือง บัวจรรุญ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท.

ในรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเกรียงศักดิ์นี้ ได้ให้อิสระเสรีภาพแก่สื่อมวลชนมากกว่ารัฐบาลของนายชานินทร์ เพราะข้ออ้างประการหนึ่งของการทำการปฏิวัติ อันจะสร้างความชอบธรรมและไม่ถูกโจมตีจากสื่อมวลชนและสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนทั้งประเทศคือ การเข้ามาสร้างและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ให้มีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องให้อิสระและเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน

สำหรับ อ.ส.ม.ท. ยังคงถูกควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาลเช่นเดิม พิจารณาได้จาก รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ควบคุม อ.ส.ม.ท. และเป็นประธานคณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. โดยตำแหน่ง นั้นเป็นทหารที่มีความสนิทสนมกับพลเอกเกรียงศักดิ์ คือ พล.ท.บุญเรือง บัวจรรุญ นอกจากนั้นกรรมการ อ.ส.ม.ท. ที่ได้รับการแต่งตั้ง 1 คน มาจากข้าราชการสาธารณสุข คือ พล.ต.ประกอบ จารุมณี โดยชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลยังคงต้องควบคุม อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิดต่อไป

แต่รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเกรียงศักดิ์ ทำการปกครองและบริหารได้เพียงปีเศษ พลเอกเกรียงศักดิ์ ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจของไทยตกต่ำเพราะปัญหาน้ำมันนำเข้ามีราคาสูงมาก มีหนี้สินต่างประเทศที่รัฐบาลชุดก่อน ๆ ก็ยังมีมาคิดค้างเป็นจำนวนมาก และฐานะธนาคารหลายแห่งสิ้นคลอน พลเอกเกรียงศักดิ์ ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้

ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2522 พรรคการเมืองที่รวมกัน จัดตั้งรัฐบาลไม่สามารถตกลงผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ จึงได้เชิญบุคคลที่เป็นกลางมาดำรงตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งได้แก่ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก ในขณะที่ โศภผลเอกเปรม คกลงและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา

พลเอกเปรม เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มีบุคลิกภาพสุภาพ อ่อนโยน ไม่เหมือนนายกรัฐมนตรี ที่มาจากทหารคนอื่น ๆ ที่ค่อนข้างจะแข็งกร้าว แม้วิสุทธิโทรทัศน์จะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดเหมือนยุคก่อน ๆ ก็ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ แต่หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพ ในการเสนอข่าวพอสมควร กล่าวคือ สามารถแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ตลอดจนสามารถเสียดสีผู้นำรัฐบาลได้

ทางด้าน อ.ส.ม.ท. ดังที่ได้กล่าวมาแล้วมาถูกควบคุมอย่างเข้มงวดเหมือนยุคก่อน ๆ พลเอกเปรม นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้ทหารคนสนิท ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. ในรัฐบาลตนเอง คือ พลเอกยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา มาดำรงตำแหน่งดังกล่าว พร้อมกับแต่งตั้งทหารคนสนิท คือ พ.อ.อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ดำรงตำแหน่งกรรมการ อ.ส.ม.ท. ด้วย

"การเมืองมีบทบาททั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการเสนอข่าวของ อ.ส.ม.ท. บทบาทโดยตรงนอกจากจะปรากฏให้เห็นในรูปการแต่งตั้งโยกย้ายบุคคล ให้มีหน้าที่ควบคุมดูแลแล้ว ยังเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงผู้อำนวยการหรือผู้บริหารระดับสูงตลอดจนเจ้าหน้าที่สถานีฯ ตามอำนาจรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีที่มีอยู่ บทบาทโดยอ้อม คือให้ความเห็นผ่านผู้อำนวยการ หรือหัวหน้าฝ่ายข่าวด้วยวาจาให้พิจารณาและระมัดระวังการเสนอข่าวใดข่าวหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งในระยะแรก ๆ ของการจัดตั้งนี้การเมืองมีส่วนในการกำหนดรายละเอียดในการเสนอข่าวด้วย กล่าวคือในแต่ละวันทางกองโฆษกฯ จะส่งหมายข่าวประจำวันและเนื้อหาของข่าวมาให้ อ.ส.ม.ท. ซึ่ง อ.ส.ม.ท. จะต้องส่งเจ้าหน้าที่ไปกำข่าวตามหมายข่าวที่ให้มาทุกข่าว ดัดลอกไม่ได้ โศภเนื้อหาของข่าวก็เป็นในลักษณะข่าวพิธีการและการประชาสัมพันธ์ ผลงานของรัฐบาลเท่านั้น หรือเรียกได้ว่าเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลอย่างแท้จริง"

ในส่วนของพนักงานของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 1 นี้ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มของนายประมุต สุตะบุตร ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. , กลุ่มสหภาพแรงงาน อ.ส.ม.ท. และกลุ่มไม้ฝักไม้ฟ้ายืด โดยกลุ่มของนายประมุต จะเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด เนื่องจากผู้นำกลุ่มคือ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในองค์กร ในยุคที่ 1 นี้ อำนาจในการตัดสินใจทั้งหมดจะอยู่ที่ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. คนเดียว

"ในสมัยนั้น กลุ่มของสหภาพแรงงาน อ.ส.ม.ท. ได้ต่อสู้กับกลุ่มของนายประมุตในหลาย ๆ เรื่อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ขององค์กรและของพนักงาน เนื่องจากกลุ่มของนายประมุต มีการทุจริตและแสวงหาผลประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตนเองเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทางด้านโทรทัศนีย์ ในราคาแพงแต่คุณภาพไม่ดี หรือซื้อโดยหลักเล็งกำไรทำให้รัฐเสียหาย ตลอดจนการอนุมัติจ่ายเงินสำรองแก่พวกพ้องโดยไม่มีใบเสร็จ ทางสหภาพแรงงานฯ พยายามโจมตีและแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ให้พนักงานและผู้ใหญ่ในรัฐบาลทราบ ผลคือโดนประมุตให้ออกหรือย้ายไปอยู่ในตำแหน่งที่ไม่มีงานและโดนความผิดให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่พวกพ้องของตน แต่ในที่สุดนายประมุตก็หนีความจริงไปไม่พ้น ถูกสอบสวนทั้งจาก ป.ป.ป. และผู้ใหญ่ในรัฐบาล จนตัวเองต้องถูกย้ายไปประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และลาออกไปในที่สุด"

ตัวอย่างของการจัดซื้อจัดหา อาทิ ในเดือนธันวาคม 2521 อ.ส.ม.ท. ได้สั่งซื้อเครื่องบันทึกภาพโทรทัศน์สีหือแอมแพกซ์จำนวน 2 เครื่อง มูลค่า 4.5 ล้านบาท จากห้างหุ้นส่วนจำกัด วิเชียรพัฒนา และห้างวิเชียรพัฒนาได้นำเครื่องดังกล่าวมาส่งมอบในเดือนมิถุนายน 2522 โดยยังไม่มี การชำระภาระอากรขาเข้า ต่อมาผู้บริหารระดับสูงของ อ.ส.ม.ท. พยายามขอลดภาษีอากรขาเข้า แต่ทางศุลกากร ไม่ยินยอม ต่อมาข้าราชการกระทรวงการคลังจะประกาศลดภาษีขาเข้าลง ผู้ขาย จึงอ้างว่าเครื่องบันทึกภาพที่ส่งมอบให้ อ.ส.ม.ท. ไปแล้วนั้นใช้การไม่ได้ต้องส่งคืนโรงงานที่ต่างประเทศ ทำเสมือนหนึ่งยังไม่มี การซื้อขายกัน เมื่อมีการประกาศลดภาษีแล้ว ได้นำกลับมาใหม่เสมือนว่า อ.ส.ม.ท. สั่งซื้อเครื่องดังกล่าวนั้นใหม่ ซึ่งทำให้รัฐขาดรายได้ประมาณ 4 ล้านบาท ทาง ป.ป.ป. ได้เข้ามาสอบสวนกรณีนี้ ผลสรุปว่านายประมุตมีความผิดจริง และให้ลงโทษทางวินัยกับนายประมุต

ตัวอย่างอีกกรณีหนึ่ง เป็นตัวอย่างภายหลังจากนายประมุต ลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. และนายบุญเสริม วิสกุล เข้ามารักษาการแทน ในปลายปี พ.ศ.2529 นายบุญเสริมได้ทำการสอบสวนการจัดซื้อรถถ่ายเทอควิวด้วยวิธีพิเศษจากสหรัฐอเมริกา ในสมัยนายประมุต ดำรงตำแหน่งอยู่ ราคาคันละ 12 ล้านบาท ซึ่งคณะกรรมการตรวจรับยังไม่ยอมตรวจรับ เพราะเครื่องส่งในรถใช้งานไม่ได้ และราคาสูงเกินกว่าที่ควรจะเป็นคือ 6 ล้านบาท

อีกกรณีที่น่าสนใจ คือ ในสมัยประมุข ได้ออกระเบียบให้พนักงานระดับหัวหน้าฝ่ายผู้หนึ่ง เป็นผู้ม้อ่านจเบิกจ่ายเงินได้เดือนละ 2 แสนบาท เพื่อไว้คือนรับลูกค้าทางด้านธุรกิจโฆษณา ซึ่งหัวหน้าฝ่ายผู้นี้ได้เบิกงบประมาณก่อนนี้ไปใช้ทุกเดือน แต่ในช่วง 6-7 เดือนสุดท้าย หลังจากที่ นายประมุข พ้นตำแหน่งไปแล้ว หัวหน้าฝ่ายผู้ที่ไม่ได้นำหลักฐานการใช้จ่ายเงินส่งให้กับฝ่ายบัญชี เมื่อมีการเรียกดูหลักฐาน ปรากฏว่า หัวหน้าฝ่ายผู้นั้นนำเงินมาคืนกว่า 1 ล้านบาท เพื่อปกปิดเรื่อง แต่ปรากฏว่าถูกจับได้เสียก่อน จนถูกคณะกรรมการสอบสวนอยู่

จะเห็นได้ว่า ในยุคที่ 1 นี้ พนักงานของ อ.ส.ม.ท. ต่างที่ต้องการจะปกป้องผลประโยชน์ขององค์การไว้ แม้ว่าการต่อสู้ของพนักงานบางครั้งจะทำให้ตนเองต้องถูกสั่งพักงานหรือไล่ออกจากงานก็ตาม แต่ในที่สุดแล้วเมื่อความจริงปรากฏออกมา พนักงานดังกล่าวได้กลับเข้ามาทำงานตามเดิม ส่วนผู้ที่ทุจริต แม้จะมีอำนาจสูงสุดในองค์การ ย่อมหลีกเลี่ยงความผิดไม่พ้น และต้องได้รับโทษจนต้องลาออกจากงานไปในที่สุด

ในยุคที่ 1 นี้ ต้องยอมรับว่า การจัดตั้งสหภาพแรงงานขึ้นมานั้น เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ อ.ส.ม.ท. มีการพัฒนาก้าวหน้าต่อไป เพราะหากไม่มีสหภาพแรงงานคอยขัดขวางกลุ่มที่คอยแสวงหาผลประโยชน์ไว้แล้ว เครื่องมืออุปกรณ์ที่มีการจัดซื้อจัดหาภายนอกจะไม่มีประสิทธิภาพแล้ว ยิ่งทำให้ อ.ส.ม.ท. ต้องสูญเสียเงินค่าซ่อมบำรุงและเงินค่าคอมมิชชั่น เป็นจำนวนมาก โดยเปล่าประโยชน์ แทนที่จะนำเงินดังกล่าวมาพัฒนาองค์การด้านอื่น ๆ

ผลจากสถานการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นในยุคที่ 1 นี้ ได้ส่งผลกระทบต่อในด้านพัฒนาการของ อ.ส.ม.ท. ที่สำคัญ 2 ด้านด้วยกันคือ

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและวัตถุประสงค์

ในยุคที่ 1 นี้ รัฐบาลของนายธานินทร์ มีนโยบายที่จะดำเนินการเกี่ยวกับสื่อมวลชนของรัฐ ให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพสูง ถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐบาล ตลอดจนการใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รัฐบาลจึงเห็นสมควรที่จะให้มีการปรับปรุงการ สื่อสารมวลชนของประเทศในด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ รวมถึงงานด้านข่าวเสียใหม่ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล พ.ศ.2496 ขึ้นตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษเล่มที่ 94 ตอนที่

24 ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2520 ทั้งนี้เนื่องจาก บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้ยกเลิกกิจการโดยเด็ดขาด (หลังจาก ประชุมใหญ่สามัญผู้ถือหุ้น 2 ครั้ง ห่างกัน 14 วัน) โดยให้เลิกกิจการบริษัทฯ เมื่อครบ 14 วัน นับจากวันที่พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) มีผลบังคับใช้ โดยบริษัทฯ จะต้องเลิกกิจการในวันที่ 9 เมษายน พ.ศ.2520 (เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2520 มีผลบังคับในวันถัดไปคือวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2520) ทั้งนี้ อ.ส.ม.ท. จะเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

นายคุณิต ศิริวรรณ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลของนายธานินทร์ที่ทำหน้าที่ดูแลกิจการบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ในปี พ.ศ.2519 เคยให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนว่า "ผมพบว่ากิจการบริษัทไทยโทรทัศน์ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เหตุที่ขาดทุน ส่วนหนึ่งเพราะหน่วยราชการไปใช้แล้วไม่จ่ายสตางค์ด้วย เพราะถือเป็นเรื่องของราชการ พอมีเหตุรัฐบาลจะเอาเงินไปช่วยไม่สามารถทำได้เต็มที่ เพราะเป็นบริษัทจำกัด และท่านนายกรัฐมนตรีท่านเห็นว่า กิจการสื่อสารมวลชนเป็นกิจการที่มีความสำคัญที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตย ในโครงการพัฒนาประชาธิปไตย 12 ปีที่ท่านจัดทำขึ้น ท่านให้ผมมาพิจารณาว่าน่าจะจัดตั้งองค์กรที่มีประสิทธิภาพที่เป็นรัฐวิสาหกิจโดยสมบูรณ์ แต่ขณะเดียวกันสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ในที่สุดก็ได้มีการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ขึ้นมา"

เกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกิจการของ อ.ส.ม.ท. นั้น ได้มีการประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2520 เรื่องมอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ อ.ส.ม.ท. สำหรับกรรมการ บริหารกิจการ อ.ส.ม.ท. ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2520 เรื่อง แต่งตั้งกรรมการบริหารกิจการ อ.ส.ม.ท. โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. พ.ศ.2520 ที่บัญญัติให้มีคณะกรรมการบริหารกิจการคณะหนึ่ง ประกอบด้วย รัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรี มอบหมายเป็นประธานกรรมการและกรรมการอื่น ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่น้อยกว่าห้าคน และไม่เกินเก้าคน และให้ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละสองปี

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. นี้ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่า รัฐบาลมีอำนาจทั้งในการบริหารและการปฏิบัติงานของ อ.ส.ม.ท. ทั้งหมดอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มจากนายกรัฐมนตรีมอบหมายให้รัฐมนตรี มีอำนาจกำกับดูแล โดยทั่วไป และเป็นประธานกรรมการ

ในขณะเดียวกัน รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งใครก็ได้เป็นกรรมการ ซึ่งกรรมการ อยู่ภายใต้อำนาจการแต่งตั้งและปลดออกของคณะรัฐมนตรีนี้ รวมถึงการแต่งตั้งและปลดผู้อำนวยการด้วย นับได้ว่ารัฐบาลมีอำนาจอย่างกว้างขวาง โดยตำแหน่งกรรมการและผู้อำนวยการ ไม่มีหลักการใดเป็น มาตรฐานในการพิจารณาให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง เป็นไปได้ว่านักการเมืองจึงพยายามดึงพรรคพวก ของตนเองที่ไว้ใจได้มาดำรงตำแหน่งดังกล่าว โดยเฉพาะในรัฐบาลของนายธานินทร์ควยแล้วย่อมต้อง เลือกสรรบุคคลที่ไว้ใจได้อย่างมากเข้ามาเป็นกรรมการ เพราะฉะนั้นหากนักการเมืองต้องการมีอิทธิพล ใน อ.ส.ม.ท. มากย่อมที่จะแต่งตั้งพวกพ้องของตนเองเข้ามาเป็นกรรมการจำนวนมาก และหาก นักการเมืองไม่ต้องการเข้ามามีอิทธิพลก็จะแต่งตั้งบุคคลที่มีความเป็นกลางเข้ามาเป็นกรรมการ

จะเห็นได้ว่า รัฐบาลของนายธานินทร์ ได้เห็นความสำคัญและตระหนัก ถึงอำนาจของ สื่อมวลชน โดยเฉพาะ อ.ส.ม.ท. จึงจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งจากโครงสร้าง ที่ได้วางไว้ในครั้งนี้ ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศ และของ อ.ส.ม.ท. ในยุคต่อ ๆ มา

ภายหลังจากการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ขึ้นมาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้มีการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ ขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย

1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การ

ในข้อที่ 1 การจัดโครงสร้างของ อ.ส.ม.ท. จะ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการ จะให้ อ.ส.ม.ท. เป็นอย่างไรบ้าง อันจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐและต่อการดำเนินกิจการมากที่สุด ซึ่งในขณะนี้ สถานการณ์บ้านเมืองไม่ค่อสันติภาพเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ บ้านเมืองสับสนวุ่นวาย พรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทย ได้แพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับรัฐบาลของนายธานินทร์ ที่ทำการบริหาร ประเทศอยู่ เป็นรัฐบาลที่ได้รับการจัดตั้งจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ทำการปฏิบัติค่อนล้มรัฐบาล ชุคก่อนมา ทำให้ทุกฝ่ายมองว่า เป็นรัฐบาลของเผด็จการ เนื่องจากผู้กุมอำนาจสูงสุดในขณะนั้นยังคงเป็น คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

อ.ส.ม.ท. จัดตั้งขึ้นในภาวะการก่อกวนของบ้านเมืองในขณะนั้น เน้นอนการควบคุมเข้มงวด และเข้มงวดมากกว่าการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ เพราะ อ.ส.ม.ท. เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่สื่อมวลชน อันเป็นสื่อที่มีอิทธิพลและมีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปสูงนั่นเอง

ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. พ.ศ. 2520 ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับแรก สำหรับการควบคุม อ.ส.ม.ท. จะแสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจอย่างกว้างขวางของรัฐบาลในการบริหารและการปฏิบัติงานทั้งหมดของ อ.ส.ม.ท. ดังนี้

มาตรา 11 ระบุว่า รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไปซึ่งกิจการของ อ.ส.ม.ท. และเพื่อประโยชน์ในการนี้ รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกประธานกรรมการ กรรมการ ผู้อำนวยการ พนักงานหรือลูกจ้าง มาชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความเห็น ให้ทำรายงานอื่น สั่งให้กระทำหรือยับยั้งการกระทำใด ๆ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล หรือมติคณะรัฐมนตรี ตลอดจนมีอำนาจที่จะสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินกิจการได้

มาตรา 13 ระบุว่า ให้มีคณะกรรมการบริหารกิจการ อ.ส.ม.ท. คณะหนึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่น ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่น้อยกว่าห้าคนและไม่เกินเก้าคน และให้ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 16 ระบุว่า นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นตำแหน่งเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ออก

มาตรา 20 ระบุว่า ให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้อำนวยการ และกำหนดอัตราเงินเดือนของผู้อำนวยการ ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา 22 ระบุว่า ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออกด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

หากพิจารณาพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า รัฐบาลเข้าทำกาควบคุม อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิด โดยมีอำนาจทั้งในการบริหารงานและการปฏิบัติงานทั้งหมดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มจากนายกรัฐมนตรี มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไป ซึ่งสามารถใช้อำนาจถึงพนักงานและลูกจ้างดังมาตรา 11 และเป็นประธานกรรมการ บริหารกิจการของ อ.ส.ม.ท. ดังมาตรา 13

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจเต็มในการแต่งตั้งใคร ก็ได้เป็น

กรรมการ เนื่องจากในพระราชกฤษฎีกาไม่ระบุข้อกำหนดไว้ตามมาตรา 13 และมีอำนาจปลดกรรมการตามมาตรา 16 ซึ่งคณะกรรมการที่อยู่ภายใต้อำนาจ การแต่งตั้งและการปลดออกของคณะรัฐมนตรีนี้มีอำนาจอย่างกว้างขวางในการควบคุมการบริหารและการปฏิบัติงานของ อ.ส.ม.ท. ตามมาตรา 19 รวมถึงการแต่งตั้งและปลดผู้อำนวยการภายใต้อำนาจของรัฐมนตรี ดังมาตรา 20 และมาตรา 22

จากนั้นผู้อำนวยการจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของ อ.ส.ม.ท. โดยต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา 23 และมาตรา 25

นอกจากอำนาจในการควบคุมการบริหารงานและการปฏิบัติงานของ อ.ส.ม.ท. แล้ว คณะรัฐมนตรียังมีอำนาจในการให้ผลประโยชน์ต่อทุกคนใน อ.ส.ม.ท. ด้วย ดังมาตรา 17 และมาตรา 19

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ความเคลื่อนไหวในระบบเศรษฐกิจโดยรวม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนา อ.ส.ม.ท. เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะแรงผลักดันที่สามารถกำหนดโครงสร้างพื้นฐาน และรายได้ของการดำเนินกิจการสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้ควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. ตลอดจนผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. จะต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจทุก ๆ ระยะเวลา อย่างจริงจังและด้วยความรอบคอบ

ในยุคลที่ 1 อันเป็นยุคแห่งการจัดตั้งนี้ ในระยะ 3-4 ปีแรก สภาวะเศรษฐกิจของไทย ได้ตกต่ำอย่างรุนแรง เพราะปัญหาราคาน้ำมันนำเข้ามีราคาสูงมาก และหนี้สินต่างประเทศและสถาบันทางการเงินภายในประเทศที่รัฐบาลชุดก่อน ๆ กู้ยืมมานั้น เป็นปัญหาเศรษฐกิจที่ รุมเร้าต่อเนื่องมาโดยตลอด ชั้นชั้นนายทุนประสบปัญหาหากพยายามหาเงินก้อนใหญ่มา รองรับการค้าเนินงานเพื่อความอยู่รอดของกิจการ ฐานะของธนาคารหลายแห่งสิ้นคลอน

ในระยะ 2-3 ปีหลัง สภาวะเศรษฐกิจของไทยเริ่มดีขึ้น ภายหลังจากรัฐบาลของ พลเอกเปรม ได้อาศัยมาตรการต่าง ๆ ในการปรับตัวทางเศรษฐกิจ โดยมีการกำหนดไว้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และยังมีมาตรการบางอย่างอื่น เช่น การประกาศลดค่าเงินบาทถึง 2 ครั้ง การคุ้มครองทางภาษีศุลกากร ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากนี้ ยังได้มีการอนุญาตให้ชนชั้นนายทุนไทยเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ อันจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชนชั้นนายทุนไทย การปรับตัวทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพลเอกเปรมนี้ ถือว่าเป็นการชดเชยบทบาทของชนชั้นนายทุนและนักธุรกิจอีกระดับหนึ่ง

ส่วน อ.ส.ม.ท. ภายหลังจากที่ได้จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกา เป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีผลทำให้ อ.ส.ม.ท. เป็นหน่วยงานอิสระ ที่ต้องหารายได้เลี้ยงตัวเอง โดยพึ่งเงินงบประมาณจากรัฐบาลน้อยที่สุด ซึ่งช่วงแรก อ.ส.ม.ท. มีเงินกองทุนในการดำเนินกิจการเพียง 33 ล้านบาท โดยได้มาจากเงินที่ รับโอนมาจากบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด จำนวน 23 ล้านบาท และรัฐบาลให้ทุนประเดิมอีก จำนวน 10 ล้านบาท ทั้งนี้ อ.ส.ม.ท. มีแหล่งรายได้รวม 5 แหล่ง คือสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ระบบ เอ.เอ็ม. 2 คลื่น ระบบ เอฟ.เอ็ม. 7 คลื่น สำนักข่าวไทย ค่าเช่าสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ทั้งนี้โดยมีรายได้จาก สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 เป็นรายได้หลัก และสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. เป็นรายได้รอง ซึ่งรายได้หลักที่สำคัญนั้น เป็นรายได้จากการโฆษณา

สำหรับที่มาของรายได้นั้น ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. นั้น ระบุใน มาตรา 10 ว่า ให้มาจากการดำเนินกิจการ, จากทรัพย์สินของ อ.ส.ม.ท. , จากการลงทุน หรือการร่วมทุน และรายได้อื่น ซึ่งในระบบการจัดการและการบริหารงานของ อ.ส.ม.ท. ได้กำหนดให้ อ.ส.ม.ท. ต้องดำเนินกิจการเพื่อเลี้ยงตนเอง โดยให้อาศัยเงินงบประมาณแผ่นดินน้อยที่สุด หรือไม่ต้องอาศัยเลย ดังนั้นรายได้ของ อ.ส.ม.ท. จึงจำเป็นต้องอาศัยรายได้จากการโฆษณาเกือบทั้งหมด ส่วนรายได้จากแหล่งอื่นไม่ว่าจะเป็นจากการให้สัมปทานแก่บริษัทบางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนท์ดำเนินกิจการ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 , รายได้จากวิทยุกระจายเสียง ตลอดจนรายได้จากสำนักข่าวไทย ได้รับจำนวนไม่มากนัก กล่าวคือ ในแต่ละปีได้เงินไม่ถึง 20 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการโฆษณาในแต่ละปีกว่า 1,000 ล้านบาท

อย่างไรก็ตามรายได้จากการโฆษณา ที่ อ.ส.ม.ท. ได้รับนั้น เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับภาวะทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน หากสภาพเศรษฐกิจเฟื่องฟู สภาพการเงินคล่อง สินค้าและบริการต่าง ๆ ได้ถูกผลิตขึ้นมามากมาย ทำให้เกิดภาวะแข่งขันทางด้านการตลาดจะเอื้อประโยชน์ด้านรายได้แก่ อ.ส.ม.ท. อย่างมาก แต่หากสภาพเศรษฐกิจซบเซาและตกต่ำ แม้โฆษณาจะมีอยู่มาก เช่นเดิม แต่โอกาสในการหารายได้จะน้อยลง เพราะเจ้าของธุรกิจ ซึ่งเป็นผู้โฆษณาจะทำการโฆษณาเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ส่งผลกระทบทำให้รายได้ของ อ.ส.ม.ท. น้อยลงไปด้วย

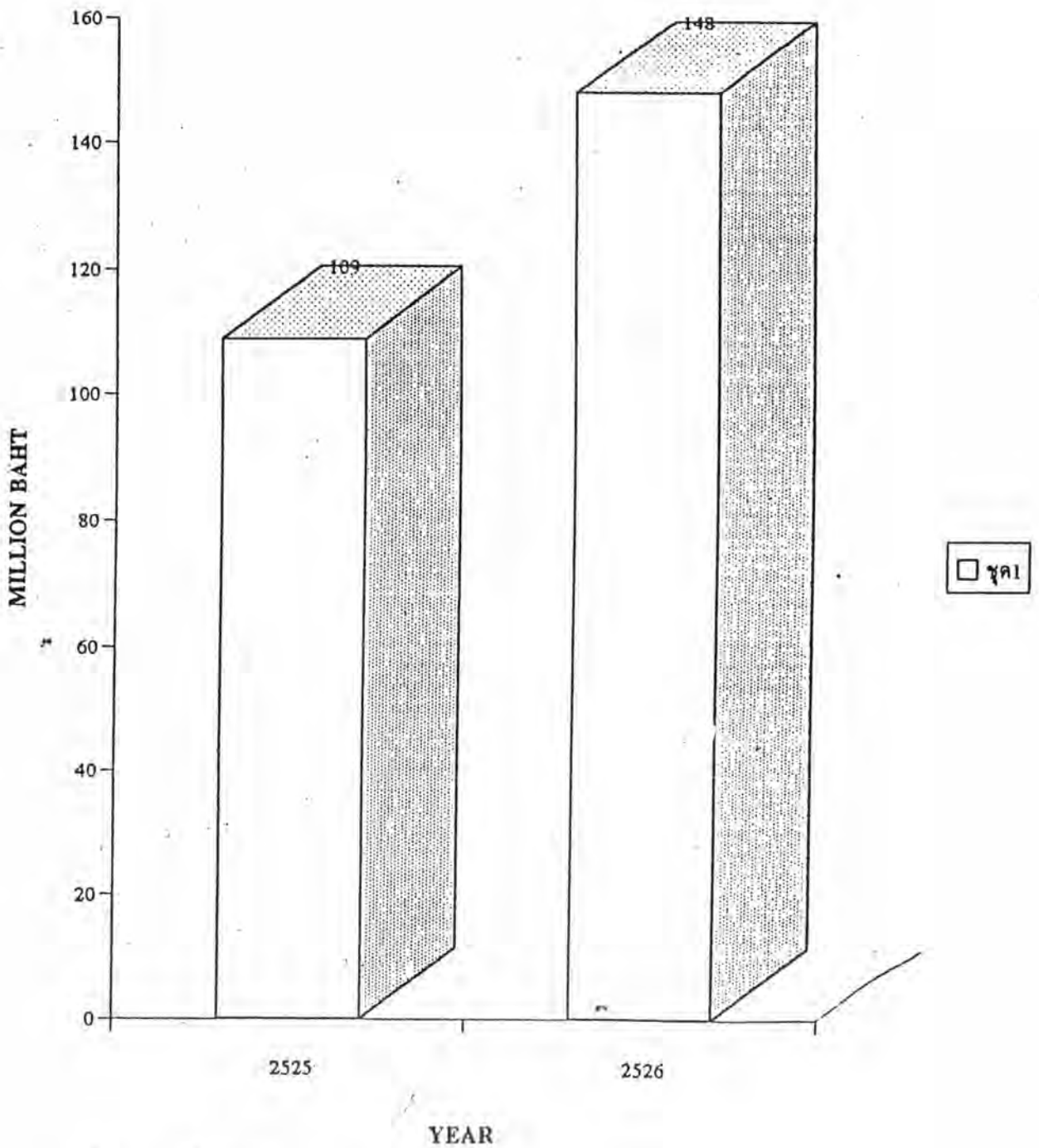
สำหรับรายจ่ายนอกจากจะจ่ายเพื่อการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. เองแล้ว ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ซึ่งระบุในมาตรา 10 ว่าให้นำส่งเป็นรายได้ของรัฐ ซึ่งในช่วง 10 ปีแรกของการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ได้กำหนดนำส่งรัฐร้อยละ 10-20 ของรายได้ แต่ตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา ได้เปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ 40 ของรายได้ นอกจากนี้ในมาตรา 10 ทวิ ยังระบุว่าจะส่งรายได้ของ อ.ส.ม.ท. เป็นรายได้ของรัฐ ให้คณะกรรมการจัดสรรเงินจำนวนหนึ่งซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ที่เหลือเป็นเงินอุดหนุนรายปีให้กับสถานีวิทยุโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ด้วย โดยบัญญัติที่เพิ่มขึ้นนี้ ได้เพิ่มเติมในการแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง ในปี พ.ศ. 2535

ในยุคลที่ 1 นี้ โดยเฉพาะในช่วง 3-4 ปีแรก (พ.ศ. 2520-2524) นั้น สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อรายได้ของ อ.ส.ม.ท. โดยทำให้รายได้จากการดำเนินงานลดลง แต่ไม่ถึงกับทำให้ขาดทุน ซึ่งนับตั้งแต่ก่อตั้ง อ.ส.ม.ท. ขึ้นมา อ.ส.ม.ท. ค่าเนื้องานมีรายได้มากกว่ารายจ่ายทุกปี หรือกล่าวได้ว่า "มีกำไรมาโดยตลอด ไม่เคยขาดทุนเลย" แม้จะต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินมาใช้ในการดำเนินงานก่อสร้างที่ทำการแห่งใหม่ แต่การกู้เงินมาดังกล่าว ได้ใช้วิธีการผ่อนชำระเป็นรายปีแบบ "มีมากก็ให้มาก มีน้อยก็ให้น้อย ไม่มีก็จ่ายแต่ดอกเบี้ย" ซึ่งหลังจากหักค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระเงินกู้และดอกเบี้ยแล้ว ยังมีกำไร แต่ไม่มากนัก

สาเหตุที่ อ.ส.ม.ท. มีกำไรจากผลการดำเนินงานมาโดยตลอด ในขณะที่บริษัทวิทยุโทรทัศน์ขาดทุนตลอดนั้น เนื่องจากว่า อ.ส.ม.ท. มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ ที่ต้องจัดทำแผนการเงินแสดงรายรับ-รายจ่ายเสนอสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ตรวจสอบเป็นประจำทุกปี หนทางรั่วไหลจึงเป็นไปได้ยาก

แผนภูมิที่ 4.1

แสดงการขยายตัวทางการตลาด เปรียบเทียบรายได้
จากการโฆษณาของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 1

ที่มา : ฝ่ายวิจัยการตลาด อ.ส.ม.ท.

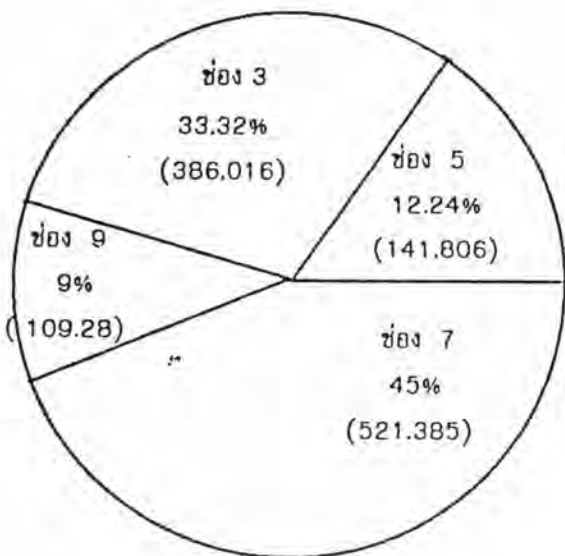
ในยุคลที่ 1 นี้ การดำเนินกิจการของ อ.ส.ม.ท. จะไม่มุ่งเน้นในเรื่องของรายได้เป็นหลัก เพราะวัตถุประสงค์หลักคือการดำเนินกิจการสื่อสารมวลชนที่ได้รับมอบหมาย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ และต้องอาศัยผลการดำเนินงานด้านธุรกิจเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ โดยไม่ต้องรบกวนงบประมาณแผ่นดิน ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าว ทำให้ อ.ส.ม.ท. ต้องระมัดระวังในเรื่องการเงินอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น การออกอากาศโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งรับค่าเนิการต่อเนื่องมาจากบริษัทไทยโทรทัศน์ โดย อ.ส.ม.ท. ประมาณการว่าจะมีรายได้จากมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง ประมาณปีละ 10 ล้านบาท แต่สามารถเก็บเงินได้เพียงปีละ 1 ล้านบาทเท่านั้น อย่างไรก็ตามสภาพการแข่งขันในการตลาดของช่วงนี้ยังไม่รุนแรง ทุกสถานีจะมีรายการที่เป็นเอกลักษณ์ที่ทำรายได้จากการโฆษณาให้กับตนเอง และส่วนใหญ่จะเป็นรายการประเภทบันเทิง เช่น ช่อง 3 รายการที่ทำรายได้จากการโฆษณาคือภาพยนตร์เงินชุดจากฮ่องกงและได้หัวัน ส่วนช่อง 5 เป็นรายการเกมโชว์ ช่อง 7 เป็นละครไทยหลายตอนจบ และภาพยนตร์ไทย ประเภทจักร ๆ วงศ์ ทางด้านช่อง 9 อ.ส.ม.ท. จะเป็นภาพยนตร์ชุดฝรั่ง

เมื่อเป็นเช่นนี้กลุ่มนักธุรกิจ จะสามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลงโฆษณาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ได้ง่ายขึ้น จึงไม่มีการแข่งขันกันเพื่อแย่งรายได้จากการโฆษณาเหมือนในยุคลต่อมา

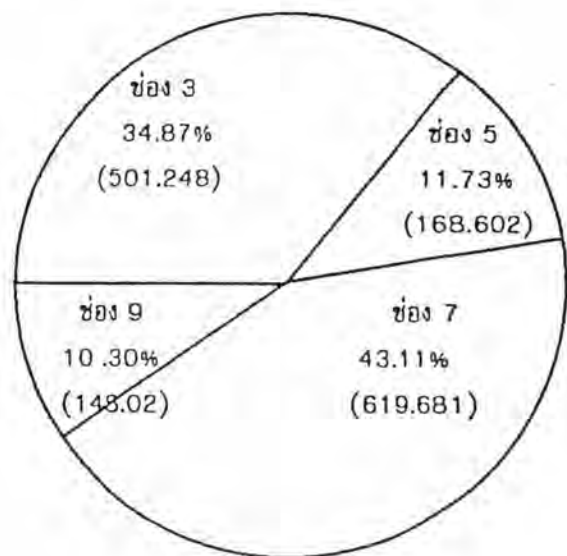
ในระยะ 2-3 ปีหลังของยุคนี้ (พ.ศ.2524-2526) สภาพเศรษฐกิจของไทยและของโลก เริ่มฟื้นตัว นักธุรกิจเริ่มลงทุนเพื่อผลิตสินค้าเพื่อส่งออกและขายในประเทศมากขึ้น เมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวงานธุรกิจโฆษณาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์จึงเริ่มมีความสำคัญ เพราะนักธุรกิจต้องการที่จะลงโฆษณาขายสินค้าของตนเอง ส่งผลให้ในระยะเวลาดังกล่าว อ.ส.ม.ท. มีรายได้เพิ่มมากขึ้นเกือบเท่าตัว กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2521 มีรายได้ประมาณ 66 ล้านบาท มีกำไร 22 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2522 มีรายได้ประมาณ 80 ล้านบาท มีกำไร 28 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2523 มีรายได้ประมาณ 100 ล้านบาท มีกำไร 20 ล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ.2525 มีรายได้ประมาณ 130 ล้านบาท มีกำไร 6 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2526 มีรายได้ประมาณ 180 ล้านบาท มีกำไร 43 ล้านบาท (ดังแผนภูมิที่ 4.1)

ส่วนแบ่งการโฆษณาทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 และ 9

ในบุคคลที่ 1

ปี 2525

ปี 2526

: ล้านบาท

ที่มา : ฝ่ายวิจัยการตลาด อ.ส.บ.ท.

แม้รายได้จากธุรกิจของ อ.ส.ม.ท. ในยุคแรกนี้ จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่รายจ่ายนั้น เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะการก่อสร้างอาคารที่ทำการแห่งใหม่ ได้แก่ ที่ตั้งในปัจจุบัน ซึ่ง อ.ส.ม.ท. ต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารมา จำนวนกว่า 100 ล้านบาท ในระหว่างปี พ.ศ.2522-2525 ส่งผลให้กำไร ช่วงระหว่างปี พ.ศ.2523 ถึงปี พ.ศ.2526 ลดลงมาก

ในแต่ละปีค่าใช้จ่ายของบริษัทห้างร้านในการโฆษณาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ในยุคนั้น จะสูงขึ้นประมาณ ร้อยละ 10-20 และจากงบโฆษณาในปีที่ผ่านมา อย่างเช่น ปี พ.ศ.2525 มียอดเงิน โฆษณาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ทุกช่องรวม 1,158 ล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ.2526 รวม 1,437 ล้านบาท เพิ่มขึ้นประมาณ 10 กว่าเปอร์เซ็นต์ โดยที่ช่อง 9 ได้ส่วนแบ่งจากค่าโฆษณามากกว่าทุกช่อง เช่นในปี พ.ศ.2525 ช่อง 9 ได้ส่วนแบ่งค่าโฆษณาเพียงร้อยละ 9 เป็นเงิน 109 ล้านบาท ในขณะที่ ช่อง 7 ได้ถึงร้อยละ 45 และในปี พ.ศ.2526 ช่อง 9 ได้ส่วนแบ่งค่าโฆษณาร้อยละ 10 เป็นเงิน 153 ล้านบาท ในขณะที่ช่อง 7 ได้ร้อยละ 43 จะเห็นได้ว่า ผลจากการที่สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7 ได้เป็นผู้นำในการขยายเครือข่ายวิทยุโทรทัศน์ไปทั่วประเทศก่อน สามารถทำรายได้ให้กับช่อง 7 เป็นจำนวนมาก (ดังแผนภูมิที่ 4.2)

นอกจากนี้ในส่วนของการจัดซื้อ ได้มีการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ใหม่เพื่อการผลิตที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น กล้องโทรทัศน์ และเครื่องตัดต่อภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือและอุปกรณ์ใหม่เหล่านี้ ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ ซึ่งมีราคาสูง

จากการดำเนินกิจการของ อ.ส.ม.ท. ที่มีกำไรโดยตลอด ส่งผลให้ อ.ส.ม.ท. สามารถนำรายได้นั้น มาพัฒนาองค์การได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยไม่ต้องพึ่งเงินงบประมาณจากรัฐ ไม่ว่าจะเป็น การสร้างที่ทำการถาวรแห่งใหม่ การจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ ซึ่งในยุคนั้น จะเน้นหนักไปในเรื่องของการลงทุนก่อสร้างที่ทำการถาวรแห่งใหม่อย่างมาก ส่งผลกระทบทำให้การจัดซื้อจัดหา เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้นั้นลดลง

สำหรับการลงทุนในโครงการใหญ่ เช่น การขยายเครือข่ายการสื่อสารให้มีรัศมีออกไปให้ครอบคลุมทั่วประเทศซึ่งไม่มี เพราะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในการก่อสร้างที่ทำอาคารวางแห่งใหม่ ดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่ อ.ส.ม.ท. ได้เสนอโครงการให้รัฐบาลพิจารณาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จนหมดยุคแรก โครงการดังกล่าวยังไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาล ในขณะที่การขยายเครือข่ายบริการเป็นฐานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงงบประมาณ เพราะจะมีงบประมาณอีกส่วนหนึ่งที่ต้องการไปถึงต่างจังหวัด อันจะเป็นการสร้างรายได้กับ อ.ส.ม.ท. ให้เพิ่มมากขึ้นอีก เพื่อจะนำเงินมาพัฒนาองค์การและปรับปรุงรายการให้ดีขึ้นแต่กลับไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล ในขณะที่ช่อง 7 ได้ทำการขยายเครือข่ายไปทั่วประเทศแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ทำให้เงินโฆษณาจากนักธุรกิจหลังไหลไปสู่ช่อง 7 เพิ่มขึ้น เนื่องจากบริษัทห้างร้านต้องการให้สินค้าและบริการของตนเองแพร่หลายไปให้กว้างไกลที่สุดนั่นเอง

ผลจากปัจจัยทางเศรษฐกิจในยุคที่ 1 นี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับ อ.ส.ม.ท. ที่สำคัญ 2 ด้านด้วยกันคือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

ในยุคแรกนี้ รัฐบาลได้กำหนดงานด้าน สื่อมวลชนไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งเป็นแผนแม่บทในด้านการพัฒนาประเทศให้มีแผนการปรับโครงสร้างระบบการขนส่งและการสื่อสาร

อย่างไรก็ตามจากแผนงานด้านสื่อสารมวลชนดังกล่าว แม้จะมีการบูรณาละเอียดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว แต่ก็มีได้มีการเจาะลึกลงไปถึงแผนพัฒนาการสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะ แม้ว่ารัฐบาลได้เริ่มจัดทำและใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โดยรัฐบาลได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ มาตลอด เริ่มตั้งแต่การพัฒนาปัญหาขั้นมูลฐานไปจนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือความกินดีอยู่ดีดังเช่นในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าจากแผนแม่บทฉบับนี้ รัฐบาลได้เริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการสื่อสารมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระบบดาวเทียม ระบบใยแก้วนำแสง และการขยายบริการการกระจายเสียงไปชนบท นับได้ว่าเป็นการมองการณ์ไกลที่พยายาม จะให้การสื่อสารของประเทศก้าวทันเทียมกับนานาประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ปัญหาคือ เป็นการวางแผนการพัฒนาที่กว้างเกินไปในลักษณะทาง สาร์ควาร์ เท่านั้น ไม่ได้มีการกล่าวถึงในรายละเอียดในลักษณะทาง ซอฟต์แวร์ และการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้แผนระดับโครงการของกระทรวง ทบวง กรม ไม่มีการกล่าวถึงเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีแผนอย่างชัดเจนในการรับเทคโนโลยีทางการสื่อสารดังกล่าวมาใช้ในประเทศ และไม่มีนโยบายและแผนการพัฒนาและผลิตเทคโนโลยีทางการสื่อสารเพื่อใช้เองในประเทศ ตลอดจนไม่มีการวางแผนทางกำลังคนและเตรียมรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทุกด้าน

สาเหตุที่ต้องกล่าวถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว เพราะการวางแผนพัฒนาด้านสื่อสารมวลชนควรประสานให้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายในการพัฒนาประเทศ เช่น รัฐบาลมีเป้าหมายให้ประชาชนอยู่ดีกินดี หรือต้องการให้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แล้ว จึงสนับสนุนการขยายขอบเขตการแพร่กระจายของสถานีวิทยุโทรทัศน์ออกไปให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

สำหรับ อ.ส.ม.ท. เป็นองค์กรของรัฐในด้านการสื่อสารมวลชนโดยตรง รัฐบาลต้องการให้ อ.ส.ม.ท. ดำเนินกิจการที่หารายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองเป็นหลัก ในขณะที่กิจการของ อ.ส.ม.ท. ไม่ใช่เป็นกิจการที่ผูกขาด แต่จะต้องแข่งขันกับกิจการของเอกชนที่คล่องตัวกว่า เช่น บริษัทไอบีซีเคเบิลทีวี บริษัทไทยสกายเคเบิลทีวี และบริษัทสตาร์ทีวีผ่านดาวเทียม เป็นต้น และยังคงแข่งขันกับกิจการของหน่วยงานอื่นอีก ซึ่งได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ มากกว่า เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามแผนแม่บทดังกล่าว อ.ส.ม.ท. จึงได้จัดทำแผนและโครงการในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ด้วย โดยเฉพาะการจัดการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงและมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อคอยเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานสามารถเลี้ยงตัวเองได้และตรงตามแผนแม่บทที่รัฐบาลกำหนดไว้

ในชุดที่ 1 นี้ อ.ส.ม.ท. ได้วางแผนในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นการปรับปรุงและจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ทางเทคนิคที่ทันสมัย ได้แก่ เครื่องส่งโทรทัศน์ รถถ่ายทอดโทรทัศน์เคลื่อนที่ กล้องโทรทัศน์ระบบใหม่ และเครื่องตัดต่อเทปโทรทัศน์ เป็นต้น เนื่องจาก เครื่องมืออุปกรณ์ทางด้านเทคนิคของเดิมนั้น มีสภาพเก่าทรุดโทรม มีอายุการใช้งานนานกว่า 10 ปี เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้รับโอนมาจากบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ทำให้คุณภาพการออกอากาศต่ำกว่า มาตรฐาน การจัดซื้อจัดหาใหม่จะทำให้คุณภาพการออกอากาศได้ผลเต็มตามขีดความสามารถ และช่วย การส่งสามารถขยายครอบคลุมเต็มพื้นที่เป้าหมาย และยังเป็นการเสริมธุรกิจให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจที่ ประกอบการในลักษณะเดียวกันได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ในชุดแรกนี้ อ.ส.ม.ท. ได้จัดซื้อจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ทางด้านเทคนิคนี้เป็นจำนวนมาก และที่สามารถจัดซื้อจัดหาได้ เป็นเพราะเครื่องมืออุปกรณ์เหล่านี้ มีราคาไม่แพงนัก ราคาส่วนใหญ่ไม่เกิน 5 ล้านบาท จากผลการดำเนินงานที่มีกำไรกว่าสิบล้านบาท ในแต่ละปีมาตลอด ทำให้การจัดซื้อจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์แบบนี้ไม่มีปัญหา กับ อ.ส.ม.ท. แต่อย่างใด

แผนการนำเทคโนโลยีมาใช้ ลักษณะที่ 2 เป็นโครงการขยายเครือข่ายวิทยุโทรทัศน์และ วิทยุกระจายเสียงออกไปทั่วประเทศ โดยใช้ระบบสื่อสารผ่านดาวเทียม เพื่อให้การขยายงานด้านวิทยุ โทรทัศน์เป็นไปอย่างรวดเร็วและทันต่อความต้องการในการสนองนโยบายและเป็นไปตามแผนแม่บทของ รัฐบาล ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ อ.ส.ม.ท. ได้วางแผนการดำเนินการไว้อย่างละเอียดสมบูรณ์ไม่ว่า จะเป็นงบประมาณการลงทุน ขั้นตอนการดำเนินงานและอัตรากำลังคน แต่ปรากฏว่าแผนดังกล่าวไม่ได้รับความ เห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เนื่องจากการใช้เงินลงทุนมหาศาลเกือบ 1,000 ล้านบาท รัฐบาล ไม่มีเงินสนับสนุน และ อ.ส.ม.ท. ไม่มีเงินเพียงพอที่จะดำเนินการได้โดยลำพัง เนื่องจากยังมีหนี้สินที่ เกิดจากการจัดซื้อที่ดินและก่อสร้างที่ทำการใหม่ เป็นจำนวนเงินกว่า 100 ล้านบาท ที่ยังค้างชำระอยู่ ทำให้โครงการดังกล่าวต้องถูกยกเลิกไปอย่างไม่มีกำหนด

ในขณะนี้ให้เห็นว่า อ.ส.ม.ท. ได้พยายามที่จะทำตามนโยบายและแผนงานที่รัฐบาลกำหนด ไว้เป็นอย่างดี ถือเป็นความพยายามที่เกินขีดความสามารถของ อ.ส.ม.ท. เพราะขาดเงินงบประมาณใน การดำเนินงาน จึงทำได้แต่เพียงการปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ใหม่เท่าที่จะสามารถจัดซื้อจัดหาได้เท่านั้น ในอีกด้านหนึ่งยังชี้ให้เห็นด้วยว่า รัฐบาลกำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะแผน

ด้านสื่อสารมวลชน ในยุคนี้กว้างเกินไป เมื่อหน่วยงานสื่อสารมวลชน อันได้แก่ อ.ส.ม.ท. ซึ่งเป็นองค์กรสื่อสารมวลชนของรัฐ ในขณะนั้นนำนโยบายและแผนมาปฏิบัติ กลับไม่ได้รับการตอบสนองและความร่วมมือจากรัฐบาล

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ได้แก่ การส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ คือ ในปี พ.ศ. 2521 ได้ปรับปรุงด้านเทคนิค โดยการจัดซื้อจัดหาเครื่องโทรทัศน์ระบบ ENG (ELECTRONIC NEWS GATHERING) หรือที่เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า EJ (ELECTRONIC JOURNALISM) แบบ U-MATIC ซึ่งสามารถบันทึกภาพเหตุการณ์ข่าวจากสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์จุดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์หรือรถยนต์บรรทุกขนาดใหญ่ ซึ่งมีรังสีสะท้อนขณะถ่ายภาพได้ดีกว่ากล้องบันทึกเทปโทรทัศน์ธรรมดาที่ใช้กันอยู่ในขณะนั้น ทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำกว่าฟิล์มภาพยนตร์และไม่ต้องเสียเวลาล้างและตัดต่อนาน มาใช้กับงานข่าวเป็นแห่งแรก ทำให้งานเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

นายถาวร นาคุบุตร อดีตหัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ให้สัมภาษณ์ว่า "การนำกล้องโทรทัศน์ระบบใหม่มาใช้ในครั้งนี้ นับว่าเป็นประโยชน์กับวงการข่าวโทรทัศน์เป็นอย่างมาก จากเดิมที่การจะถ่ายข่าวโทรทัศน์แต่ละครั้ง ต้องจัดเตรียมและดำเนินการเหมือนกับการถ่ายภาพยนตร์และเมื่อถ่ายทำเสร็จแล้วต้องนำฟิล์มมาล้างและตัดต่ออีก ซึ่งเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก ประกอบกับกล้องโทรทัศน์แบบเดิมค่อนข้างจะบอบบาง ได้รับความกระทบกระเทือนไม่ค่อยได้ ฐานที่ตั้งกล้องต้องมั่นคง คือต้องนั่ง ซึ่งการนำกล้องโทรทัศน์แบบใหม่มาใช้นี้ย่อมให้ความสะดวกสบายมากที่สุด" "

นับเป็นก้าวแรกของความเป็นผู้นำในด้านสื่อสารมวลชนของ อ.ส.ม.ท. ที่ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ก่อนสถานีอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคที่ 1 นี้การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินกิจการยังมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากปัญหาสำคัญคือในเรื่องของเงินงบประมาณที่นำมาใช้มีอยู่อย่างจำกัด โดยในปี พ.ศ. 2520 ได้รับงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีเพียง 7 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้เพิ่มเป็น 21 ล้านบาท และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2526 ได้เฉลี่ยปีละประมาณ 30 ล้านบาท ซึ่งการได้รับงบประมาณดังกล่าว นับว่าน้อยเพราะเครื่องมือทางด้านสื่อสารแต่ละชิ้นมีราคาแพง อาทิ รถถ่ายเทเลคอนที่คิดเฉลี่ยประมาณ 10 ล้านบาท หรือเครื่องส่งวิทยุ ราคาประมาณ

4-5 ล้านบาท ไม่รวมเครื่องส่งโทรทัศน์ที่มีราคาสูงกว่าหลายเท่าตัว และไม่นับโครงการขยายเครือข่ายออกไปทั่วประเทศ ที่ได้มีการประมาณการกันว่าจะต้องใช้เงินหลายพันล้านบาท ประกอบกับในขณะนี้ อ.ส.ม.ท. จำเป็นต้องก่อสร้างสถานที่ทำการถาวร และอาคารสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 บนพื้นที่ 15 ไร่เศษ บริเวณถนนอโศก-ดินแดง อันเป็นที่ตั้งในปัจจุบันอีกด้วย โดยต้องใช้เงินค่าที่ดิน ค่าก่อสร้างอาคารและค่าอุปกรณ์ด้านเทคนิคต่าง ๆ เป็นเงินประมาณ 120 ล้านบาท ทำให้ อ.ส.ม.ท. ต้องรับภาระหนี้สินที่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นภาระที่สำคัญ เพราะรัฐบาลไม่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินงบประมาณแต่อย่างใด เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่า อ.ส.ม.ท. เป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องหารายได้เลี้ยงตัวเอง ในขณะที่รายได้ในยุคลที่ 1 นี้ไม่มากนัก อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำต่อเนื่องกันหลายปี

จากการที่ อ.ส.ม.ท. ต้องใช้เงินจำนวนมากในการก่อสร้างที่ทำการใหม่ดังกล่าว ทำให้ความสามารถในการจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการดำเนินงานทำได้น้อย และจัดซื้อเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการจัดซื้ออุปกรณ์ที่มีราคาไม่สูงนัก อาทิ ในปี พ.ศ. 2523 ได้จัดซื้อเครื่องตัดต่อภาพ (U-MATIC EDITING MACHINE) มาใช้ , ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์เพิ่มเติม ได้แก่ ระบบเครื่องฉายภาพยนตร์ (TELECINE SYSTEM) ระบบแสงเทคนิคพิเศษ (LIGHTING EFFECT) และเครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ (VIDEO TAPE RECORDER) เป็นต้น ส่วนในปี พ.ศ. 2525 เริ่มจัดซื้อรถถ่ายทอนนอกสถานที่ (O.B.VAN) เพิ่มเติมอีก 1 คัน

ในยุคลที่ นำมาใช้ในการโดดเด่นและมีความสำคัญมาก คือ เครื่องตัดต่อภาพ (U-MATIC EDITING MACHINE) ซึ่งทาง อ.ส.ม.ท. ได้นำมาใช้ในการตัดต่อภาพข่าวก่อนออกอากาศเพื่อตัดต่อภาพให้มีความยาวเท่ากับคำบรรยายข่าวและพอดีกับเวลาออกอากาศที่กำหนด ขณะออกอากาศสามารถใส่เทคนิคและกราฟิค เพื่อให้ภาพข่าวที่น่าสนใจมีความหลากหลาย น่าสนใจยิ่งขึ้น ถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งในกระบวนการนำเสนอข่าวออกอากาศ

แม้ว่าในยุคลที่ 1 นี้ อ.ส.ม.ท. จะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้น้อย เนื่องจากงบประมาณที่มีอยู่มีจำกัดและบางส่วนต้องนำไปใช้ในด้านอื่นที่จะเป็นกว่าก่อน แต่ในเรื่องของความพยายามที่จะจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีมาใช้นั้น อ.ส.ม.ท. มีความพยายามที่จะจัดซื้อจัดหาเข้ามาใช้ในหน่วยงานตลอดเวลา

ซึ่ง จะสังเกตได้จากการวางแผนในเรื่องของการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ตลอดจนการเสนอโครงการขยายเครือข่ายสถานีวิทยุโทรทัศน์ในระบบดาวเทียมออกไปทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2526 ทั้งนี้ เป็นผลมาจากทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในปัจจุบันกล่าวทางช่อง 7 ได้ทำการขยายเครือข่ายสถานีโทรทัศน์ออกไปทั่วประเทศ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการ

ในสัปดาห์ที่ 1 นี้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผลต่อการให้บริการของ อ.ส.ม.ท. ที่สำคัญหลายด้าน ซึ่งในด้านการผลิตรายการและออกอากาศนั้น ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจากบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด รายการส่วนใหญ่ยังคงไว้ในรูปแบบเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการทางด้านการศึกษา เช่น โทรทัศน์เพื่อการศึกษาของเทศบาล (กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน) รวมทั้งโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาภาคฤดูร้อนของกระทรวงศึกษาธิการ และรายการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น

ในด้านการให้บริการข่าว ในสัปดาห์ที่ 1 นี้ การเสนอข่าวของ อ.ส.ม.ท. มีลักษณะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ให้กับรัฐบาล การเสนอข่าวจะเป็นแบบการเสนอข่าวด้านเดียว (ONE-SIDED PRESENTATION) กล่าวคือ เป็นการเสนอข่าวทั่วไป ไม่เจาะลึกหรือเรียกว่า ข่าวพิธีการ ซึ่งในแต่ละวันทางกองโฆษก ทำเนียบรัฐบาล จะส่งหมายข่าวประจำวันและเนื้อหาของข่าวมาให้และทาง อ.ส.ม.ท. ต้องไปทำข่าวตามหมายข่าวที่ให้มาทุกข่าวจะขาดหรือตกข่าวไม่ได้ และข่าวที่ไปทำนั้น จะตัดออกไม่ได้เช่นกัน จะมีความยาวขนาดไหนต้องออกอากาศให้ครบถ้วน แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลเข้าควบคุมดูแลการเสนอข่าวของ อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิด เพื่อการประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาลเท่านั้น จนกล่าวได้ว่า เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลอย่างแท้จริง ซึ่งผลที่ตามมาคือ ประชาชนไม่ให้ความสนใจในรายการข่าวเท่าที่ควร เพราะข่าวไม่มีคุณภาพ และทุกสถานีเสนอข่าวแบบเดียวกันหมดทุกสถานี ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีอรรถชาติ เมื่อสถานีใด "ตกข่าว" สามารถ "ขอข่าว" กันได้ สภาพการแข่งขันไม่รุนแรง บรรดาผู้ที่ลงโฆษณาไม่ให้ความสนใจ ที่จะลงโฆษณาในรายการข่าวแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามในยุคนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการหลายประการ นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2523 เป็นต้นมา อ.ส.ม.ท. ได้บุกเบิกข่าวทีวีภาคเช้า ที่เรียกว่า "ข่าวริบอรุณ" เป็นแห่งแรก โดยเสนอในช่วงเวลา 06.00-07.00 น. ระหว่าง วันจันทร์-ศุกร์ ถือได้ว่าเป็นการพลิกโฉมหน้าข่าว อ.ส.ม.ท. ขึ้นมาอีกก้าวหนึ่ง สำหรับจุดเด่นของข่าวริบอรุณนั้น นอกจากจะเป็นการเริ่มนำระบบ เทปยูเมติก เข้ามาใช้ แทนระบบภาพยนตร์ ซึ่งทำให้กระบวนการผลิตข่าวลดขั้นตอนลง และสามารถเสนอข่าวด้วยความรวดเร็วแล้ว ยังรับข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมโดยตรงจาก VISNEWS (LONDON) ประเทศอังกฤษ ในเวลา 04.30 น. มาแปลและนำเสนอออกอากาศ เพื่อให้ผู้ชมได้ติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ในต่างประเทศ ตลอดจนกีฬา รายงานอากาศ และข่าวสารอื่น ๆ ได้เร็วกว่าปกติในช่วงข่าวริบอรุณอีกด้วย ทำให้ข่าวริบอรุณเป็นข่าวที่สดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการทำข่าวริบอรุณนั้น เป็นเพราะ อ.ส.ม.ท. ต้องการจะเสนอข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่เสนอภาค 20.00 น. ไปแล้วว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง อันจะได้นำมาเสนอให้ประชาชนรับทราบในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น อีกทั้งต้องการนำเสนอข่าวผ่านดาวเทียมก่อนสถานีช่องอื่น

ทั้งนี้เนื้อหาอันประกอบไปด้วย ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียม รายงานแม่บ้านริบอรุณ รายงานต้นไม้ใบหญ้า รายงานบริหารร่างกาย และข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมที่นำเสนอซ้ำอีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม ในยุคหลัง ๆ ข่าวริบอรุณได้มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้มีความหลากหลายมากขึ้น ตลอดจนรูปแบบการนำเสนอโดยการนำเทคนิคภาพพิเศษมาใช้ เพื่อดึงดูดความสนใจมากขึ้นจนได้รับความนิยมค่อนข้างมาก ทำให้สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องอื่นเริ่มทำตามอย่างในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ.2523 ได้เริ่มออกอากาศรายการการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในช่วงเวลา 18.30-20.00 น. เป็นครั้งแรก ถือได้ว่าเป็นการช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา ตลอดจนให้ความรู้แก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยไม่ได้มุ่งแต่การแสวงหาผลกำไรเพียงอย่างเดียว

ในปี พ.ศ.2524 ได้เริ่มแปลข่าวภาค 20.00 น. จากภาษาไทย เป็นภาษาอังกฤษ ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ระบบ เอฟ.เอ็ม.107.0 เมกกะเฮิรตซ์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และชาวต่างชาติ ได้ติดตามข่าวสารภายในประเทศได้ดียิ่งขึ้น นอกเหนือจากการถ่ายทอดเสียงในฟิล์ม (Sound Track) รายการโทรทัศน์ได้ทำอยู่แล้ว

ในปี พ.ศ.2526 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มเสนอข่าวสั้นทันโลก เพื่อให้บริการข่าวสารแก่ ประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยออกอากาศในเวลาประมาณ 23.00 น. ครั้งละ 15 นาที โดยนำเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในช่วงค่ำถึงเที่ยงคืน และสรุปข่าวที่น่าสนใจในรอบวันมาเสนอ ซึ่งในช่วงนี้ผลงานของ อ.ส.ม.ท. ได้ถูกบันทึกเป็นเกียรติประวัติแห่งการเสนอข่าวสาร โดยได้รับรางวัลเมฆลา ในฐานะ ผู้ประกาศข่าวยอดเยี่ยมมาตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 เป็นต้นมา ซึ่งผู้ประกาศที่ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ อ.ส.ม.ท. ได้แก่ คุณพฤทธิ อุบัติมถานนท์ คุณพนพิศ เวชโช คุณฉวีวรรณ เจริญสุข คุณสมเกียรติ อ่อนวิมล และคุณกรรณิการ์ ชรรวมเกษ

กล่าวโดยสรุปในข้อที่ 1 นี้ ปัจจัยทางการเมืองมีอิทธิพลต่อ อ.ส.ม.ท. อย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ ซึ่งรัฐบาลได้ทำการควบคุมการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด โดยการส่งคนของตนเองเข้ามาเป็นทั้ง ประธานคณะกรรมการหรือบอร์ด , คณะกรรมการ และผู้อำนวยการ โดยเฉพาะตำแหน่งผู้อำนวยการ ไม่มีระเบียบหลักเกณฑ์สำหรับผู้ที่ จะเข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า อ.ส.ม.ท. เป็นสื่อที่มี อิทธิพลต่อประชาชนอย่างมากและกว้างขวาง ประกอบกับรัฐบาลต้องการให้ อ.ส.ม.ท. เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาประชาธิปไตย ตามโครงการพัฒนาประชาธิปไตย 12 ปี และเพื่อประชาสัมพันธ์ ผลงานของรัฐบาล ในขณะที่การเมืองไม่ค่อยมีเสถียรภาพนัก มีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้ง

ทั้งนี้จากปัจจัยทางการเมือง ได้ส่งผลกระทบต่อ อ.ส.ม.ท. ทั้งในด้านนโยบาย- วัตถุประสงค์ และด้านโครงสร้างขององค์การ ที่ถูกกำหนดขึ้นให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐบาล โดยนายกัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุม อ.ส.ม.ท. มีอำนาจในการสั่งการทุกอย่าง

จากลักษณะของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 1 นั้น เป็นไปตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่ระบุว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือให้กับสถาบันทางสังคมอื่น โดยที่ตัวสื่อมวลชนเอง มีความเป็นอิสระ ที่ถูกจำกัดระดับหนึ่ง และผู้ที่เข้ามาควบคุมสื่อมวลชนก็เป็นกลุ่มคนขนาดเล็ก ที่มีผลประโยชน์อย่างมหาศาล

ในขณะที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาของ อ.ส.ม.ท. เนื่องจากต้องนำ ราชได้มาพัฒนางานด้านต่าง ๆ ในองค์การ และรัฐบาลต้องการให้ อ.ส.ม.ท. หารายได้เลี้ยงตัวเอง โดยไม่ต้องพึ่งเงินงบประมาณจากรัฐ ในยุคนั้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประกอบกับภาวะการแข่งขัน ในธุรกิจสื่อสารมวลชนยังไม่รุนแรง การดำเนินธุรกิจจึงเป็นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ทำให้มีรายได้น้อย ไม่มากนัก ซึ่งเมื่อราชได้เข้ามานับถือ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านการจัดซื้อ เครื่องมือที่ทันสมัย ประกอบกับต้องก่อสร้างที่ทำการแห่งใหม่ ซึ่งต้องใช้เงินกว่า 100 ล้านบาท ส่วนการ ให้บริการในด้านข่าวสาร ไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ราชการส่วนใหญ่ยังคงรูปแบบเดิมเช่นเดียวกับ ที่เคยเสนอสมัชช้อยังเป็นบริษัทโทรโทรทัศน์ การพัฒนาที่เด่นชัด การบุกเบิกทำข่าววิบรูตและข่าวสั้นทันโลก

ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2527-2533)

ที่ต้องกำหนดช่วงระยะเวลาของยุคที่ 2 ไว้ระหว่างปี พ.ศ.2527-2533 นั้น เนื่องจาก ในช่วงเวลานี้ อ.ส.ม.ท. มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงมากมาย และเป็นไปด้วยความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็น การขยายเครือข่ายการส่งสัญญาณทั้งวิทยุและโทรทัศน์ออกไปทั่วประเทศ หรือการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในองค์การ ตลอดจนการให้บริการเคเบิลทีวี

1. ปัจจัยทางด้านการเมือง

ในยุคนี้อย่างคงอยู่ในช่วงของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ซึ่งดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 โดยการดำรงตำแหน่งของพลเอกเปรม ที่มีระยะเวลาอันยาวนาน ในครั้งนี้เป็นผลดีต่อสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทย และจากนโยบายที่ยึดมั่นการออมชอมระหว่างกลุ่มพลังในระบบราชการ อันได้แก่ กลุ่มทหาร และกลุ่มพลังนอกระบบราชการ อันได้แก่ นักการเมือง ทำให้รัฐบาล

ของพลเอกเปรม ทุกชุดที่ผ่านมา จะต้องมีการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรร่วมเป็นรัฐบาลเสมอ นอกจากนี้ยังเปิดทางให้คณะทหาร เข้ามามีกิจกรรมในทางการเมือง เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับกลุ่มการเมืองนอกระบบราชการ เช่น การจัดตั้งกลุ่มมวลชน และการคงกองกำลังรักษาพระนคร ทำให้ทหารพอใจและให้การสนับสนุนรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม ส่งผลให้รัฐบาลพลเอกเปรมมีเสถียรภาพและความมั่นคง

อย่างไรก็ตามในรัฐบาลของ พล.อ. เปรม นี้ได้มีการนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสาร เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสถาบันสื่อมวลชน โดยทำให้สื่อมวลชนทุกแขนงเกิดการพัฒนาและมีการขยายตัวตามไปด้วย

สำหรับ อ.ส.ม.ท. ในยุคนั้น พลเอกเปรม ไม่มอบหมายให้บุคคลจากพรรคการเมืองอื่นเข้ามาควบคุม อ.ส.ม.ท. เช่นเดียวกับชุดที่ผ่านมา แต่จะมอบหมายให้บุคคลที่ตนเองไว้ใจได้ มาเป็นรัฐมนตรีทำหน้าที่ควบคุม อ.ส.ม.ท. ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อ.ส.ม.ท. เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลสูง หากให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนของตนเอง จะทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลได้ เนื่องจากการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของคนและพรรคมากกว่า อันจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลโดยตรง

ในชุดที่ 2 นี้ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ยังคงเป็นนายประมุท สุธะบุตร ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการมาตั้งแต่ก่อตั้ง อ.ส.ม.ท. จนถึงปี พ.ศ. 2529 จึงลาออกเพราะถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตในวงราชการ (ป.ป.ป.) สอบข้อหาทุจริตใน อ.ส.ม.ท. หลังจากนายประมุท ลาออก พลเอกเปรม ดิษสุลานนท์ นายกรัฐมนตรี จึงได้แต่งตั้งนายมนตรี เจนวิทย์การ รองโฆษกรัฐบาลมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. แทน โดย น.ต. ประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีสมัยนั้น กล่าวภายหลังการแต่งตั้งว่า "ต้องการเข้ามาควบคุม อ.ส.ม.ท. อย่างไรก็ดีคิดว่าวงการส่งคนที่ไว้ใจได้คนหนึ่งมาดำรงตำแหน่งนี้"

อย่างไรก็ตามในส่วนของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. และเป็นประธานบอร์ด โดยตำแหน่งนั้น พลเอกเปรม ได้แต่งตั้งคนสนิทเป็นประธานไม่ว่าจะเป็น ร.ต.ท.ชาญ มนุชธรรม หรือนายจิราวุธ อิศรางกูร ณ อยุธยา ส่วนกรรมการ อ.ส.ม.ท. ได้ส่งทหารที่เคยทำงานร่วมกันมา คือ พล.ต.ประทีป ชัยปราณี หรือ พ.อ.อภิสิทธิ์ วารุณประภา เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาล โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี ยิ่งคงควบคุม อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิดเหมือนรัฐบาลชุดที่ผ่านมา โดยการนำคนที่ไว้ใจได้มาควบคุมดูแล โดยเฉพาะในรัฐบาลของพลเอกเปรมนี้ คนที่จะมาเป็น ประธานกรรมการหรือรัฐมนตรีควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. ตลอดจนเป็นกรรมการ อ.ส.ม.ท. จะเป็น นายทหารเป็นส่วนใหญ่

ต่อมาภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2531 พลเอกเปรมไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก ภายหลังจากครองอำนาจมาอย่างยาวนานกว่า 8 ปี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย อันเป็นพรรคที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้รับเลือกจากประชาชนเข้ามามากที่สุด จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากพลเอกเปรม ในช่วงนี้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และมีความเป็นประชาธิปไตย เพราะการที่นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่ประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยให้การยอมรับ

อย่างไรก็ตามแม้พลเอกชาติชาย จะเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง แต่ในอดีตเคยเป็นนายทหารคุมกำลังที่สำคัญและอยู่ในกลุ่มที่เคยใช้กำลังยึดอำนาจหลายครั้ง คือ กลุ่มจอมพลผิน ชุณหะวัณ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และพลตำรวจเอกประมาธ อติเรกสาร กลุ่มนี้ต่อสู้ช่วงชิงอำนาจอย่างเข้มข้นรุนแรงกับกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ต้องประสบความพ่ายแพ้ไป ซึ่งนโยบายเกี่ยวกับการใช้และการควบคุมสื่อมวลชนของรัฐบาลชุดนี้ สะท้อนให้เห็นได้จากคำพูดของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งรับผิดชอบ อ.ส.ม.ท. และเป็นประธานกรรมการ อ.ส.ม.ท. โดยตำแหน่ง ที่ประกาศว่า จะใช้โทรทัศน์ของ อ.ส.ม.ท. ตอบโต้หนังสือพิมพ์ซึ่งโจมตีรัฐบาล คำพูดของ ร.ต.อ.เฉลิม ได้รับการ วิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์อย่างมากกว่า "ร.ต.อ.เฉลิม ไม่ได้เป็นเจ้าของ และรัฐบาลชุดนี้ก็ได้เป็นเจ้าของ อ.ส.ม.ท."

การที่รัฐบาลชาติชาย ได้แต่งตั้ง ร.ต.อ.เฉลิม มาควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. ในครั้งนี้ มิได้เข้ามาเพียงระดับนโยบายเหมือนเช่นยุคก่อน หากแต่ควบคุมดูแลการผลิตและการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ประจำวันอย่างใกล้ชิด โดยการส่งคนของตัวเองมาเป็นผู้อ่านรายการข่าวโทรทัศน์ด้วยคือ นายพิภพ บัวสุวรรณ นอกจากนี้ ร.ต.อ.เฉลิม ยังเข้ามาตรวจรายการข่าวประจำวันก่อนออกอากาศเป็นประจำ จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่รายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. ในช่วงที่ ร.ต.อ.เฉลิม คุมดูแลอยู่ จะเป็นข่าวที่เสนอแต่ผลงานรัฐบาล ผลงานของ ร.ต.อ.เฉลิม และพวกพ้อง

ส่วนระเบียบการแต่งตั้งกรรมการหรือบอร์ด ในยุคที่ 2 นี้ ยังคงใช้ระเบียบเดิมเช่นเดียวกับในยุคที่ 1 กล่าวคือ รัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายสามารถแต่งตั้งใครมาเป็นกรรมการหรือบอร์ดก็ได้

ร.ต.อ.เฉลิม กล่าวภายหลังจากการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. ไว้ว่า "การได้เข้ามาควบคุมกิจการแห่งนี้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อตนเองพรรคการเมืองที่ตนสังกัด และสามารถที่ใช้นักข่าวแห่งนี้ตอบโต้หรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามได้ง่ายอีกด้วย ดังเช่นในสมัยที่พลเอกเปรม ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีอยู่ จึงไม่ยอมให้คนของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลเข้ามาควบคุมองค์กรนี้ เพราะอาจจะเสียความเป็นกลาง และทำให้พรรคที่ร่วมรัฐบาลแตกแยกกันได้ง่ายขึ้น เพราะนั่นย่อมกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลโดยตรง"

ร.ต.อ.เฉลิม กล่าวถึงการแต่งตั้ง นายราชันย์ สุวัจน์ ผู้อำนวยการ พรรคมวลชนเป็นผู้อ่านรายการ อ.ส.ม.ท. แทนนายมนตรี เจนวิทย์การ ที่ถูกปลดออก เพราะบริหารงานผิดพลาด โดย ร.ต.อ.เฉลิม อ้างความชอบธรรมว่าเสนอข่าวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจมีข้อผิดพลาดถึง 4 ครั้งว่า "ตนยอมรับที่จะต้องเอาคนที่ไว้ใจได้เข้าไปดูแล เพราะมีบางคนคิดล้มรัฐบาลอยู่เรื่อยไว้ใจไม่ได้"

เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนของรัฐในยุคของพลเอกชาติชาย ที่มาจากการเลือกตั้งจึงมิได้หนีไปจากยุคที่ผ่านมา กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินของรัฐบาล แต่ไม่ใช่ทรัพย์สินของชาติจึงถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐบาลมากกว่าเพื่อการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่าการเมืองเข้ามาควบคุมองค์กรที่ทำหน้าที่เสนอข่าวสารอย่างใกล้ชิด มีผลให้การผลิตและการนำเสนอข่าวสารต้องผันแปรไปตามนโยบาย

ของผู้ควบคุมและผู้บริหาร อ.ส.ม.ท. ในแต่ละยุคสมัย ประกอบกับ อ.ส.ม.ท. เสือเปรียบหน่วยงานที่
ทำหน้าที่สื่อมวลชนอื่น คือการเป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องสนองนโยบายการดำเนินงานของรัฐ การดำเนินงาน
ทุกอย่างที่ออกมาจึงกลายเป็นการประชาสัมพันธ์ให้รัฐบาลไป

ในช่วงของรัฐบาลชาติชาย เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างมาก แต่นักการเมืองถูกมองว่า
กอบโกยผลประโยชน์อย่างมากด้วย โดยการอาศัยอำนาจทางการเมืองมาเกี่ยวข้องกับธุรกิจและแสวงหา
ผลประโยชน์ให้ตัวเอง ซึ่งเป็นข้ออ้างสำคัญในการยึดอำนาจการปกครอง โดยคณะทหารที่เรียกตัวเองว่า
คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

ในส่วนของพนักงาน อ.ส.ม.ท. ในช่วงต้นของยุคที่ 2 คือประมาณ พ.ศ. 2527-2529
นายประมุท สุตะบุตร ยังเป็นผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. อยู่ ซึ่งในช่วงนี้มีการขัดแย้งระหว่างพนักงาน
ภายในองค์การสูงมาก จากที่ได้กล่าวมาแล้วในยุคที่ 1 ซึ่งมีผลให้นายประมุท ต้องถูกย้ายไปดำรง
ตำแหน่งประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในปลายปี พ.ศ. 2529 หลังจากนั้นได้มีการแต่งตั้งนายบุญเสริม
วิสกุล หนึ่งในคณะกรรมการบริหารหรือบอร์ด วิชาการผู้อำนวยการ โดยนายบุญเสริม ได้มุ่งที่
จะเข้ามาจัดกลุ่มที่ทุจริตและแสวงหาผลประโยชน์ใน อ.ส.ม.ท. ให้หมดสิ้นไป ซึ่งได้รับการต่อต้าน
จากกลุ่มที่ทุจริตหรือที่เรียกกันว่า "กลุ่มอำนาจเก่า" ตลอดเวลา

"กรณีให้เห็นชัดมากคือ การลงทุนขยายเครือข่ายสถานีวิทยุเอฟ.เอ็ม. ของ ก.ท.ท. 49
สถานีทั่วประเทศ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่สมัยนายประมุท สุตะบุตร สถานีดังกล่าวมีกำลังส่ง 1 กิโลวัตต์
ค่าใช้จ่ายในส่วนอุปกรณ์ตั้งแต่วันแรก 4 ล้านบาทเฉพาะตัวเครื่องส่งวิทยุราคาสุดคือ 1.6 ล้านบาท
แต่พอในสมัยนายบุญเสริม วิสกุล วิชาการผู้อำนวยการ มีการสืบราคากันใหม่ราคาเครื่องส่งวิทยุลด
ไปเหลือเพียง 6 แสนบาท งบประมาณการจัดตั้งสถานีทั้ง 49 แห่งเหลือเพียงแห่งละ 2.2 ล้านบาท"

ต่อมาในวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2530 นายบุญเสริม ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการ
อ.ส.ม.ท. อย่างเป็นทางการ วันถัดมา นายบุญเสริม ได้ประกาศลาออก เนื่องจาก "กลุ่มอำนาจเก่า"
ได้เปิดเผยข้อมูลบางประการ โดยกล่าวหาว่า นายบุญเสริม หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จึงต่อมาภายหลัง

ได้มีการสอบสวนปรากฏว่า นายบุญเสริม ไม่ผิดตามที่มีการกล่าวหา แต่ นายบุญเสริม ไม่ขอกลับมาเป็นผู้อำนวยการอีกต่อไป

ในสมัยที่นายบุญเสริม รักษาการผู้อำนวยการอยู่นั้น ได้พยายามจัดผู้ทุจริตและพยายามสร้างความเจริญให้กับ อ.ส.ม.ท. อย่างมาก โดยเฉพาะกับพนักงาน มีโครงการจัดสวัสดิการและช่วยเหลือต่าง ๆ มากมาย โครงการที่โดดเด่น ได้แก่ โครงการบ้านและคอนโดมิเนียมราคาถูก แต่ปรากฏว่า ทำได้เพียงโครงการบ้านจัดสรรเท่านั้น นายบุญเสริมต้องลาออกไปก่อน

"พนักงานหลายคนเสียสละกับการลาออกของนายบุญเสริมอย่างมาก เพราะท่านเป็นนักบริหารที่เข้าใจถึงจิตใจของพนักงานเป็นอย่างดี พยายามหาโครงการต่าง ๆ ช่วยเหลือพนักงานตลอดเวลา เพราะท่านค่านิ่งว่า พนักงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้องค์การเจริญก้าวหน้าต่อไป คุณช่วยโครงการบ้านจัดสรร ทำสละเฉพาะพนักงานแค่ 5 แสนกว่าบาท ปัจจุบันซื้อขายเปลี่ยนมือกันราคา 2 - 3 ล้านบาทแล้ว ส่วนโครงการคอนโดฯ ราคาถูกท่านก็กำลังหาที่ดินเพื่อก่อสร้างอยู่ แต่ต้องมาลาออกเสียก่อน พนักงานระดับปฏิบัติงานเลขไม่มีที่อยู่ที่ตนเองจนถึงปัจจุบันนี้"

ภายหลังจากนายบุญเสริม ลาออก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้แต่งตั้ง นายมนตรี เจนวิทย์การ รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาเป็นผู้อำนวยการแทนในชุดของนายมนตรี ไม่ค่อยมีบทบาทในการบริหารงาน เนื่องจากว่านายมนตรี ถนัดเป็นนักวิชาการ ในขณะที่ อ.ส.ม.ท. ต้องการผู้อำนวยการที่เก่งในด้านการบริหารและในเชิงธุรกิจ ประกอบกับนายมนตรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเพียง 8 เดือน ได้ถูกปลดออกโดย ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ซึ่งอ้างว่า การบริหารงานของนายมนตรี มีข้อผิดพลาดโดยเฉพาะในเรื่องการเสนอข่าวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจมีข้อผิดพลาดถึง 4 ครั้ง

ในช่วงที่นายมนตรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ความขัดแย้งระหว่างพนักงานไม่มีปัญหา เป็นช่วงแห่งความเงิบสงบ เรียบร้อย พนักงานต่างให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ

เรื่องการอนุมัติให้เข้าเวลา ซึ่งเคยมีปัญหามาโดยตลอด นายมนตรี ได้นำมาพิจารณาคนเดียว โดยยึดหลักความซื่อสัตย์และคำนึงถึงคุณภาพราชการเป็นสำคัญ ส่วนการทำงานได้ใช้หลักการจัดการโดยใช้เหตุผลคือหวังผลงานที่ดีเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับพนักงานที่ยึดครองผลประโยชน์อยู่ ซึ่งนายมนตรี เคยกล่าวตอหนึ่งว่า "อย่าไปบีบบังคับคนอื่นเขาอดตายกันหมด"

จากนั้น ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้แต่งตั้งนายราชันย์ สุเช็น เป็นผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. แทน ซึ่งในช่วงนี้ ทาง อ.ส.ม.ท. ได้ออกเลิกสัญญาร่วมทำข่าวกับบริษัทแปซิฟิค ของนายปีย์ มาลากุล ณ อยุธยา และนายสมเกียรติ อ่อนวิมล โดยทางสหภาพแรงงาน อ.ส.ม.ท. ได้ออกมาโจมตีว่าสัญญา ระหว่าง อ.ส.ม.ท. กับบริษัทแปซิฟิค ไม่เป็นธรรม เอื้ออำนวยประโยชน์แก่บริษัทฯ มากเกินไป

"บริษัทแปซิฟิคฯ ได้รับผลประโยชน์จาก อ.ส.ม.ท. เป็นเงินวันละ 176,000 ล้านบาท หรือเดือนละ 5.3 ล้านบาท หรือปีละ 63.3 ล้านบาท แลกกับการทำข่าวให้วันละประมาณ 8-12 ข่าว และการจัดผู้ประกาศข่าวอีกวันละ 5 คน ทั้ง ๆ ที่ข่าวส่วนใหญ่ของช่อง 9 ประมาณร้อยละ 70 ของข่าวทั้งหมดผลิตโดยพนักงานของ อ.ส.ม.ท."

ความไม่พอใจของพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานฝ่ายข่าวเริ่มสะสมมาเรื่อย ๆ ประกอบกับการที่นายสมเกียรติ อ่อนวิมล ไม่ใช่พนักงาน อ.ส.ม.ท. แต่มีอำนาจในการสั่งงานในฝ่ายข่าว เมื่อบริษัทแปซิฟิคฯ ออกไป ภาระการทำข่าวทั้งหมดจึงกลับมาขึ้นกับฝ่ายข่าว ซึ่งเป็นความประสงค์ของพนักงานมานานแล้ว เนื่องจากที่ผ่านมาถูกปิดกั้นจากบริษัทแปซิฟิคฯ มาโดยตลอด

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พนักงาน อ.ส.ม.ท. ได้มีการพัฒนาตนเองขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง โดยการยกระดับการทำงานให้เป็นมืออาชีพมากขึ้น ไม่เห็นแก่รายได้ หรือชื่อเสียงที่เกิดจากการทำงานร่วมกับบุคลากรจากที่อื่น แต่ต้องการทำงานด้วยตัวเองและต่อสู้เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตัวเอง

ผลจากปัจจัยทางด้านการเมืองในยุคลที่ 2 นี้ ได้ส่งผลกระทบต่อ อ.ส.ม.ท. และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 2 ด้านด้วยกัน คือ

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและวัตถุประสงค์

ในยุคลที่ 2 นี้ รัฐได้มีนโยบาย แนวคิดที่เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ในฐานะสื่อประชาสัมพันธ์ ที่ควรส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าบนพื้นฐานของเสรีภาพและความรับผิดชอบ ในการดำเนินการที่ไม่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลและความมั่นคงปลอดภัยของสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยได้ระบุนโยบายดังกล่าวไว้ในแนวนโยบายการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ

จากแนวนโยบายการประชาสัมพันธ์ นี้ให้เห็นว่าในยุคลที่ 2 นี้ รัฐบาลไม่มีเจตนาที่จะก้าวเข้าไปจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน ตามนโยบายข้อ 3 แต่ต้องการสนับสนุนให้สื่อมวลชนมีการจัดระเบียบควบคุมกันเอง ตามนโยบายข้อ 2.2 นอกจากนี้ยังให้การส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยทางการสื่อสารมวลชน ตามนโยบายข้อ 4 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า เป็นนโยบายที่เล็งเห็นการใฝ่ไกลและเข้าใจ แนวโน้มของการสื่อสารมวลชนในอนาคต

ผลจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี พ.ศ.2530 เรื่อยมา พัฒนาการของการศึกษาด้านสื่อมวลชนได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ขนาดสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชนเกือบทุกแห่ง ได้ให้ความสนใจและเปิดสอนหลักสูตรปริญญาทางด้านสื่อมวลชนเป็นจำนวนมาก ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด

อย่างไรก็ตาม แผนแม่บทการประชาสัมพันธ์แห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนนั้น ปรากฏเห็นชัดเจนในแผนย่อยหลายด้าน

จะเห็นได้ว่า แม้แนวนโยบายการประชาสัมพันธ์จะพูดถึงสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง โดยมีเจตนารมณ์ที่จะครอบคลุมถึงสื่อมวลชนของภาคเอกชนด้วย แต่แนวนโยบายที่ปรากฏในแผนแม่บทจะเน้นการพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมสื่อมวลชนของรัฐ เพื่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐเท่านั้น ส่วนในด้านความร่วมมือ ได้พยายามดึงความสนใจให้มาอยู่ที่การพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ มากกว่าเพื่อผลประโยชน์ของรัฐบาลโดยตรง

นอกจากนี้นโยบายด้านการสื่อสารมวลชนของรัฐ ยังปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) อันอยู่ในช่วงของยุคที่ 2 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานและแผนการดำเนินงานไว้หลายประการ

สำหรับ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 2 นี้ ได้มีการปรับปรุงนโยบายขององค์กรใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐด้วย

เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างนโยบายของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 1 และยุคที่ 2 แล้ว ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร กล่าวคือ ในยุคที่ 2 มีการพัฒนามากขึ้น จากเดิมที่ในยุคที่ 1 มุ่งเน้นแต่การขยายขอบเขตการให้บริการ รวมทั้งดำเนินการให้มีคุณภาพสูงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยอ้างอิงประมาณจากแผ่นดินไห้ที่น้อยที่สุดนั้น มาในยุคที่ 2 ได้นำนโยบายในยุคแรกมาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น บางส่วนยังคงไว้ คือ การขยายบริการให้ครอบคลุมทั่วประเทศและต่างประเทศบางส่วน ได้นำมาปรับปรุง คือ การสนองนโยบายของรัฐ โดยเพิ่มเติมการให้ถือปฏิบัติตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานควรนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ นี้มาประกอบการพิจารณาด้วยในส่วนที่เพิ่มเติม คือ การนำความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาใช้ การปรับปรุงรายได้ลดค่าใช้จ่ายและให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้จากเดิมที่ในยุคแรกระบุว่า ให้รับทุนงบประมาณแผ่นดินไห้ที่น้อยที่สุด และการให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อขยายงาน ทั้งนี้ในส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นมา คาค่าว่าเป็นผลมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศที่รวดเร็วมากจนติดอันดับโลก ทำให้มีการลงทุนจากภาคเอกชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนกับภาครัฐมากขึ้น เช่น โครงการสร้างทางด่วน โครงการสร้างทางรถไฟยกระดับ และโครงการขยายเครือข่ายสถานีวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น เนื่องจากรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะลงทุนจึงต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนด้วย ประกอบกับวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อุปกรณ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันบางอย่างล้ำสมัย เพื่อความอยู่รอดขององค์กรและการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง อ.ส.ม.ท. จำเป็นต้องนำความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ดังกล่าว ทางด้านวัตถุประสงค์ของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 2 นี้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การ

ในชุดที่ 2 นี้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างองค์การแต่อย่างใด รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ยังคงใช้โครงสร้างองค์การเดิมตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2520 ทั้งนี้คงเป็นเพราะโครงสร้างองค์การเดิมดังกล่าว ทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมการดำเนินงานใน อ.ส.ม.ท. ได้เป็นอย่างดี และสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ

อย่างไรก็ตามในส่วนของรัฐบาล ได้มีการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องของการมอบหมายอำนาจให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ทำหน้าที่ดูแลสื่อของรัฐใหม่ โดยในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปี พ.ศ. 2532 ได้มีการแบ่งการควบคุมดูแลกิจการสื่อสารมวลชนของรัฐ ทั้งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ภายใต้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี 2 คน จาก 2 พรรคการเมือง โดยรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ดูแลกิจการวิทยุโทรทัศน์ทั้งหมดตลอดจนหน่วยงาน กบว. คือ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ จากพรรคประชาธิปัตย์ ในขณะที่รัฐมนตรีอีกคนคือ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง จากพรรคมวลชน คุณแดงของ อ.ส.ม.ท. นับเป็นครั้งแรกที่หน่วยงานสื่อมวลชนของรัฐทั้ง 2 หน่วยงานอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐมนตรี 2 คน ที่มีนโยบายและการจัดแบ่งควบคุม ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้จะไม่เคยมีมาก่อนแล้ว มองในแง่เอกภาพของนโยบายก็ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ยังคงใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับ อ.ส.ม.ท. จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ส่งผลกระทบทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นแต่อย่างใด เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รัฐบาลยังคงส่งนักการเมืองมาควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. อย่างใกล้ชิดเช่นเดิม รวมทั้งการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ หรือประธานบอร์ดโดยตำแหน่งอีกด้วย

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ในซุคที่ 2 นี้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงตอน คือในช่วงรัฐบาลของพลเอกเปรมกับช่วงรัฐบาลของพลเอกชาติชาย โดยเริ่มจากรัฐบาลของพลเอกเปรมก่อน เพราะเป็นรัฐบาลที่บริหารงานต่อเนื่องมาจากในซุคที่ 1 ในซุคนี้สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า นักลงทุนจากต่างประเทศเริ่มหลั่งไหลกันเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก การค้าขายและการส่งออกไปต่างประเทศขยายตัวมากขึ้น

เมื่อสภาวะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น แน่นอเนการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อมวลชนย่อมมากขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับเริ่มมีบริษัทจัดทำข้อมูลสินค้าโดยตรงเกิดขึ้นมา เพื่อเผยแพร่ข้อมูลสินค้าให้แก่ผู้วางแผนโฆษณาในการที่จะนำข้อมูลมาตัดสินใจเลือกสินค้าลงในรายการต่าง ๆ อันได้แก่ บริษัท คีมาร์ จำกัด ทำให้รายการที่ไม่อยู่ในอันดับความนิยมมีสินค้าโฆษณาน้อยลง และมีการแข่งขันชิงชิงซื้อรายการที่อยู่ในความนิยมมากขึ้น สำหรับ อ.ส.ม.ท. ต้องมีการปรับตัวเช่นกัน เพื่อสร้างความนิยมและดึงดูดความสนใจจากประชาชนให้หันมาดูและฟังรายการที่ อ.ส.ม.ท. นำเสนอให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อผลทางด้านรายได้จากการโฆษณา อันเป็นรายได้หลักของ อ.ส.ม.ท. ที่บริษัทส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในการลงโฆษณาสินค้าของตนเองในสถานีที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมากก่อน

รศ.ดวงทิพย์ วรพันธ์ ได้กล่าวถึงในเรื่องของรายการข่าวในระหว่างปี 2528-2532 ว่า เป็นรายการที่ อ.ส.ม.ท. เลือกที่จะปรับปรุงเป็นอันดับแรก เพราะก่อนหน้านี้รายการข่าวเป็นรายการที่ทุกสถานีต่างผลิตกันตามหน้าที่และช่วยเหลือกันอย่างมี อีซุชาติส เมื่อช่องใด "ตกข่าว" ก็สามารถขอข่าวกันได้ สภาพการแข่งขันยังไม่รุนแรง เพราะรายการข่าวไม่ได้เป็นเอกลักษณ์ของสถานีและทำรายได้ให้กับสถานีไม่มากนัก โดยเฉพาะรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. แทบจะไม่มีโฆษณาเข้ามาเลย

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2527 อ.ส.ม.ท. จึงได้เริ่มปรับปรุงรายการข่าวของตนเอง โดยดึง ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล มาเป็นผู้ประกาศรายการข่าวและวิเคราะห์ข่าว ทำให้จัดได้ว่าเป็นรายการที่ประสบความสำเร็จในขณะนั้น และเป็นรายการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในวงการข่าว

โทรทัศนไทยใน ปีถัดมา โดย อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มว่าจ้างให้ทีมงานบริษัทแปซิฟิค อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด อันมี ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นกรรมการผู้จัดการ มาผลิตรายการข่าวร่วมกับ อ.ส.ม.ท. มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการนำเสนอรายการข่าวที่แปลกจากเดิม ทำให้รายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. ในเวลานั้นประสบความสำเร็จมากที่สุด ซึ่งเดิมเคยเป็นสถานีที่มีคนชมไม่มากนักได้มีผู้ชมโดยเฉพาะใน เขตกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีโฆษณาเพิ่มมากขึ้นกว่าเท่าตัว สถานีช่องอื่นจึงเริ่มทยอยเปลี่ยนแปลงและให้ความสำคัญกับรายการข่าวมากขึ้น รายได้จากโฆษณาเพิ่มมากขึ้นจนสถานีวิทยุโทรทัศน์ทุกแห่งต้องแข่งขันกันรุนแรงด้วยกลวิธีหลายรูปแบบ

นายถาวร นาคบุตร อดีตหัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์ช่อง 9 ให้สัมภาษณ์ว่า "เรื่องนี้ต้องชมคุณประมุกว่าเป็นคนเก่ง มองการณ์ไกล ถ้าจะมองในแง่ธุรกิจ ต้องชมว่าคุณประมุกตัดสินใจดี เพราะทำให้เกิดกำไรมหาศาลแก่องค์กร และรายการข่าวเป็นที่เสียด้านผู้ดูแก่ อ.ส.ม.ท. ด้วย"

จากข้อมูลการวิจัยของ รศ.ดวงทิพย์ วรพันธ์ ในเรื่องรายได้จากการโฆษณาในรายการข่าว ตั้งแต่ปี 2528-2532 พบว่า ตัวเลขรายได้จากการโฆษณาในรายการข่าว เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดย ยกตัวอย่างมูลค่าโฆษณาเฉพาะช่วงรายการข่าว ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2528 ช่อง 7 มีรายได้รวมประมาณ 20 ล้านบาท ช่อง 9 มีรายได้รวมประมาณ 6.7 ล้านบาท ช่อง 3 มีรายได้รวมประมาณ 4.5 ล้านบาท และ ช่อง 5 มีรายได้รวมประมาณ 8 แสนบาท ทั้งนี้สาเหตุที่ทางช่อง 7 มีรายได้จากการโฆษณามากกว่า เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ทางช่อง 7 ได้ขยายสถานีเครือข่ายออกไปทั่วประเทศเสร็จก่อนช่องอื่น ในขณะที่ช่อง 9 ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการต่ออย่างใด (ดังแผนภูมิที่ 4.5)

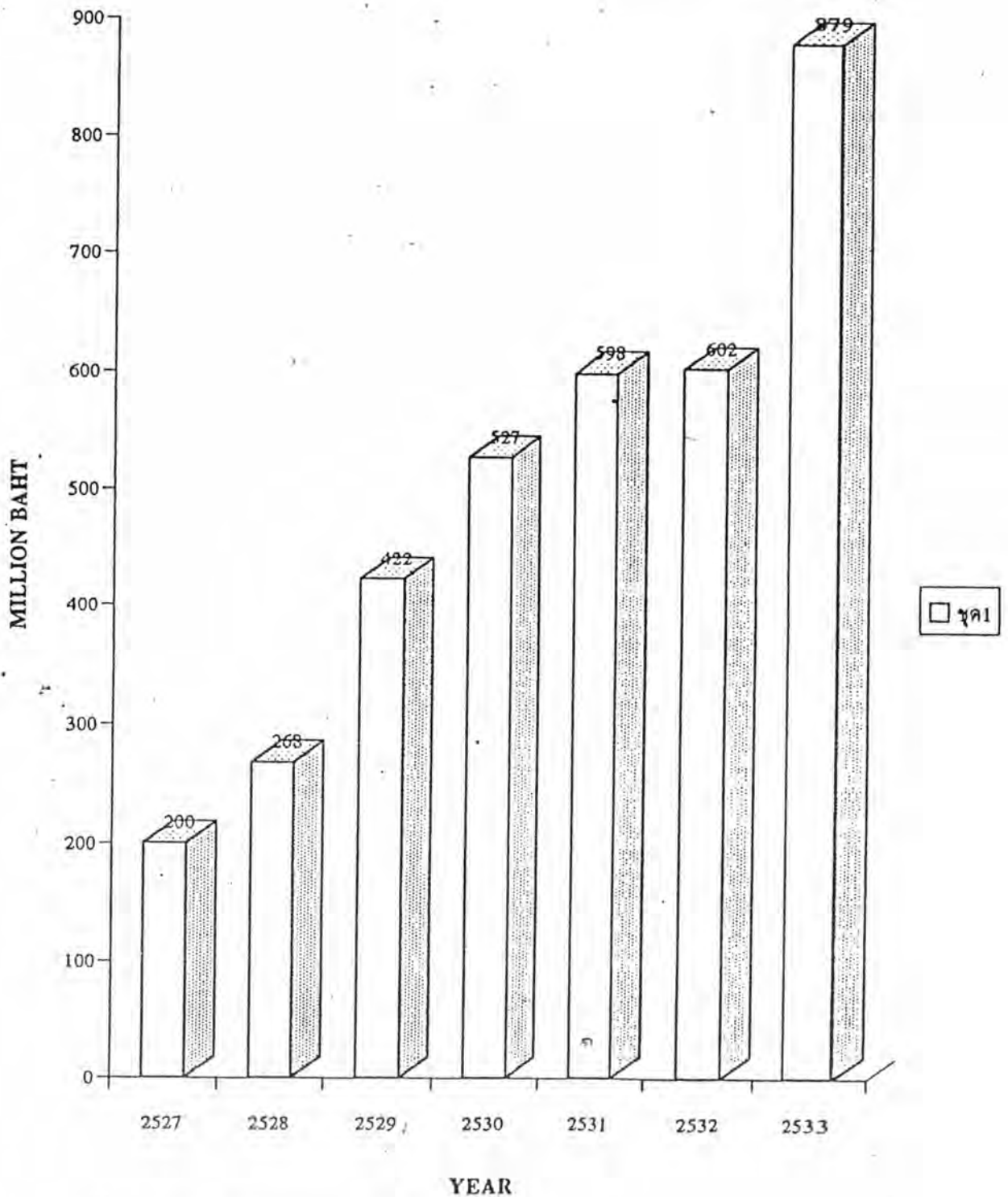
หากวิเคราะห์เฉพาะช่อง 9 ซึ่งเป็นสถานีฯ ที่เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเสนอรายการข่าวโทรทัศน์ พบว่า หลังการเปลี่ยนแปลงช่อง 9 มีรายได้จากการโฆษณาในรายการข่าวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2527 ทุกปี โดยปี พ.ศ.2528 มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 4 ล้านบาท ผู้ชมเพิ่มขึ้นจากเดิม 4 ล้านกว่าคน มาเป็นเกือบ 7 ล้านคน และได้ขึ้นอัตราค่าโฆษณาจาก 18,000 บาทต่อนาที มาเป็น 25,000 บาทต่อนาที ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2529 ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าตัวและเมื่อปรับอัตราค่าโฆษณาอีกครั้งตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ.2529 เป็นต้นมาจนถึงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2530

เป็นอัตรา 28,000 บาทต่อนาที ราชได้ตั้งไว้เป็น 112 ล้านบาท จนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2531 อันเป็นช่วงที่มีการปรับอัตราค่าโฆษณาเป็น 32,000 บาทต่อนาทีราชได้จากการโฆษณา ยังคงเพิ่มขึ้น จากเดิมประมาณ 24 ล้านบาท หลังจากนั้นราชได้จากการโฆษณาในรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. เริ่มลดลง เนื่องจากการยกเลิกสัญญาว่าจ้างผลิตข่าวกับบริษัทแปซิฟิคฯ เพราะเห็นว่า เอาเปรียบในเรื่อง การผลิตรายการข่าวมากเกินไป โดสในเดือนมกราคม พ.ศ. 2532 จากที่เคย มีราชได้ค่าโฆษณา ประมาณเดือนละ 24 ล้านบาท เหลือเพียง 9 ล้านบาท และในเดือนต่อมา ลดลงอีกเหลือเดือนละ ประมาณ 8 ล้านบาท

อย่างไรก็ตามผลจากการปรับปรุงรายการข่าวในชุดที่ 2 นี้ ทำให้ อ.ส.ม.ท. มีราชได้ จากการดำเนินงานโดยรวมเพิ่มสูงขึ้นมาก เช่น ในปี 2527 มีราชได้โดยรวมประมาณ 211 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 240 ล้านบาท ในปี 2528 และเพิ่มเป็น 324 ล้านบาท ในปี 2529 ส่วนในปี 2531 อันเป็น ปีสุดท้ายของการผลิตรายการข่าวร่วมกับบริษัทแปซิฟิค อ.ส.ม.ท. มีราชได้รวมถึง 470 ล้านบาท

แผนภูมิที่ 4.3

แสดงการขยายตัวทางการตลาด เปรียบเทียบรายได้
จากการโฆษณาของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 2

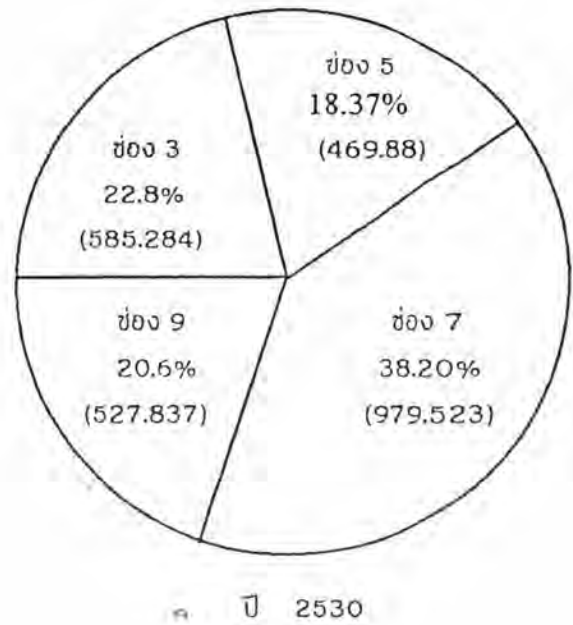
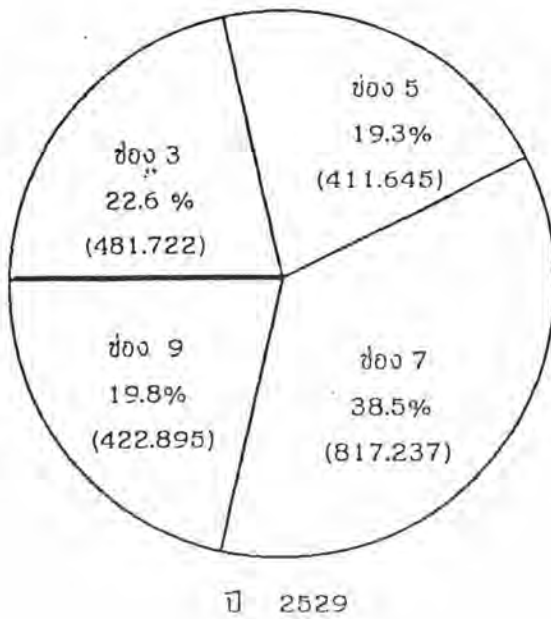
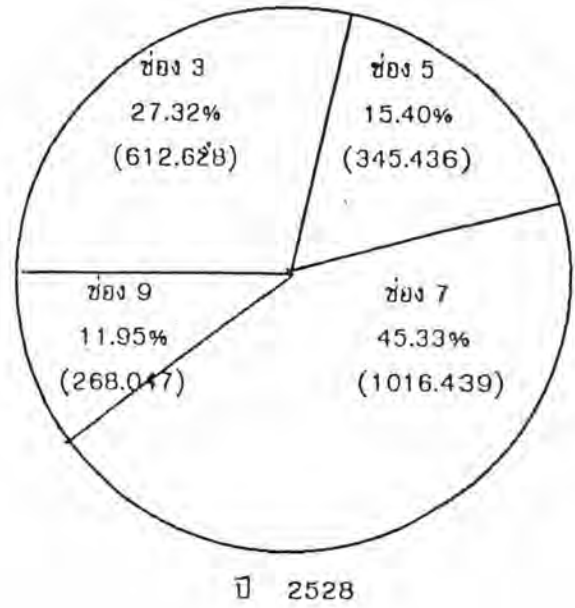
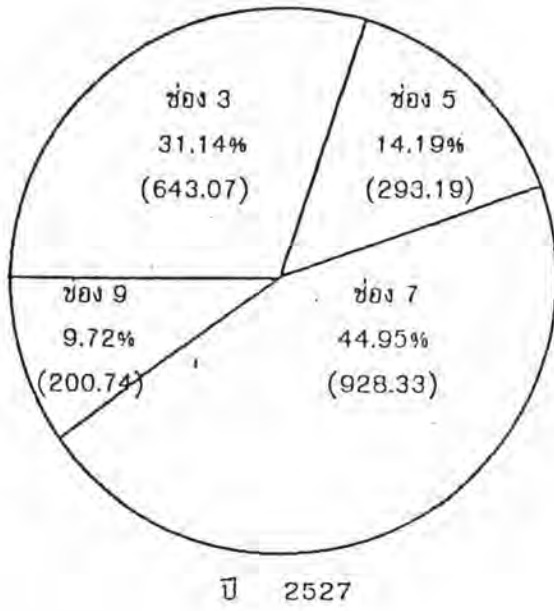

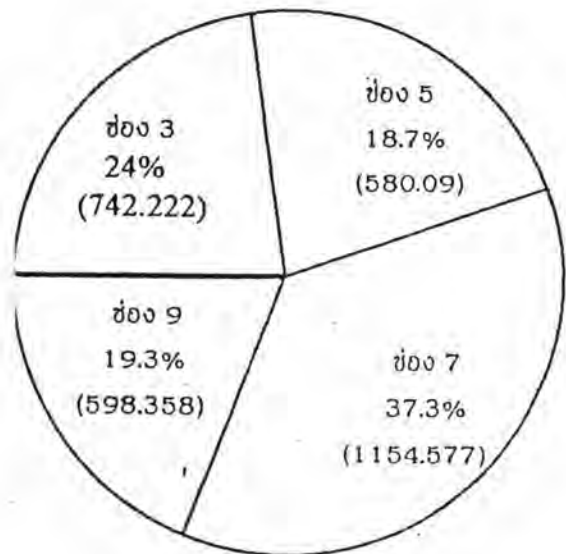
ที่มา : ฝ่ายวิจัยการตลาด อ.ส.ม.ท.

แผนภูมิที่ 4.4

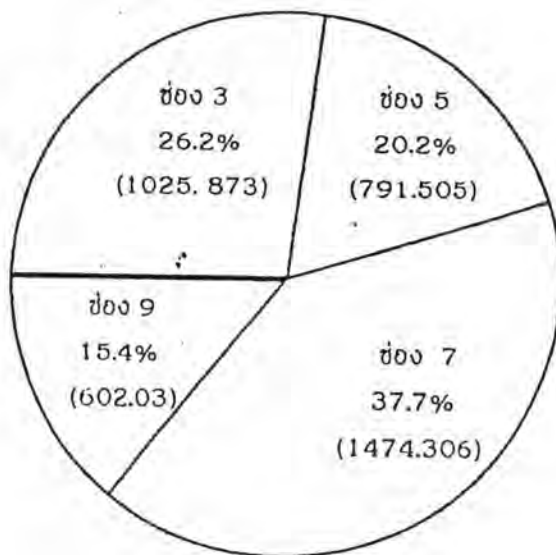
ส่วนแบ่งการโฆษณาทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 และ 9

ในยุคลที่ 2

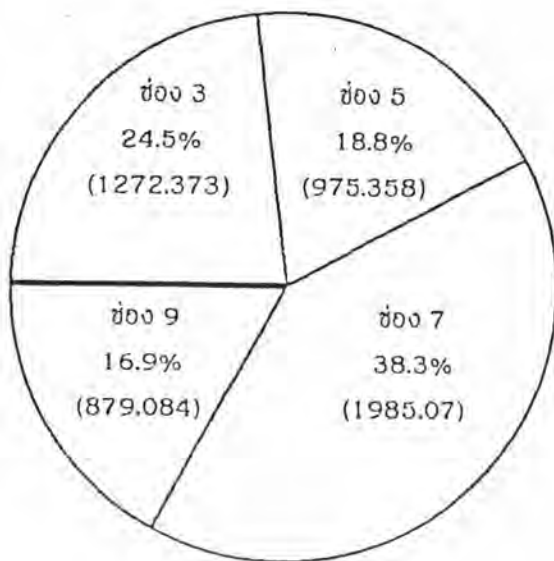

ปี 2531

ปี 2532

ปี 2533

: ล้านบาท

ยอดรวมมูลค่าโฆษณาทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 , 5, 7 และ 9

(เฉพาะช่วงรายการข่าว 20.00-21.00 น. เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2528)

อันดับที่ 1	สถานีโทรทัศน์(ช่อง)	ยอดรวม	%
1	7	20,139,415	62.80
2	9	6,770,169	21.11
3	3	4,360,500	13.60
4	5	798,275	2.49
	ยอดรวม	32,068,359	100.00

แผนภูมิที่ 4.6

อัตราค่าโฆษณาผู้ชม และรายได้จากรายการข่าวช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

ปี	อัตราค่าโฆษณา (ต่อ นาที)	ผู้ชม (หน่วย: ล้านคน)	รายได้ (หน่วย: ล้านบาท)
ม.ค. 2527	12,000	4.9	39.76
ม.ค. 2528	14,000	4.5	43.90
ม.ค. 2529	18,000	6.7	80.67 *
มี.ย. 2529	25,000		
เม.ย. 2530	28,000	6.4	112.80
ม.ค. 2531	32,000	6.6	136.47

หมายเหตุ * เป็นช่วงปรับปรุงวิธีการขายและให้ส่วนลด และบริษัทแปซิฟิคเข้ามาช่วยทำข่าว

ที่มา : ผู้จัดการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 67 (เมษายน 2532) , หน้า 92.

ทางด้านส่วนแบ่งค่าโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ภายหลังจากรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. ได้รับความนิยมและสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร (ดังแผนภูมิที่ 4.3 และ 4.4) ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2529 เป็นปีแรกที่ อ.ส.ม.ท. มีส่วนแบ่งค่าโฆษณามากกว่าช่อง 5 และเลื่อนขึ้นมาย่ออันดับ 3 โดยผลึกช่อง 5 ลงไปอยู่อันดับ 4 แทนและได้รับส่วนแบ่งค่าโฆษณาเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 19.8 ขณะที่ช่อง 5 ได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 19.3 และช่อง 3 ได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 22.6 ส่วนช่อง 7 ได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 38.5 นับว่าได้รับส่วนแบ่งค่าโฆษณาสูงกว่าปีก่อนหน้านี้นี้มาก โดยก่อนหน้านี้นี้จะได้รับส่วนแบ่งค่าโฆษณาเฉลี่ยปีละประมาณร้อยละ 9-11 เท่านั้น ส่วนในปี พ.ศ. 2530 และในปี พ.ศ. 2531 ได้รับส่วนแบ่งใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2529 คือร้อยละ 20.6 และร้อยละ 19.3 ตามลำดับ โดยส่วนแบ่งที่ได้รับสูงกว่าช่อง 5 และใกล้เคียงกับช่อง 3 เช่นเดิม

สำหรับรัฐบาลพลเอกชาติชาย ซึ่งอยู่ในยุคที่ 2 นี้เช่นกัน ได้เข้ามาบริหารประเทศในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นการเข้ามาในช่วงที่สภาวะการทางเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างมาก ประกอบกับรัฐบาลดำเนินนโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองและเป็นรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย โดยพลเอกชาติชาย เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากกาเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ชาวต่างชาติจึงให้ความเชื่อถือประเทศไทยมากขึ้นอีก

รัฐบาลชาติชาย ได้ดำเนินนโยบายแสวงหาตลาดการค้าใหม่ ๆ โดยเฉพาะในอินโดจีน โดยได้ใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าแทน และรักษาตลาดเก่า ๆ ในสหรัฐอเมริกาไว้ นอกจากนี้ยังมีการทดลองเสนอการเพิ่มปริมาณทุน โดยการปรรูปทุนรัฐวิสาหกิจเป็นเอกชน ทั้งในแง่การเสนอให้เอกชนเข้าร่วมทุนกันพัฒนาทุน ในกรณีโครงการโทรทัศน์ 3 ล้านเลขหมาย และการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของบริษัท การบินไทย จำกัด เป็นต้น

การที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างมากเช่นนี้ ส่งผลให้ธุรกิจการโฆษณาขยายตัวเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จากงบประมาณค่าโฆษณาของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทุกช่อง โดยรวมในปี พ.ศ. 2531 มีประมาณ 3,000 ล้านบาท เพิ่มเป็น 3,900 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2532 และเพิ่มเป็น 5,200 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2533 จะเห็นได้ว่าเมื่อภาวะเศรษฐกิจขยายตัวมากเท่าใด ธุรกิจการโฆษณาก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ทางด้าน อ.ส.ม.ท. รัฐบาลพลเอกชาติชาย ได้มอบหมายให้ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ควบคุมดูแล อ.ส.ม.ท. การเข้ามาของ ร.ต.อ.เฉลิม ในครั้งนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อ อ.ส.ม.ท. ในเรื่องของรายได้อย่างมาก โดยเฉพาะ รายการข้าว ซึ่งเป็นรายการที่สร้างรายได้เป็นจำนวนมาก ได้รับผลกระทบโดยตรงในครั้งนี้ กล่าวคือ ร.ต.อ.เฉลิม ได้สั่งปลดผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ในสมัยนั้น คือ นายมนตรี เจริญกิจการ ออกแล้ว เปลี่ยนให้ นายราชนันท์ สุชื่น ผู้อำนวยการพรรคมวลชน มาเป็นผู้อำนวยการแทน และต่อมาได้เกิดความขัดแย้งในการดูแลรายการข้าว ทำให้มีการยกเลิกสัญญาเช่าระหว่างบริษัทแปซิฟิคฯ เพราะเห็นว่าบริษัทฯ เอาเปรียบ อ.ส.ม.ท. มากเกินไป ทำให้ อ.ส.ม.ท. ต้องผลิตข้าวเอง ซึ่งหลังจากที่บริษัทแปซิฟิคฯ ออกไป บรรดาเอเยนซีโฆษณาได้ถอนตัวออกตามไปด้วย รายการข้าว อ.ส.ม.ท. จึงขาดโฆษณาได้น้อยมาก ไม่ถึง 5 นาที ผิดกับแต่ก่อนที่บรรดาเอเยนซีต่างแข่งงอกลงโฆษณาจนเวลาที่มีอยู่ในช่วงรายการข้าว จำนวน 16 นาทีครึ่งไม่เพียงพอแก่การจัดสรร และต้องมีการจองล่วงหน้าหลายเดือน ทำให้ อ.ส.ม.ท. ขาดรายได้จากส่วนนี้ไปมาก

ก่อนหน้านั้น อ.ส.ม.ท. สามารถขายโฆษณาในรายการข้าวได้เดือนละประมาณ 24 ล้านบาท แต่หลังจากยกเลิกสัญญากับบริษัทแปซิฟิคฯ สามารถขายโฆษณาได้เพียงเดือนละประมาณ 8 ล้านบาทเท่านั้น ลดลงประมาณ 3 เท่าตัว

ทางด้านส่วนแบ่งค่าโฆษณาที่ อ.ส.ม.ท. ได้รับในช่วงของรัฐบาลพลเอกชาติชายนั้น เริ่มลดลง กล่าวคือในปี พ.ศ. 2532 อ.ส.ม.ท. ได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 15.4 น้อยกว่าช่อง 5 ที่ได้ร้อยละ 20.2 และช่อง 3 ที่ได้ร้อยละ 26.2 กลับมาครองอันดับ 4 อีกครั้งหนึ่ง ส่วนในปี พ.ศ. 2533 อ.ส.ม.ท. ได้ส่วนแบ่งร้อยละ 16.9 น้อยกว่าช่อง 5 ที่ได้ร้อยละ 18.8 และช่อง 3 ที่ได้ร้อยละ 24.5

จะเห็นได้ว่า การยกเลิกบริษัทแปซิฟิคฯ ในสมัยของ ร.ต.อ.เฉลิม นี้ ส่งผลกระทบต่อ รายได้ของ อ.ส.ม.ท. อย่างมาก ประกอบกับกำหนดให้นโยบายการเสนอข่าวที่ยังคงมุ่งเน้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลเป็นอันดับแรก และมีเป้าหมายทางธุรกิจเป็นลำดับรอง ทำให้ภาพพจน์โดยรวมของ อ.ส.ม.ท. ตกต่ำ โดยเฉพาะในสายตาของบรรดาเอเยนซีทั้งหลาย ค่อนข้างจะไม่สนใจที่จะลง

โฆษณาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ของ อ.ส.ม.ท. แต่อย่างใด

ในยุคลที่ 2 นี้ อ.ส.ม.ท. มีรายได้เพิ่มขึ้นนั้น จากการปรับปรุงรายการข่าว จากการค้าขายสัมปทานสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และจากการอนุมัติให้เอกชนเข้าร่วมดำเนินกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิก ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจโดยรวมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเริ่มฟื้นตัวขึ้น ทำให้ อ.ส.ม.ท. สามารถนำรายได้จากการดำเนินกิจการมาพัฒนาองค์การในด้านอื่น ๆ หลายอย่าง อาทิ การจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ช่วยในการผลิตและการแพร่กระจาย เช่น กล้องโทรทัศน์ เครื่องตัดต่อ เครื่องส่งไมโครเวฟ รถถ่ายทอดเคลื่อนที่ และเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มีราคาแพงมาก อย่างเช่น เครื่องส่งไมโครเวฟ รถถ่ายทอดเคลื่อนที่ หรือคอมพิวเตอร์ ล้วนแต่มีราคาตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป ทั้งนี้การจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ที่มีราคาแพงดังกล่าว ก็เพื่อให้ อ.ส.ม.ท. สามารถแข่งขันกับสถานีอื่น ๆ ได้

นอกจากรายได้ที่จะนำมาจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์แล้ว ส่วนหนึ่ง อ.ส.ม.ท. ยังได้นำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน อาทิ การฝึกอบรมในเรื่องของคอมพิวเตอร์ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น ตลอดจนการจัดตั้งสถานีเครือข่ายของวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ขึ้นในพื้นที่ที่มีปัญหาการรับชมและรับฟัง หรือจุดบอดซึ่งในยุคนั้นได้มีการจัดตั้งสถานีดังกล่าวขึ้นหลายสถานีด้วย

ผลจากปัจจัยทางเศรษฐกิจในยุคลที่ 2 นี้ ได้ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับ อ.ส.ม.ท. ที่สำคัญ 2 ด้านด้วยกัน คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

ในยุคลที่ 2 นี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญ กับสื่อมวลชนมากขึ้นกว่าเดิม โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2534) อันเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ และนับเป็นครั้งแรกที่มี การผนวกเอาแผนเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนเข้ากับแผนหลักของชาติ อันได้แก่

การนำแผนปรับปรุงระบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนา และแผนการพัฒนาด้านการสื่อสาร โดยเน้นความสำคัญที่การประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนา ในฐานะเป็นเครื่องมือสนับสนุนของรัฐในการบริหารและการพัฒนาประเทศ

การผนวกแผนการสื่อสารดังกล่าว มีแนวทางปฏิบัติสำคัญ คือ สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสม มาใช้ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์และหาเครื่องมือสื่อสารชนิดใดที่ผลิตได้ภายในประเทศและได้รับเครื่องหมายมาตรฐาน ตลอดจนสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือมาตรฐานดังกล่าว เพื่อเป็นการส่งเสริมการผลิตในประเทศด้วย

ทางด้านสื่อมวลชน เน้นการให้บริการด้านการศึกษา การประชาสัมพันธ์ของรัฐและความมั่นคงในกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่มีรัฐดำเนินการ ส่วนที่รัฐวิสาหกิจและเอกชนดำเนินการให้บริการด้านบันเทิงเชิงธุรกิจ รวมทั้งสนับสนุนนโยบายการประชาสัมพันธ์ของรัฐด้วย โดยให้ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการสนับสนุนองค์กรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติให้มีการประสานงานมีระบบประเมินผลและมาตรการในการติดตามการกระจายข่าวสาร ไปยังท้องถิ่นเพื่อทราบปัญหาและหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้เอกชนลงทุนผลิตเครื่องมือสื่อสารและมีการวิจัยและพัฒนาด้านการสื่อสาร มีมาตรฐานกลางของเครื่องมือสื่อสาร นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบงานสื่อสารทุกระดับ และการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม มาใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับโครงข่ายเดิม

ทั้งนี้ในด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์นั้น ให้ อ.ส.ม.ท. และกรมประชาสัมพันธ์ได้เร่งรัดขยายสถานีเครือข่ายเพื่อสามารถครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด และลดช่องว่างทางการสื่อสารระหว่างประชาชนในเขตเมืองกับชนบท

กล่าวโดยสรุปคือ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 6 นี้ นับได้ว่าเป็นมิติใหม่ของแผนการสื่อสาร ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คือมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านเนื้อหาข่าวสาร (Software) โดยการนำการประชาสัมพันธ์มาใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

และเน้นทางด้านคุณภาพของเนื้อหาข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาประเทศมากขึ้นควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเครื่องมือสื่อสาร (Hardware) ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับก่อนหน้านี้นี้ ได้เน้นแต่เฉพาะในด้าน ฮาร์ดแวร์ เพียงด้านเดียว

สำหรับ อ.ส.ม.ท. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 นี้ ได้เปิดกว้างในเรื่องของการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารมาใช้ในการดำเนินงาน และยังระบุให้ อ.ส.ม.ท. เฝ้าระวังสถานะเครือข่ายให้สามารถครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด จึงทำให้ อ.ส.ม.ท. ไม่สามารถจะหยุดนิ่งอยู่ได้ โดยเฉพาะในสภาวะของการแข่งขันที่รุนแรง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วได้ เพราะจะมีผลต่อความอยู่รอดขององค์กร จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานโดยเร็วที่สุด แม้อุปสรรคที่สำคัญคือ เงินลงทุน และการไม่ได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ จากรัฐบาลก็ตาม

ในขณะนี้ อ.ส.ม.ท. ได้กำหนดนโยบายทางด้านเทคโนโลยีว่า จะศึกษาและนำความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนาการให้บริการสื่อสารมวลชนของ อ.ส.ม.ท. โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาเสริมกิจการที่ดำเนินงานอยู่ ในด้านวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และการให้บริการด้านข่าวสาร รวมทั้งการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาเปิดให้บริการสื่อมวลชนในกิจการใหม่ ๆ ของ อ.ส.ม.ท.

ทั้งนี้ได้มีการกำหนดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ อ.ส.ม.ท. จะนำมาใช้ อาทิ การให้บริการข่าวสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (TELETEXT) ระบบการส่งข่าวและโปรแกรมวิทยุกระจายเสียงผ่านดาวเทียมไปยังสถานีวิทยุในส่วนภูมิภาค การให้บริการโทรทัศน์ระบบ 2 เสียง การใช้คอมพิวเตอร์กับงานของ อ.ส.ม.ท. การใช้เคเบิลใยแก้วนำแสง การใช้ระบบดิจิทัลกับงานวิทยุโทรทัศน์ การใช้วิทยุโทรทัศน์ที่มีความชัดเจนสูง (HDTV) และการใช้ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม เป็นต้น

ส่วนแผนในการนำเทคโนโลยีมาใช้นั้น อ.ส.ม.ท. แบ่งออกเป็น 3 แผน คือ แผนระยะสั้น อันเป็นแผนประจำปี ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงเทคนิคการออกอากาศเป็นอันดับแรก เพราะเรื่องการพัฒนาด้านเทคนิคเป็นเรื่องสำคัญ ไม่น้อยกว่าด้านคุณภาพของรายการ ซึ่งหากคุณภาพในการออกอากาศไม่มีคุณภาพ

คือ แม้รายการจะมีคุณภาพดีขนาดไหน ก็จะไม่ได้รับความนิยมจากผู้ชม เท่ากับว่าการเผยแพร่โฆษณา
 ด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร , แผนระยะปานกลาง เป็นการปรับปรุงกิจกรรม
 ต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ และจะดำเนินการภายใน 3-4 ปีนี้ เช่น การขยายเครือข่ายของสถานีวิทยุ
 กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ออกไปทั่วประเทศ และการนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการดำเนินงาน

แผนระยะยาว เป็นการหาทางดำเนินกิจกรรมใหม่ ๆ เช่น การนำกิจการโทรทัศน์ระบบ
 บอกรับเป็นสมาชิกมาดำเนินการ การนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาเสริมสมรรถนะที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เช่น
 การนำระบบดิจิทัลมาใช้ หรือการให้บริการระบบ 2 เสียง เป็นต้น ผลจากการที่รัฐบาลเปิดกว้างใน
 เรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานสื่อสารมวลชนผนวกกับขีดความสามารถที่ อ.ส.ม.ท. มีอยู่
 ในภาวะของการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้นและรุนแรงทำให้อ.ส.ม.ท. มีการนำเทคโนโลยีเข้ามา
 ใช้ในการดำเนินงานอย่างกว้างขวางในขณะนี้ หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นยุคที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้
 มากที่สุด

จะเห็นได้ว่าในยุคที่ 2 นี้ อ.ส.ม.ท. นำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์การหลายชนิด เพื่อให้การ
 ดำเนินกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการเพิ่มขีดสมรรถนะการผลิตและการให้บริการให้
 ทัดเทียมคู่แข่งทางธุรกิจหรือเหนือกว่า โดยการจัดการเครื่องทุนแรง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
 ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัยตลอดเวลา

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่สำคัญ มีด้วยกันหลายประการ กล่าวคือ นับตั้งแต่
 ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา อ.ส.ม.ท. ได้มีการปรับปรุงงานด้านเทคนิคอย่างต่อเนื่อง โดยได้ซื้ออุปกรณ์
 มาเสริมประสิทธิภาพ หลายอย่าง เช่น เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ (Video Tape Recorder) ,
 กล้องโทรทัศน์ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก , เครื่องบันทึกเสียง (Audio Tape Recorder) ,
 เครื่องตัดต่อภาพ (Video Production Switcher) และเครื่องช่วย ในการอ่านตัวหนังสือ
 (Teleprompter) เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 อ.ส.ม.ท. ได้ทำการเปลี่ยนเครื่องส่งโทรทัศน์ใหม่
 ทั้งสองเครื่อง รวมทั้งอุปกรณ์โมโครเวฟเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ พร้อมกันนั้นได้พัฒนาเครื่อง
 ไมโครคอมพิวเตอร์เพื่อทดลองให้บริการข่าวสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการออกอากาศช่วงกลางวัน

ด้วยการเรียกข้อมูล จับพันทางเครื่องรับโทรทัศน์ของไทยทีวีสีช่อง 9 ซึ่งนำเสนอทุกวันจันทร์-ศุกร์ (เว้นวันหยุด) เวลา 07.00-08.00 น. และเวลา 12.00-15.30 น. เพื่อพัฒนาเป็นระบบ ข่าวเทเลเท็กซ์ (Teletext News) ที่สมบูรณ์ในอนาคต

ทั้งนี้ อ.ส.ม.ท. ได้ทดลองส่งสัญญาณเทเลเท็กซ์มาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารงานนิสิตให้ผู้ชมรายการสนใจ ข่าวสารที่รวดเร็วมากขึ้น เมื่อมีกรณีข่าวด่วน ข่าวสำคัญอะไรเกิดขึ้นสามารถรับนำออกอากาศแทรกในรายการต่าง ๆ ได้ทันที เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ทั่วถึงกัน และในด้านการดำเนินธุรกิจก็หวังผลให้บรรดาเอเยนซีทั้งหลายหันมาเลือกใช้บริการเทเลเท็กซ์แทนสื่ออื่นบ้าง ขณะเดียวกันยังเป็นการพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีของ อ.ส.ม.ท. เพื่อรับการพัฒนางานด้านข้อมูล ข่าวสารทั้งของสำนักข่าวไทย สถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ อันเป็นหน่วยงานในสังกัด อ.ส.ม.ท.

การให้บริการข่าวสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้แก่วงการสื่อสารมวลชน และนับได้ว่าเป็นหน่วยงาน แห่งแรกในประเทศไทยที่ให้บริการด้านนี้

ในวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2528 คณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาอนุมัติให้ อ.ส.ม.ท. ขยายบริการโทรทัศน์ไปต่างจังหวัด ให้ใช้เงินรายได้ของ อ.ส.ม.ท. เป็นหลัก โดยไม่ต้องใช้งบประมาณแผ่นดิน หรือพิจารณาหาวิถีทางที่จะดำเนินการร่วมกับสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ได้ ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2528 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติอนุมัติในหลักการให้บริษัท บางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการกิจการโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นผู้ลงทุนในการขยายข่ายบริการโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และช่อง 3 ทั่วประเทศ³¹

สำหรับการลงทุนประกอบด้วยการตั้งสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ในส่วนภูมิภาค 22 แห่ง ซึ่งจะสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ 42.7 ล้านคน หรือเท่ากับร้อยละ 83 ของประชากรในประเทศ โดยใช้ระยะเวลาก่อสร้างประมาณ 3-4 ปี และให้เงินในการก่อสร้าง 895 ล้านบาท

ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 อ.ส.ม.ท. ได้ลงนามในสัญญาว่าร่วมดำเนินการกับบริษัทฯ ซึ่งต่อมาบริษัทฯ ได้รับดำเนินการทันทีจนแล้วเสร็จครบทั้ง 22 แห่ง พร้อมกับเริ่มออกอากาศได้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2532 รวมระยะเวลาก่อสร้างเพียง 2 ปี

ผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าว ทำให้ อ.ส.ม.ท. สามารถส่งสัญญาณภาพโทรทัศน์ได้ทั้งหมดครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 80.4 ของพื้นที่ทั่วประเทศ และครอบคลุมประชากรได้ร้อยละ 90.3 ของประชากรทั้งหมด

ต่อมาในวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 อ.ส.ม.ท. ได้ลงนามกับบริษัทฯ ดังกล่าวอีกครั้ง เพื่อดำเนินโครงการขยายเครือข่ายสถานีโทรทัศน์เพิ่มเติมอีก 9 แห่ง เป็นการเสริมจุดบอดในพื้นที่ที่มีปัญหาในการรับชม ซึ่งทางบริษัทฯ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2533

ผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าว ทำให้ อ.ส.ม.ท. มีวิสัยทัศน์การครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 95 ของพื้นที่ทั่วประเทศ และครอบคลุมประชากรได้ร้อยละ 96.3 ของประชากรทั่วประเทศ นับว่าเป็นสถานีที่มีวิสัยทัศน์ส่งครอบคลุมพื้นที่มากที่สุดในปัจจุบัน

ทางด้านสถานีวิทยุกระจายเสียง ในปลายปี พ.ศ. 2527 อ.ส.ม.ท. ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ให้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ เอฟ.เอ็ม. กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ในพื้นที่ต่างจังหวัด 15 จังหวัด ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 ทาง กบว. ยังได้อนุมัติเพิ่มเติมอีก 35 จังหวัด และในปี พ.ศ. 2530 ทาง กบว. ได้อนุมัติเพิ่มเติมอีก 12 สถานี รวมทั้งหมด 52 สถานี ซึ่ง อ.ส.ม.ท. ได้ทยอยก่อสร้างเรื่อยมา จนถึงปัจจุบันได้ดำเนินการแล้วเสร็จและดำเนินการออกอากาศไปแล้ว 46 สถานี กำหนดแล้วเสร็จทั้งหมด 52 สถานี ในปี พ.ศ. 2537 อันจะทำให้สามารถส่งกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่ได้ประมาณร้อยละ 70 ของประเทศ

นอกจากนี้ อ.ส.ม.ท. ยังมีโครงการที่สำคัญอีกโครงการหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการนำเทคโนโลยีระบบใหม่เข้ามาใช้เป็นแห่งแรกในประเทศไทย คือ การดำเนินกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิก

โดยในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2532 อ.ส.ม.ท. ได้ทำสัญญาร่วมดำเนินกิจการดังกล่าว กับบริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด หรือ ไอบีซี และในปลายปีดังกล่าว ทางบริษัทฯ ได้เริ่มให้บริการทันที และต่อมาในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2533 อ.ส.ม.ท. ได้ทำสัญญา ร่วมดำเนินกิจการในลักษณะดังกล่าวกับบริษัท สยามบรอดคาสติ้ง แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด หรือ ไทยสกายทีวี ซึ่งในต้นปี พ.ศ.2534 บริษัทฯ ได้เริ่มเปิดให้บริการ

กล่าวโดยสรุปในยุคลที่ 2 นี้ อ.ส.ม.ท. ได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนิน กิจการเป็นจำนวนมาก ทั้งการนำเข้ามาในรูปของการปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้น การขยายเครือข่ายให้กว้างไกล หรือการนำเทคโนโลยีที่แปลกใหม่ไม่เคยนำมาใช้ที่ไหนในประเทศไทย มาก่อน มาเสริมการให้บริการ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดังกล่าวในยุคนี้ เป็นผลมาจาก การเมืองที่มีเสถียรภาพและเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ อ.ส.ม.ท. ต้องปรับตัวเพื่อรับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพราะหากไม่รีบดำเนินการใด ๆ อ.ส.ม.ท. จะล้าหลังและไม่มีใครสนใจ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ และความอยู่รอดขององค์กร

2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการ

จากปัจจัยเศรษฐกิจในยุคลที่ 2 นี้ มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการของ อ.ส.ม.ท. ดังนี้ กล่าวคือ สื่อมวลชนทุกแขนงมีการขยายตัวในเชิงปริมาณค่อนข้างมาก อีกทั้ง ความก้าวหน้าในเทคโนโลยีของการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะการแพร่หลายของเครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ เป็นผลให้เกิดพฤติกรรม การรับชมโทรทัศน์ของผู้ชมเปลี่ยนแปลงไปจนกล่าวได้ว่าวงการโทรทัศน์ต้องประสบกับ ความท้าทายอย่างมากที่สุดในแง่ที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะดึงดูดผู้ชมที่มีทางเลือกมากขึ้นไว้ได้ สำหรับข่าว โทรทัศน์นั้น การจัดการข่าวแบบเดิม ๆ จะยิ่งถูกท้าทายมากขึ้นในช่วงระยะเวลาเหล่านั้น จึงทำให้ ทุกสถานี เริ่มปรับปรุงรายการข่าว เพื่อดึงดูดผู้ชมให้ชมรายการของสถานีของตนมากยิ่งขึ้น

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2527 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มปรับปรุงรายการข่าวของตนเองโดยได้เลือก ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล อาจารย์จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้ดำเนิน

โดยในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2532 อ.ส.ม.ท. ได้ทำสัญญาร่วมดำเนินกิจการดังกล่าว กับบริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล บรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด หรือ ไอบีซี และในปลายปีดังกล่าว ทางบริษัทฯ ได้เริ่มให้บริการทันที และต่อมาในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2533 อ.ส.ม.ท. ได้ทำสัญญา ร่วมดำเนินกิจการในลักษณะดังกล่าวกับบริษัท สยามบรอดคาสติ้ง แอนด์ คอมมูนิเคชั่น จำกัด หรือ ไทศภาคทีวี ซึ่งในต้นปี พ.ศ.2534 บริษัทฯ ได้เริ่มเปิดให้บริการ

กล่าวโดยสรุปในยุคลที่ 2 นี้ อ.ส.ม.ท. ได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนิน กิจการเป็นจำนวนมาก ทั้งการนำเข้ามาในรูปของการปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้น การขยายเครือข่ายให้กว้างไกล หรือการนำเทคโนโลยีที่แปลกใหม่ไม่เคยนำมาใช้ที่ไหนในประเทศไทย มาก่อน มาเสริมการให้บริการ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดังกล่าวในยุคนี้ เป็นผลมาจาก การเมืองที่มีเสถียรภาพและเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ อ.ส.ม.ท. ต้องปรับตัวเพื่อรับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพราะหากไม่รีบดำเนินการใด ๆ อ.ส.ม.ท. จะล้าหลังและไม่มีใครสนใจ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ และความอยู่รอดขององค์กร

2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการ

จากปัจจัยเศรษฐกิจในยุคลที่ 2 นี้ มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการของ อ.ส.ม.ท. ดังนี้ กล่าวคือ สื่อมวลชนทุกแขนงมีการขยายตัวในเชิงปริมาณค่อนข้างมาก อีกทั้ง ความก้าวหน้าในเทคโนโลยีของการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะการแพร่หลายของเครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์ เป็นผลให้พฤติกรรม การรับชมโทรทัศน์ของผู้ชมเปลี่ยนแปลงไปจนกล่าวได้ว่าวงการโทรทัศน์ต้องประสบกับ ความท้าทายอย่างมากที่สุดในแง่ที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะดึงผู้ชมที่มีทางเลือกมากขึ้นไว้ได้ สำหรับข่าว โทรทัศน์นั้น การจัดรายการข่าวแบบเดิม ๆ จะยิ่งถูกท้าทายมากขึ้นในช่วงระยะเวลาเหล่านั้น จึงทำให้ ทุกสถานีเริ่มปรับปรุงรายการข่าว เพื่อดึงผู้ชมให้ชมรายการของสถานีของตนมากยิ่งขึ้น

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2527 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มปรับปรุงรายการข่าวของตนเองโดยได้เลือก ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล อาจารย์จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้ดำเนิน

รายการความรู้คือประทับ รายการสารคดีของบริษัทเอสไอ แสตนด์การ์ด ประเทศไทย จำกัด มาเป็น ผู้ประกาศรายการข่าวและวิเคราะห์ข่าวที่มีชื่อว่า "ทันโลก" ซึ่งจัดว่าเป็นรายการที่ประสบความสำเร็จ ของ อ.ส.ม.ท. ในขณะนั้น และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในวงการข่าวโทรทัศน์ไทย ในปีถัดมา

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2528 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มแผนปรับปรุงข่าวภาค 20.00 น. อีก โดยให้ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล มาประกาศข่าวภาค 20.00 น. ร่วมกับผู้ประกาศของช่อง 9 และ ช่อง 3 ซึ่งผลิตรายการข่าวร่วมกันอยู่ในขณะนั้น ผู้ชมโทรทัศน์โดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นผู้มีการศึกษา จะติดตามชมข่าว อ.ส.ม.ท. มากขึ้น จนถึงปลายปี พ.ศ.2528 อ.ส.ม.ท. จึงได้ตกลงว่าจ้าง บริษัทแปซิฟิค อินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชั่น จำกัด ซึ่งมีนายปีย์ มาลากุล เป็นเจ้าของ และมี ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นกรรมการผู้จัดการ มาเป็นผู้ผลิตข่าวให้กับ อ.ส.ม.ท. การว่าจ้างครั้งนี้นับได้ว่า เป็นครั้งแรกของวงการข่าวโทรทัศน์ไทย ที่สถานีโทรทัศน์ไม่ได้ผลิตรายการข่าวด้วยบุคลากรของสถานี ทั้งหมด หากแต่จ้างบริษัทเอกชนจากภายนอกเข้ามาร่วมผลิต

การปรับปรุงรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. ในช่วงกลางปี พ.ศ.2527 และปี พ.ศ.2528 นับได้ว่าเป็นก้าวสำคัญของวงการโทรทัศน์ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ได้นำรูปแบบและวิธีการนำเสนอ เช่นที่นิยมใช้กันในสหรัฐอเมริกา มาใช้กับการรายงานข่าว ในส่วนอื่น ๆ ที่มีใช้ข่าวราชสำนัก และข่าวพิธีการ หรือข่าวราชการทั่ว ๆ ไป นอกจากตัว ดร.สมเกียรติ และผู้ประกาศข่าวในทีมทำหน้าที่ เป็นผู้ประกาศข่าวในลักษณะที่เป็นการเชื่อมรายการ ที่เรียกว่า Anchorman แล้ว ยังมีการปรับปรุง การรายงานข่าวโดยส่งนักข่าวออกไปรายงานในสถานที่เกิดข่าวต่าง ๆ โดยตรง และได้แบ่งเวลาการ เสนอข่าวออกเป็นช่วง ๆ วิธีการดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยในเวลานั้น รายการข่าว อ.ส.ม.ท. จึงเป็นรายการที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด

การเปลี่ยนแปลงในรายการข่าวครั้งนี้ ได้สร้างความตื่นตัวให้กับสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง ทำให้ รายการข่าวเป็นรายการที่ได้รับความสนใจมากที่สุดจากผู้บริหารสถานี เพราะรายการข่าวได้นิยามว่า เป็นรายการที่สามารถจะ "ทำเงินทำทอง" ได้ประสบความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจสูงจึงทำให้ทุกสถานี

หันมาแข่งขันกันทำข่าวโทรทัศน์มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นรายการที่ได้รับความสนใจมากที่สุดจากผู้ชมโทรทัศน์ นับจากปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา

ทั้งนี้แรงผลักดันที่สำคัญคือ การประสบความสำเร็จของการจัดรูปแบบ และวิธีการนำเสนอ การมีเนื้อหาที่หลากหลาย การเน้นเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับปากท้องชนบท เรื่องราวของประชาชนมากขึ้น กว่าที่จะเน้นข่าวราชการเหมือนที่เคยทำกันมา

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 อ.ส.ม.ท. ได้ทดลองส่งสัญญาณเทเลเท็กซ์ (TELETEXT NEWS) อันเป็นบริการข่าวสารด้วยการเรียกข้อมูลฉบับผลิตทางเครื่องรับโทรทัศน์ของ อ.ส.ม.ท. ทุกวันจันทร์-ศุกร์ (เว้นวันหยุด) เวลา 07.00-08.00 น. และเวลา 12.00-15.30 น.

วัตถุประสงค์ของการให้บริการข่าวดังกล่าว เพื่อนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการ เผยแพร่ข่าวสาร สร้างนิสัยให้ผู้ชมรายการสนใจข่าวสารที่รวดเร็วมากขึ้น เมื่อกรณีข่าวด่วนข่าวสำคัญ อะไรเกิดขึ้นจะได้รับนำออกอากาศแทรกในรายการต่าง ๆ ได้ทันที เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ทั่วถึงกันและ ในด้านการดำเนินธุรกิจหวังผลให้บรรดาเอเยนซีทั้งหลายหันมาเลือกใช้บริการเทเลเท็กซ์แทนสื่ออื่นบ้าง

นอกจากจากการเผยแพร่ข่าวสารทั่วไปแล้ว ข่าวเทเลเท็กซ์ยังได้ให้บริการข่าวตาราง เคนรถบขส. รถไฟ เวลาเครื่องบินเข้า-ออก ราคาสินค้า อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา อัตราการ ขี่อขายทองคำการซื้อขายหลักทรัพย์ ผลการแข่งขันกีฬา รายงานอากาศ และส่งเสริมรายการของ สถานี

อย่างไรก็ตามข่าวเทเลเท็กซ์ที่ อ.ส.ม.ท. ดำเนินการอยู่นี้ ไม่สมบูรณ์แต่เป็นเพียงการ ออกอากาศข้อมูลข่าวสารทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือการอ่านหนังสือพิมพ์จากหน้าจอโทรทัศน์เท่านั้น อ.ส.ม.ท. ต้องการเผยแพร่ข่าวสารรูปแบบนี้เพื่อการสร้างความเคยชินสำหรับประชาชนในการรับข้อมูล ข่าวสารทางเทเลเท็กซ์ในอนาคต ขณะเดียวกันยังเป็นการพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีของ อ.ส.ม.ท. เพื่อรองรับการพัฒนาทางด้านข้อมูลข่าวสารทั้งของสำนักข่าวไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงและ

วิทยุโทรทัศน์ ในสังกัด อ.ส.ม.ท. ด้วย ในแง่ของการพัฒนาข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกอากาศอยู่ปัจจุบัน ไปสู่ระบบเทคโนโลยีที่สมบูรณ์แบบนั้น ทาง อ.ส.ม.ท. ไม่อาจนำระบบต่าง ๆ ทั้งระบบอังกฤษ และระบบ ฝรั่งเศส มาปรับใช้ได้ทันที เนื่องจากโครงสร้างภาษาไทยมีความแตกต่างจากโครงสร้างภาษาลาติน มาก ขณะนี้ อ.ส.ม.ท. กำลังศึกษาถึงแนวทางที่จะนำระบบต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับภาษาไทยและ กำลังศึกษาถึงการประยุกต์ระบบเทคโนโลยีขั้นในประเทศไทยด้วย

ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2529 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มรายการข่าวรูปแบบใหม่ โดยการ เสนอข่าวรวม 2 ชั่วโมงเต็ม จากเดิมที่เคยเสนอในเวลา 20.00-21.30 น. มาเป็น 19.30-21.30 น. พร้อมกับเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของรายการข่าวใหม่ นำข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียม มาไว้ในช่วง 19.30-20.00 น. ขณะที่สถานีฯ อื่นเสนอในเวลา 20.30 น. ส่วนเวลา 20.00 น. ยังคงเป็นข่าวในราชสำนัก ข่าวราชการ เสนอข่าวเจาะจากจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีการเปิดคอลัมน์ข่าว "ศิลป-วัฒนธรรม-บันเทิง" สัมภาษณ์บุคคลที่น่าสนใจใน "ข่าว 9 ส่นทนา" พร้อมกับเปลี่ยนฉากใหม่ในห้องส่ง เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2530 ยังเป็นปีที่ทุกสถานีต่างแข่งขันกันเสนอข่าวอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 2 และในปี พ.ศ. 2531 การแข่งขันถึงความรุนแรงขึ้นเมื่อประเมินภาพรวมได้ว่าประชาชนสนใจดูรายการข่าว โทรทัศน์กันมากขึ้น ประกอบกับทุกสถานีสามารถขยายเครือข่ายได้ทั่วประเทศ ข่าวโทรทัศน์สามารถเข้าถึงประชาชนผู้ชมที่บ้านที่มีเครื่องรับ จึงเป็นโอกาสให้ทุกสถานีปรับปรุงรายการข่าวประจำวันอีกครั้งหนึ่ง

ในปีดังกล่าว อ.ส.ม.ท. มีแนวทางส่งเสริมเรื่องข่าวเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งเป็น การสนองตอบนโยบายรัฐบาล เน้นความหลากหลายของข่าว เพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์การทำข่าวและ เพิ่ม "รายงานข่าวเศรษฐกิจ" ความยาว 3-4 นาที ในช่วงเวลารายงานพยากรณ์อากาศเดิมโดยเลื่อน การรายงานพยากรณ์อากาศออกไป ทั้งนี้เนื้อหาเป็นเรื่องของการรายงานภาวะเศรษฐกิจที่เจาะลึก เพิ่มเติมจากข่าวธรรมดา โดยอาศัยข้อมูลจากสำนักข่าวไทยมาช่วย และเชิญ "บรรจง สุวรรณพงษ์" บรรณาธิการบริหารวารสารการเงินการธนาคาร มารายงานในวันจันทร์-ศุกร์ และให้ "ดวงสมร ตัณฑวณิช" รายงาน

ในปี พ.ศ. 2532 อ.ส.ม.ท. ได้ปรับปรุงราชการข้าวรีบอรุณใหม่ โดยเพิ่มปริมาณความหลากหลายในเนื้อหาข้าวเป็น 12 ส่วน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2523 เป็น 2 เท่า ประกอบไปด้วย ข้าวรีบอรุณ ข้าวในประเทศ ราคาซื้อขายทองคำ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา พยากรณ์อากาศ คติธรรม ข้าวต่างประเทศ รายงานหลักทรัพ์ ราชการวันนี้ บริหารร่างกาย ชีวิตธุรกิจ และสมัครงาน

กล่าวโดยสรุปในสัปดาห์ที่ 2 นี้ ในระยะแรก ปัจจัยทางการเมืองยังคงมีอิทธิพลต่อ อ.ส.ม.ท. อยู่ค่อนข้างน้อยลงไป แม้รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม จะส่งคนของตนเองเข้ามาดูแลแต่เป็นการดูแลเพื่อพัฒนาไปข้างหน้า ไม่ใช่ดูแลเพื่อผลประโยชน์ตัวเอง กล่าวคือนโยบายของพลเอกเปรม ต้องการให้ อ.ส.ม.ท. เป็นกลางโดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ ประกอบกับนโยบายการพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจนำการเมือง ที่มุ่งแต่การพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการมุ่งรักษาความมั่นคงทางการเมือง ส่วนในรัฐบาลต่อมา อันเป็นรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ปัจจัยทางการเมืองเริ่มมีอิทธิพลต่อ อ.ส.ม.ท. อีกครั้ง เพราะรัฐบาลต้องการใช้ อ.ส.ม.ท. เพื่อประโยชน์ของตนเอง อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่า ในสัปดาห์ที่ 2 นี้ การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพการพัฒนาด้านต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมั่นคง

ทั้งนี้จากปัจจัยทางการเมืองดังกล่าว ได้ส่งผลให้ อ.ส.ม.ท. มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบาย-วัตถุประสงค์ โดยการเน้นปรับปรุงรายได้ และเน้นเร่งพัฒนาคุณภาพโดยการนำเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ ตลอดจนเน้นการร่วมลงทุนกับเอกชนเพื่อขยายกิจการ ส่วนด้านโครงสร้างขององค์การได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ที่กำกับคือรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง โดยให้รัฐมนตรีคนเดิมกำกับดูแลเฉพาะ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตรงกับที่นักวิชาการชื่อ ริชาร์ด เบ็คแมนน์ (1978) ระบุไว้ว่า การที่จะพัฒนาองค์การนั้น ต้องพยายามเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนทั่วทั้งองค์การ โดยเริ่มจากฝ่ายบริหารระดับสูง เพื่อเพิ่มความมีประสิทธิภาพและความเจริญเติบโตขององค์การ โดยการสอดแทรกสิ่งที่มีการวางแผน เข้าไปในกระบวนการขององค์การด้วย

กล่าวคือ อ.ส.ม.ท. ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายและวัตถุประสงค์ใหม่ และเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง คือประธานกรรมการ ดังที่กล่าวข้างต้น

ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในยุคนี้การแข่งขันทางธุรกิจเริ่มรุนแรงมากขึ้น เพราะแต่ละสถานเริ่มตระหนักว่า ราชได้เป็นปัจจัยหลักของสถาน และต้องพยายามกอบโกยเข้ามาถึงสถานี่ตนเองให้มากที่สุด จุดเริ่มต้นการแข่งขันที่สำคัญเกิดจากการปรับปรุงราชการข่าวของ อ.ส.ม.ท. ในปี 2528 ซึ่งสร้างชื่อเสียงและราชได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. เป็นจำนวนมาก จนสถานี่อื่นต้องทำตามอย่าง มีการผลิตรายการเจาะกลุ่มเป้าหมายเพื่อช่วงชิงตลาดมากขึ้น ในยุคนี้ราชได้ของ อ.ส.ม.ท. เพิ่มขึ้นจากยุคก่อนมาก ซึ่งส่งผลดีต่อองค์การ เพราะจะได้นำราชได้มาพัฒนาในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ที่ได้มีการจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เป็นกาารใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นรถถ่ายเทเคลื่อนที่ที่มีมูลค่าหลายสิบล้านบาท หรือจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ติดตั้งองค์การ ตลอดจนการขยายเครือข่ายสถานีวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงออกไปทั่วประเทศ และด้านการให้บริการ ที่ได้เด่นในยุคนี้นี้ได้แก่ การบริการระบบเทเลเท็กซ์ การให้บริการเคเบิลทีวี การนำเอกชนเข้ามาร่วมผลิตรายการข่าว และการเพิ่มเวลาการเสนอข่าวให้มากขึ้น

ศิริชัย ศิริภาสะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531) แปลจากหนังสือของ Denis McQuail ที่กล่าวไว้ว่า สถาบันสื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันเศรษฐกิจ แต่เกี่ยวพันกับสถาบันการเมือง อย่างแยกไม่ออก การผลิตเนื้อหาของสื่อมวลชน จึงอยู่ภายใต้ความกดดันของความต้องการในการขยายตลาดและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลที่ตามมาคือ สื่อมวลชนขาดความเป็นอิสระ และมีความจำเป็นต้องให้ความสนใจต่อตลาดที่มีขนาดใหญ่

เมื่อพิจารณาถึง อ.ส.ม.ท. ในยุคนี้การผลิตเนื้อหาของ อ.ส.ม.ท. เริ่มที่จะมุ่งเน้นไปในเรื่องของราชได้มากขึ้น ซึ่งแน่นอนการที่จะนำมาซึ่งราชได้คงต้องแสวงหาตลาดที่มีขนาดใหญ่ นั่นก็คือ การดึงให้ผู้ชมมารับชมรายการที่เสนอโดย อ.ส.ม.ท. ดังนั้นในยุคนี้อ.ส.ม.ท. จึงต้องขยายเครือข่ายการให้บริการออกไปทั่วประเทศ และนำเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาร่วมผลิตรายการบางรายการ โดยเฉพาะรายการข่าว จนสามารถสร้างราชได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. เป็นจำนวนมาก

ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2534-ปัจจุบัน)

เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบันดังกล่าว อ.ส.ม.ท. ได้มีการแสวงหาแนวทางการดำเนินกิจการใหม่ โดยมีเป้าหมายคือการปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง หรือเป็นอิสระจากการเมืองทั้งในด้านโครงสร้างและการบริหารงาน จากเดิมตั้งแต่จัดตั้งมานั้น อ.ส.ม.ท. ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายการเมืองมาโดยตลอด ทำให้การดำเนินกิจการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสทางการเมือง ซึ่งไม่ส่งผลดีต่อองค์การและยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่เป็นองค์การสื่อมวลชนของรัฐ ไม่ใช่ของรัฐบาล

1. ปัจจัยทางด้านการเมือง

ภายหลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. ได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และปลดพลเอกชาติชาย ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พร้อมกับอ้างความชอบธรรมที่ต้องการเข้ามาปราบปรามการทุจริตและคอร์รัปชันของนักการเมืองแล้วนั้น คณะ รสช. ได้ทำการออกกฎหมายที่เรียกว่า ประกาศของ รสช. หลายฉบับ สภาพการณ์ทางการเมืองในช่วงแรก ๆ ของยุคที่ 3 นี้ ไม่ต่างอะไรกับการปกครองแบบเผด็จการทหาร ทำให้ประเทศไทยต้องพบกับความชะงักงันทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยที่ทางด้านการเมืองนั้น กำลังก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ เศรษฐกิจต้องนำการเมืองเหมือนกับประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังสร้างความเสียหายทั้งระบบที่ส่งผลกระทบเกี่ยวโยงกับทางปัญหาด้านอื่น ๆ ด้วย ที่สำคัญคือ การขาดความเชื่อถือจากต่างประเทศ

สำหรับ อ.ส.ม.ท. นั้น เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญและเป็นต้นเหตุ ที่ทำให้ต้องมีการปฏิวัติของคณะ รสช. เพราะรัฐบาลสมัยนั้น ได้ใช้เป็นสื่อตอบโต้กรณีความขัดแย้งกับฝ่ายทหารจน คณะ รสช. ต้องออกประกาศ รสช. ฉบับที่ 40 ว่าด้วยการแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ใหม่ กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่พลเอกชวลิต สงวณิชกุล รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะกำกับดูแลสำนักงาน ป.ป.ป.

ได้กล่าวหาจนถึง ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่กำกับดูแล อ.ส.ม.ท. อยู่ถึงเรื่องการโก่งกินกรณีบริษัทลิคเคิ้ลค็อก ว่า "ต้องตัดหัวเจ็ดชั่วโคตร" โดยที่ ร.ต.อ.เฉลิม ได้ตอบโต้อย่างรุนแรงผ่านทางสื่อมวลชน โดยให้ อ.ส.ม.ท. เป็นเครื่องมือ จากนั้น พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับพลเอกชวลิต ได้ออกมาตอบโต้แทน ต่อมารัฐบาล ยังได้ให้ อ.ส.ม.ท. โต้ตอบกองทัพอยู่เป็นประจำ นำไปสู่การเกิดความบาดหมางกันระหว่างรัฐบาลกับ กองทัพอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งกรณีรถโมบายฮุนได (สถานีวิทยุเคลื่อนที่) ของ อ.ส.ม.ท. ที่ออกปฏิบัติการตามคำสั่งของ ร.ต.อ.เฉลิม ให้ไปข่มขู่ฟังวิทยุเครือข่ายของทหารเพื่อระงับการปฏิบัติ และทางทหารจับได้พร้อมกับยึดรถคันดังกล่าวไป ซึ่งต่อมาภายหลังจาก ร.ต.อ.เฉลิม กลับจากการลี้ภัย การเมืองที่ประเทศเดนมาร์ก และลงสมัครรับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2535 ร.ต.อ.เฉลิม กล่าวขอรับในการหาเสียง หลายครั้งว่ากรณีรถโมบายฮุนไดนั้น เป็นความพยายามของคนในการต่อต้าน การปฏิบัติ ดังนั้นประกาศ รสช. ฉบับนี้จึงอาจมองได้ว่า ฝ่ายทหารเห็นว่านักการเมืองสามารถใช้ ประโยชน์จากอ.ส.ม.ท. ได้อย่างมากมาย ก่อให้เกิดปัญหาต่อฝ่ายทหาร จึงออกกฎหมายเพื่อวิดรอน อำนาจของนักการเมืองออกจาก อ.ส.ม.ท.

จะเห็นได้ว่า ประเด็นของการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่ในฐานะ ประธาน อ.ส.ม.ท. มาใช้ประโยชน์ทั้งในราชการและส่วนตัว โดยเฉพาะการตอบโต้ทางสถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้รับชมอย่างสูงจนส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทหารเสียหาย ประกอบกับยังได้นำเครื่องมือที่มีไว้ใช้เพื่อบริการประชาชน มาช่วยปกป้องตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ทหารยอมรับไม่ได้

พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในฐานะ ประธานคณะ รสช. ให้สัมภาษณ์ สื่อมวลชนเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2534 ว่า ..เมื่อเรายึดอำนาจมาเมื่อวันที่ 23 ก.พ. อ.ส.ม.ท. มีปัญหามาตั้งแต่ก่อนที่เราจะยึดอำนาจ อ.ส.ม.ท. นี้สีกปรก เล่นไม่ซื่อกับทางทหาร เรายังเห็นว่าสมัย ก่อนนี้ รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งมารับผิดชอบ อ.ส.ม.ท. แล้ว ก็มักให้ อ.ส.ม.ท. เป็นเครื่องมือในการ ดำเนินการทางด้านการเมืองเพื่อโค่นล้มทหาร..

หลังจากนั้นคณะ รสช. ได้แต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน นักบริหารมืออาชีพเป็น นายกรัฐมนตรี โดยให้คัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นรัฐมนตรี เพื่อต้องการรอบรู้ภาพลักษณ์ของประเทศ ในสายตาของต่างชาติ และสร้างภาพชอบธรรมในการปฏิวัติที่อ้างว่ารัฐบาลชาติชาย คอร์รัปชันอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจาก นายอานันท์ เป็นนักบริหารมืออาชีพมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ นอกจากนี้บุคคลที่เข้ามา ร่วมเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลอานันท์นั้น ก็เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นนักบริหารด้วยเช่นกัน เช่น นายอาชา สารสิน อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ นายบุญกุล ประจวบเหมาะ อดีตกรรมการ ธนาคารกรุงเทพ และนายสุชัย สิงห์เสนีย์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสมัยพลเอกเปรม เป็นต้น ส่วน อ.ส.ม.ท. นายอานันท์ ได้มอบหมายให้นายมีชัย วีระไวทยะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้กำกับและดูแล อ.ส.ม.ท.

นายมีชัย วีระไวทยะ ให้สัมภาษณ์ภายหลังจากที่ได้รับมอบหมายจากนายอานันท์ว่า "รัฐบาล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพของสื่อมวลชนมาก ส่วนการที่ตนได้รับมอบหมายให้ดูแลการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. นั้น จะอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือไม่ใช่เข้าไปควบคุม"

"นายอานันท์ ได้บอกแล้วว่ารัฐบาลถือเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นเรื่องสำคัญมาก และจาก คำพูดและพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีอื่นันได้ว่า สามารถรายงานเรื่องใดก็ได้ที่คิดว่าประชาชนควรรับรู้ เป็นเรื่องที่คิดที่เหมาะสม รัฐบาลจะคุมกันไม่ให้มีการรังแกเกิดขึ้นกับสื่อมวลชนที่เสนอข้อเท็จจริงสร้างความไม่พอใจให้กับคนใดคนหนึ่ง อันจะมีผลลบต่อการกระทำอันซื่อสัตย์ไม่ได้"

ในส่วนของพนักงาน อ.ส.ม.ท. ภายหลังจากนายราชันย์ ชูเซ็น ลาออกจากตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โดยกล่าวเพียงสั้น ๆ ว่า "มาจากการเมืองก็ต้องไปพร้อมการเมือง" ซึ่งหมายความว่า เมื่อ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ในฐานะที่นำนายราชันย์ มาเป็นผู้อำนวยการ ต้องพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการ เนื่องจากการยึดอำนาจของคณะ รสช. นายราชันย์ จึงต้องลาออกตามไปด้วย ต่อมาจึงได้แต่งตั้งนายประสิทธิ์ หิตะนันท์ รองผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ขึ้นเป็น ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. แทน ซึ่งในสมัยนายประสิทธิ์นี้ มีการเล่นพรรคเล่นพวก โดยมี การดึงพรรคพวก เข้ามารับตำแหน่งสำคัญ ๆ มีการดึงหน่วยงานที่สำคัญมาไว้ในความรับผิดชอบของตนเองหมด

ในช่วงที่นายประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการอยู่ ปัญหาความขัดแย้งภายในองค์การ มีสูงมาก และเต็มไปด้วยความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ซึ่งผลจากความขัดแย้งดังกล่าวได้นำมาสู่การปลดนายประสิทธิ์ ออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการในเวลาต่อมา

ผลจากการเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย โดยประชาชนต้องการที่จะได้นายกรัฐมนตรี มาจากการเลือกตั้ง ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่ผ่านมา ส่งผลให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ซึ่งผลการเลือกตั้งทำให้พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้รับเลือกตั้งเข้าสู่สภามากที่สุด ส่งผลให้หัวหน้าพรรคคือนายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจาก จังหวัดตรัง ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน ที่ต้องการนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

ทั้งนี้รัฐบาลของนายชวน เป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค ซึ่งเป็นคู่แข่งกันและคณะรัฐมนตรี ส่วนใหญ่ไม่เคยทำงานเป็นรัฐบาลร่วมกันมาก่อน ทำให้มีความคิดเห็นแตกแยกและขัดแย้งกันอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน ไม่มีความแน่นอนในเรื่องต่าง ๆ

ทางด้านนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนนั้น นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2535 ว่า จะส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทุกระดับและ สื่อมวลชนของรัฐ และเอกชนมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจและความศรัทธาในวิถีการและ เนื้อหาสาระของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ว่าจะในด้านทฤษฎี และปฏิบัติ นอกจากนี้จะส่งเสริมสื่อสารมวลชนของรัฐและเอกชนให้มีสิทธิเสรีภาพในการรับรู้กิจการของรัฐ และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในกรอบของกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเสรีภาพในการเผยแพร่ข่าวสารอย่างเที่ยงตรง เป็นธรรมและรวดเร็ว

จากนโยบายที่นายชวน แถลงดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า นายชวน จะยึดหลักการปกครองและการบริหารกับสื่อมวลชนทั้งของรัฐและของเอกชน แบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เป็นเพราะนายชวน เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

สำหรับ อ.ส.ม.ท. นั้น นายชวน ได้มอบหมายให้นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จากพรรคประชาธิปัตย์ ทำหน้าที่กำกับดูแล อ.ส.ม.ท. โดยนายชวน ได้ให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า ...รัฐบาลนี้เป็นประชาธิปไตย สื่อของรัฐจะค่ารัฐบาลเองก็ไม่ว่าอะไรรัฐบาลอิงอยู่กับความเป็นจริง แต่อะไรที่จะสร้างภาพลักษณ์ที่สื่อของรัฐคือให้ข้อมูลที่แท้จริงกับประชาชน เป็นเรื่องสำคัญที่สุดไม่มีรัฐบาลไหนจะใจกว้างเหมือนรัฐบาลนี้แล้ว...

นายเทอดพงษ์ ก็ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกว่า ... ต้องการให้ อ.ส.ม.ท. เสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งคณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. คงจะคุราสละเอีศคิดว่า ทำอย่างไรจะให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ไม่ถือว่าเป็นการฉีกรัฐธรรมนูญเสียภาพหรือยุ่งเกี่ยวกับการทำงานของ อ.ส.ม.ท. มากเกินไป...

ในส่วนของ อ.ส.ม.ท. ภายหลังจากที่คณะกรรมการนำโดยนายอภิลาศ โอสถานนท์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ทำการปลดนายประสิทธิ์ หิตะนันท์ ออกจากผู้อำนวยการแล้ว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการแก้ไขพระราชกฤษฎีกา อ.ส.ม.ท. ใหม่ ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป ซึ่งต่อมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. ใหม่ โดยประธานกรรมการ มาจากการเลือกตั้งในระหว่างคณะกรรมการด้วยกัน และผลปรากฏว่า นายเอนก สิทธิประศาสน์ อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย หนึ่งในกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับเลือกเป็นประธานกรรมการแทน นายอภิลาศ โอสถานนท์ นอกจากนี้ยังได้เลือกสรรนักบริหารมืออาชีพ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ปรากฏว่า นายสงชัย สุนทรวัฒน์ อดีตผู้อำนวยการองค์การฟอกหนัง ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

นายสงชัย สุนทรวัฒน์ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ที่ได้รับการว่าจ้างเข้ามาในฐานะนักบริหารมืออาชีพ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2536 แทนนายประสิทธิ์ หิตะนันท์ ที่ถูกปลดออกเนื่องจากบริหารงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายได้ให้สัมภาษณ์ในวันรับตำแหน่งว่า "นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งกำกับดูแลงาน อ.ส.ม.ท. ได้ให้สัญญาไว้แล้วว่า แม้จะเป็นผู้แต่งตั้งคนให้ดำรงตำแหน่ง แต่ไม่ใช่จะต้องทำเพื่อพรรคประชาธิปัตย์และทางพรรคเอง ก็จะไม่ใช้อภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งสิ้น ตลอดจนจะไม่มีการอ้างพรรคนี้พรรคนี้ มาขอเวลาหรือให้สิทธิพิเศษ โดยตนจะต้องทำให้รัฐวิสาหกิจแห่งนี้ได้ตอบแทนเจ้าของที่แท้จริงคือประชาชน ตนเองถือเป็นลูกจ้างของประชาชน

ไม่ใช่ลูกจ้างของรัฐ"

การเข้ามาเป็นผู้อำนวยการของนายแสงชัย ในครั้งนี้ แม้จะถูกต่อต้านจากพนักงานบางส่วน โดยเฉพาะจากกลุ่มอำนาจเก่า ที่เกรงว่าจะสูญเสียผลประโยชน์ที่เคยได้รับ โดยในระยะแรกกลุ่มอำนาจเก่า ได้พยายามหาทางกลั่นแกล้งนายแสงชัยตลอดเวลา ซึ่งนายแสงชัย เคยกล่าวกับพนักงานว่า "มีพนักงานในองค์การ พยายามจะกลั่นแกล้งตน โดยไม่ต้องการให้ตนอยู่ในตำแหน่งนี้ ได้ส่งเรื่อง การทูลวิจฉาการจัดซื้อวิทยุมือถือให้แก่ผู้ทำงานด้านข่าว ไปให้ ป.ป.ป. สอบ ว่าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และมีการลอกเลียนแบบเครื่องหมายการค้า ซึ่งคนก็ได้ชี้แจงแก่ ป.ป.ป. ไปว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนที่เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเสียอีก"

แต่จากความเป็นคนเอาจริงเอาจังกับการทำงาน มุ่งหวังที่จะให้ อ.ส.ม.ท. มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเจริญก้าวหน้าต่อไป ทำให้พนักงานส่วนใหญ่เห็นด้วยและสนับสนุนการทำงานของนายแสงชัย ด้วยดี นอกจากนี้ยังส่งผลให้การแบ่งพรรคแบ่งพวกเช่นยุคก่อน เริ่มจางหายไป เพราะทุกคนต่างหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น

ทางด้านสภาพแรงงาน อ.ส.ม.ท. ในยุคของนายแสงชัย ไม่ได้ออกมาโจมตีหรือปกป้องผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ตลอดจนพนักงาน เหมือนเช่นที่ผ่านมา แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของพนักงานและองค์การแทน โครงการที่เห็นได้ชัด อาทิ การณรงค์ให้มีการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การเรียกร้องขอเป็นรัฐวิสาหกิจที่ดี การเรียกร้องปรับโครงสร้างเงินเดือนรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนการต่อสู้เรียกร้องยกเลิกการจ่ายเงินร้อยละ 10 ของรายได้ให้แก่กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ในยุคที่ 3 นี้ พนักงาน อ.ส.ม.ท. ได้มีการพัฒนามากขึ้นกว่ายุคก่อน ๆ เนื่องจากต่างก็มุ่งหวังไปที่จุด ๆ เดียว คือการให้องค์การเจริญก้าวหน้า เพราะหากองค์การมีความเจริญก้าวหน้าแล้ว ผลที่ตามมาคือ องค์การมีความมั่นคง มีรายได้เป็นจำนวนมาก นั้นหมายถึงผลประโยชน์ในรูปสวัสดิการต่าง ๆ ตลอดจนโบนัสประจำปี สำหรับพนักงานย่อมจะมากตามไปด้วย ในปัจจุบันพนักงาน

อ.ส.ม.ท. บางส่วนได้เริ่มรณรงค์เรียกร้องให้นักงานประหัตน้ำประหัตไฟฟ้ากันแล้ว โดยเขียนเป็นคำขวัญติดประกาศที่องค์การว่า "ช่วยกันประหัตน้ำ ประหัตไฟฟ้า แฉวโบนัจะเพิ่ม"

แม้ว่าในสายตาของคนทั่วไป จะมองว่ารัฐบาลนายชวน ไม่ค่อยจะมีเสถียรภาพนัก ยังสับสนและคลุมเครือ แต่ทางด้านสื่อมวลชน โดยเฉพาะ อ.ส.ม.ท. รัฐบาลนายชวน ได้ให้อิสระและเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเกิดได้จากคำสัมภาษณ์ของนายชวน ที่ยอมรับว่า "สื่อของรัฐจะคำรัฐบาลก็ไม่เป็นไรไม่มีรัฐบาลไหนจะใจกว้างเท่ารัฐบาลนี้" และระยะหลัง ๆ ได้มีการกระทบกระทั่งระหว่าง อ.ส.ม.ท. กับรัฐบาล บ่อยครั้ง แต่ทางรัฐบาลก็ไม่ได้สั่งการหรือออกข้อห้ามเพื่อจำกัดเสรีภาพของ อ.ส.ม.ท. แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามในรัฐบาลนายชวน ได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ใหม่อีก โดยให้เหตุผลว่า เพื่อหาจุดที่เหมาะสมให้เกิดผลดีและไม่ให้การเมืองเข้าไปยุ่งเกี่ยวมากเกินไป ขณะเดียวกันในด้านนโยบายก็ต้องให้รัฐบาลสามารถควบคุมได้ด้วย เพราะที่ผ่านมารัฐบาลไม่ค่อยมีอำนาจต่อ อ.ส.ม.ท. แต่อำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่คณะกรรมการทั้งหมด แม้แต่นายกรัฐมนตรีซึ่งไม่มีอำนาจปลดหรือแต่งตั้งกรรมการได้ ทำให้เหมือนกับว่า อ.ส.ม.ท. เป็นองค์กรที่ดำเนินงานโดยเอกเทศไม่ขึ้นตรงต่อสำนักใด ๆ ทั้ง ๆ ที่เป็นองค์กรสื่อมวลชนของรัฐ ที่มีอิทธิพลและมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศ

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยทางการเมืองมีอิทธิพลต่อ อ.ส.ม.ท. อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจาก อ.ส.ม.ท. เป็นสื่อที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงต่อประชาชน รัฐบาลจึงต้องทำการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งการควบคุมดูแลของรัฐบาลนั้น จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ทางการเมืองเป็นสำคัญ

จากปัจจัยทางการเมืองในขณะนี้ ได้ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน อ.ส.ม.ท. ที่สำคัญ 2 ด้านด้วยกันคือ

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและวัตถุประสงค์

ในสัปดาห์ที่ 3 นี้รัฐบาลของนายอานันท์ มีนโยบายด้านสื่อมวลชนคือ ต้องการให้เสรีภาพในการเสนอข่าวสารแก่สื่อมวลชน ดังที่กล่าวในปาฐกถา ณ สภาคนผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทย ว่า "เนื่องจากการชำระรักษาเสรีภาพของหนังสือพิมพ์แล้ว เราจะต้องทำให้เกิดความมั่นใจว่าสถานีโทรทัศน์และวิทยุได้รับการอนุญาตให้เสนอข้อเท็จจริงและบทวิเคราะห์ข่าวสารตักใจโดยอิสระตามที่แท้จริงบ่งบอกถึงที่การเป็นเจ้าของและการควบคุมไม่แตกต่างกันมากนัก ทว่าเราจะต้องสร้าง ความแตกต่างกันขึ้นมาให้ได้"

ต่อมารัฐบาลของนายอานันท์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงสื่อของรัฐขึ้น โดยมี นายมีชัย วีระไวทยะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน นายไสว พรหมณี รองปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธาน ส่วนกรรมการประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องในวงการสื่อสารมวลชน เช่น คณะบดีคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะบดีคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายมนตรี เจนวิทย์การ โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายชัช เมฆสวรรค์ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ นายอำพน นະมาตฺร พล.ต.ถาวร ชวสประสิทธิ์ นายชัช วิชัยสิทธิ์ นายโสภณ สุภาพงษ์ นายทักษพล เจียมวิจิตร นายวิษณุ เครืองาม นายจุลจิตต์ บุษยเกตุ นายสมบัติ จันทร์วงศ์ นายสนธิ เตชานันท์ และผู้อำนวยการกองนิติกรรม สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ศึกษาพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสื่อของรัฐ เพื่อให้สามารถบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน เสนอแนะมาตรการปรับปรุงหน่วยงานด้านสื่อมวลชนของรัฐให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออก การรับข่าวสารและเสนอแนะมาตรการเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ ซึ่งปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนโดยให้คณะกรรมการเสนอรายงานเกี่ยวกับข้อเสนอแนะดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

นายมีชัย วีระไวทยะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการปรับปรุงสื่อของรัฐ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า "การตั้งคณะกรรมการฯ ดังกล่าวนี้นี้ เพื่อพิจารณาจุดบกพร่องสื่อของรัฐ โดยคิดว่าท่ามกลางสื่อของรัฐจึงจะเป็นอิสระ มีกฎระเบียบปกป้องคนที่ทำข่าวที่อาจมีผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อป้องกันอำนาจมืด"

และจากการตั้งคณะกรรมการปรับปรุงสื่อของรัฐนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยส่วนรวมหลายประการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามผลการศึกษาของคณะกรรมการปรับปรุงสื่อของรัฐ อาทิ ยกเลิกมติคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ที่แจ้งให้สถานีวิทยุและโทรทัศน์ถือปฏิบัติรวม 63 ฉบับ ซึ่งกำหนดข้อห้าม แนวทางปฏิบัติ และการบังคับการถ่ายทอดรายการเป็นประจำสำหรับราชการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ต้องการให้สถานีมีอิสระ รวมถึงการให้นายกรัฐมนตรีเพียงผู้เดียว มีอำนาจสั่งถ่ายทอดหรือเสนอรายการของรัฐบาล เป็นกรณีพิเศษและให้นายกรัฐมนตรีสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร และการกำหนดว่าสถานีโทรทัศน์ แต่ละสถานีต้องไม่นำโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ หรือทีวีพูลไปใช้ นอกเหนือวัตถุประสงค์ คือดำเนินรายการบันเทิง กีฬาและรายการสำคัญในราชสำนักเท่านั้น การดำเนินการดังกล่าวนี้ เป็นการปลดโซ่ตรวนออกและเป็นการให้เสรีภาพในการเสนอข่าวสารกับสถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงอย่างแท้จริง รวมไปถึงการป้องกันอำนาจจากนักการเมืองคนใดคนหนึ่งยกเว้นนายกรัฐมนตรีเพียงคนเดียว ที่จะใช้อิทธิพลในการสั่งการให้สถานีไปดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง

ส่วนผลที่ อ.ส.ม.ท. ได้รับภายหลังจากการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงสื่อของรัฐทางคณะกรรมการฯ ได้เสนอให้ปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ใหม่ เพื่อให้รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เข้าไปควบคุมหรือกำกับดูแลให้น้อยที่สุด รวมทั้งให้มีการกำหนดแผนระยะยาวในการปรับปรุง อ.ส.ม.ท. ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่จะเริ่มใช้ในปีหน้า

ในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ได้มีการปรับปรุงนโยบายและวัตถุประสงค์ของ อ.ส.ม.ท. ใหม่อีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในขณะนั้น และเพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล

ต่อมาในสมัยนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2535 โดยได้ให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนทั้งของรัฐและเอกชน ด้วยการให้สิทธิและเสรีภาพในการเผยแพร่ข่าวสารและแสดงออกซึ่งความคิดเห็น แต่ควรอยู่ภายในกรอบของกฎหมาย ประกอบกับนายกรัฐมนตรี เคยให้สัมภาษณ์เสมอ ๆ ว่า " ไม่เคยมีรัฐบาลยุคไหนให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนมากมายเท่ารัฐบาลชุดนี้ "

และเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2536 ที่ผ่านมานายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมานั้น โดยในส่วนที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน มีใจความว่า " รัฐบาลได้แถลงนโยบายตอนหนึ่งว่า จะส่งเสริมให้สื่อมวลชนของรัฐและเอกชนมีสิทธิเสรีภาพ ทั้งในการรับราชการของราชการเผยแพร่ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น นับแต่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหานี้มาโดยตลอด และใช้สื่อมวลชนเข้าช่วยในการดำเนินกิจการของรัฐสภาเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทนราษฎรทางวิทยุกระจายเสียงทุกชนิด ตลอดจนสนับสนุน ส่วนการถ่ายทอดทางวิทยุโทรทัศน์นั้น ให้ดำเนินการได้เป็นครั้งแรกตามความจำเป็น ขณะเดียวกันก็ได้อนุมัติโครงการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ของรัฐสภา โดยมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ เป็นเจ้าของคลื่นความถี่และเจ้าของเรื่อง รวมทั้งได้เร่งรัดพิจารณาการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบ UHF เพื่อให้เอกชนดำเนินการได้ นอกจากนั้นรัฐบาลได้สนับสนุนให้สื่อมวลชนทุกประเภทมีสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางโดยไม่เคยเข้าแทรกแซงเลย แม้จะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรงก็ตาม ในส่วนของการจัดระเบียบองค์กรรัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ใหม่ เพื่อให้มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการบริหารงานยิ่งขึ้น "

จากนโยบายของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ดังกล่าว ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในเรื่องของนโยบายและวัตถุประสงค์ของ อ.ส.ม.ท. แต่อย่างใด เพราะยังคงใช้

นโยบายและวัตถุประสงค์เดิมที่กำหนดในสมัยรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน

เมื่อพิจารณานโยบายใหม่ ของ อ.ส.ม.ท. ที่กำหนดขึ้นในชุดที่ 3 นี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากนโยบายเดิมหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มหน้าที่สื่อมวลชนของ อ.ส.ม.ท. ให้เสนอข้อมูลที่ถูกต้องอย่างมีอิสระแก่ประชาชน การเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจอันดีเพื่อสร้างความสามัคคีในชาติ การให้บริการและร่วมพัฒนาสังคมไทยทุกด้าน ตลอดจนการเป็นผู้ริเริ่มและกำหนดมาตรฐานของกิจการสื่อมวลชนที่ทันสมัย ซึ่งจะเห็นได้ว่า นโยบายใหม่ในชุดนี้ มุ่งเน้นในเรื่องของการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่สมบูรณ์ มีอิสระ สร้างความสามัคคี ร่วมพัฒนาสังคมไทย แตกต่างไปจากนโยบายเดิมในชุดก่อน ที่มุ่งเน้นการขยายขอบเขต การบริการ การพัฒนาคุณภาพของบริการ การสนองนโยบายของรัฐบาล และเรื่องราวได้ ทั้งนี้เพราะนโยบายเดิมบรรลุตามวัตถุประสงค์แล้ว จึงปรับปรุงเฉพาะบางส่วนเท่านั้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในชุดที่ผ่านมา อ.ส.ม.ท. มีปัญหา และการยึดอำนาจของคณะ รสช. ในครั้งนั้น อ.ส.ม.ท. มีส่วนสำคัญยิ่งคือการตัดสินใจของคณะ รสช. เนื่องจากในชุดที่ผ่านมา รัฐบาลได้ใช้ อ.ส.ม.ท. เป็นเครื่องมือในการป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง ไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนของรัฐที่แท้จริง แต่ในฐานะสื่อมวลชนของรัฐบาล ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชนและสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะสถาบันทหารกับสถาบันรัฐบาล ภายหลังจากที่ รสช. ยึดอำนาจได้แล้ว จึงได้แก้ไขปรับปรุงนโยบายการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. ใหม่ เพื่อให้ อ.ส.ม.ท. ทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์ต่อรัฐอย่างแท้จริง ส่วนการที่ไม่ได้เน้นในเรื่องของรายได้ เหมือนเช่นในชุดก่อนนั้น คงเป็นเพราะ อ.ส.ม.ท. มีผลการดำเนินงานที่ก้าวไกลมาโดยตลอด และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องการเงิน ทำให้ไม่ได้มีการระบุไว้ในนโยบายใหม่แต่อย่างใด

ส่วนการพิจารณาวัตถุประสงค์ใหม่ในชุดนี้ พบว่า มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น โดยการตัดในส่วนที่เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกไปนอกราชอาณาจักรออก เนื่องจากตั้งแต่ก่อตั้ง อ.ส.ม.ท. มา ไม่เคยส่งออกนอกรายการใดไปจำหน่ายยังต่างประเทศเลย นอกจากนี้ยังเพิ่มรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากขึ้น ตลอดจนให้การสนับสนุนและส่งเสริมหน่วยงานที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการสื่อมวลชน ทั้งนี้คงเป็นเพราะรัฐบาลในขณะนั้น

ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของสื่อมวลชน ในอันที่จะมีส่วนช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งอันเป็นการช่วยพัฒนาประเทศชาติอีกทางหนึ่ง

นโยบายใหม่ที่ปรับปรุงในสัปดาห์นี้ ราชเลขาธิการเนื้อหาส่วนใหญ่ยังคงเดิม คือมุ่งการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ รวมถึงการพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพเป็นหลัก ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญในเรื่องนี้ในแต่ละยุคก็แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามในสัปดาห์นี้ได้เพิ่มเติมราชเลขาธิการในเรื่องของราชโองการครั้งหลังจากที่ไม่ได้ระบุไว้ในสัปดาห์ที่ผ่านมา โดยกำหนดให้องค์การสงเคราะห์ราชโองการให้ เพื่อสนองต่อการดำเนินการและนำส่งให้รัฐ การระบุดังกล่าว อาจเป็นเพราะในสัปดาห์นี้ ภาพลักษณ์ของ อ.ส.ม.ท. ค่อนข้างตกต่ำต่อเนื่องมาจากยุคที่แล้ว ราชโองการจากการดำเนินงานในราชการข่าวลดลงจนเกือบไม่มีโฆษณาเข้าเลย ประกอบกับการแข่งขันทวีความรุนแรงมากขึ้นการปรับปรุงจึงจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา

จากจุดนี้รัฐบาลคงเกรงว่า ราชโองการรวมและการนำเงินส่งรัฐจะตกต่ำกว่าที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมราชเลขาธิการในเรื่องเกี่ยวกับการเป็นองค์การที่รับฟังความคิดเห็นจากแหล่งต่าง ๆ รวมถึงการเปิดโอกาสโดยไม่จำกัดกลุ่ม พรรคหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้สามารถมาใช้ประโยชน์จากองค์การได้ หากเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อรัฐและประชาชน ซึ่งวัตถุประสงค์ในประเด็นนี้ คงเป็นผลพวงมาจากการที่รัฐบาลเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย จึงคำนึงถึงเสรีภาพและความเสมอภาคและเห็นว่า อ.ส.ม.ท. เป็นองค์กรของรัฐ ไม่ใช่ของรัฐบาลหรือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงเปิดกว้างให้แก่บุคคลทั่วไป

1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การ

ในสัปดาห์ที่ 3 นี้ คณะ รสช. ได้มีประกาศ รสช. ฉบับที่ 40 ว่าด้วยเรื่อง การแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 1 ซึ่งมีสาระสำคัญโดย ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ อ.ส.ม.ท. และมีอำนาจในการแต่งตั้งกรรมการดังนี้

มาตรา 13 ให้มีคณะกรรมการบริหารกิจการของ อ.ส.ม.ท. คณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมอัยการ เป็นกรรมการ และกรรมการอื่น ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรีอีก ไม่น้อยกว่าสามคนและไม่เกินเจ็ดคน และให้ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ

หากพิจารณาประกาศของ คณะ รสช. ในฉบับที่ 40 นี้ จะเห็นได้ว่า รัฐบาลหรือนักการเมืองไม่มีอำนาจในการบริหารงานและดำเนินงานเกี่ยวกับ อ.ส.ม.ท. เนื่องจาก ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และแม้จะมีกรรมการโดยตำแหน่งเพียง 2 คน คือผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมอัยการ แต่กรรมการอื่นนั้น มาจากการแต่งตั้งโดยประธานกรรมการ ซึ่งสาเหตุที่ประกาศ รสช. กำหนดไว้เช่นนี้ เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างทหารกับนักการเมือง ฝ่ายรัฐบาล ในช่วงก่อนที่ทหารโดย รสช. จะยึดอำนาจ

หลังจาก คณะ รสช. แต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี และมีคณะรัฐมนตรี (รัฐบาลอานันท์ 1) บริหารประเทศแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2535 และภายหลังเหตุการณ์รุนแรงในการเรียกร้องประชาธิปไตย โดยประชาชนระหว่างวันที่ 17 ถึง 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 (พฤษภาทมิฬ) คณะรัฐมนตรีที่นำโดย นายอานันท์ ปันยารชุน (รัฐบาลอานันท์ 2) ได้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 3 เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2535 ซึ่งพระราชกฤษฎีกาทั้ง 2 ฉบับนี้ รัฐบาลมีอำนาจในการควบคุม การดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. ได้น้อยกว่า พระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 1 โดยอำนาจส่วนใหญ่เป็นของ คณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. ดังจะเห็นได้จากมาตราสำคัญ ๆ ของพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 2 ได้ดังนี้

มาตรา 13 ระบุว่า ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย" ประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อธิบดีกรมบัญชีกลาง และอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินเจ็ดคน ให้ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้บุคคลซึ่ง

เป็นกรรมการโดยตำแหน่งตามวาระหนึ่ง เสนอรายชื่อบุคคลผู้มีความรู้และความชำนาญอันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่กิจการของ อ.ส.ม.ท. เพื่อให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และในรายชื่อที่เสนอนี้ต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งคณบดี หรือเทียบเท่าของคณะหรือสาขาวิชาในศาสตร์วารสารศาสตร์ สื่อสารมวลชน หรือการประชาสัมพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหรือเอกชนอย่างน้อยสองคน

มาตรา 16 ระบุว่า นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อนายกรัฐมนตรีให้ออก

มาตรา 20 ระบุว่า ให้คณะกรรมการพิจารณาบุคคลซึ่งเหมาะสม มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับการเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีคุณสมบัติตามมาตรา 21 และมีความรู้และความชำนาญอันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่กิจการของ อ.ส.ม.ท. เพื่อทำสัญญาจ้างเป็นผู้อำนวยการ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการกำหนดเงื่อนไขอื่นในการทดลองปฏิบัติงานหรือการทำงานในหน้าที่ ผู้อำนวยการให้เป็นไปตามแบบสัญญาจ้างที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีอายุการจ้างคราวละสี่ปี และเมื่อครบกำหนดอายุสัญญาจ้าง คณะกรรมการจะต่อสัญญาอีกก็ได้ ในการว่าจ้างผู้อำนวยการให้ประธานคณะกรรมการเป็นผู้ลงนามในสัญญาจ้างในนามของ อ.ส.ม.ท. ให้ผู้อำนวยการได้รับเงินค่าจ้าง ค่าตอบแทน และเงินอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 22 ระบุว่า ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการมีมติให้เลิกสัญญาจ้างทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจปลดกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ถูกแก้ไขในพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 3 นายกรัฐมนตรี ปลดกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ต่อเมื่อกรรมการโดยตำแหน่งจำนวนเกินกึ่งหนึ่งเสนอให้ปลด

ส่วนพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 3 วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2535 เป็นการแก้ไขมาตรา 16 (2) ของพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 2 ระบุว่า ในมาตรา 16 นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อนายกรัฐมนตรีให้ออกโดยข้อเสนอนั้นของกรรมการโดยตำแหน่งเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการโดยตำแหน่งทั้งหมด

เมื่อพิจารณาพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 จะเห็นว่า คณะรัฐมนตรีนำโดย นายอานันท์ ปันยารชุน มีเจตนาที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการเมืองมีอำนาจต่อการดำเนินการของ อ.ส.ม.ท. ด้วยการกำหนดให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่งทางราชการ 5 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกิน 7 คน ดังมาตรา 13 วรรค 1 แต่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งนั้น พระราชกฤษฎีกาไม่ได้ให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีในการแต่งตั้งด้วยตนเอง เพราะกำหนดให้กรรมการโดยตำแหน่งเป็นผู้เสนอรายชื่อให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง ตามมาตรา 13 วรรค 3

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังไม่มีอำนาจปลดกรรมการด้วย เพราะกรรมการโดยตำแหน่งนั้น ไม่มีใครมีอำนาจแต่งตั้งหรือปลดได้ นอกจากจะปลดออกจากตำแหน่งทางราชการเสียก่อน ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะถูกปลดก็ต่อเมื่อกรรมการโดยตำแหน่งเป็นผู้เสนอแก่นายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 16 (2) ของพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 3 นับเป็นการอ้างถึงเจตนาของรัฐบาลนายอานันท์ที่ต้องการตัดอำนาจของนายกรัฐมนตรีด้วยการให้อำนาจทั้งหมดเป็นของคณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. โดยเฉพาะ

สำหรับผู้อำนวยការ อ.ส.ม.ท. นั้น พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ในการพิจารณาจ้าง ตลอดจนพิจารณาค่าจ้าง และการเลิกสัญญาจ้าง ตามมาตรา 20 และมาตรา 22 (3)

อย่างไรก็ตาม พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ ยังคงอำนาจของรัฐมนตรีในการควบคุมการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. ให้สามารถสั่งให้กระทำหรือยับยั้งการกระทำใด ๆ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล พร้อมมติคณะรัฐมนตรี ดังมาตรา 11 ซึ่งยังคงไว้ในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 1 เนื่องจากฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 ไม่มีการแก้ไข

ต่อมาในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. อีกครั้ง ภายหลังจากการที่คณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. ได้มีมติปลดนายประสิทธิ์ หิตะนันท์ ผู้อำนวยការ อ.ส.ม.ท. เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 เนื่องจากบริหารงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งรัฐบาลโดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องและรับรู้

เรื่องต่าง ๆ แม้แต่นิส ไม่มีอำนาจที่จะยับยั้ง ไม่มีการปรึกษาหารือร่วมกัน ทั้ง ๆ ที่ อ.ส.ม.ท. เป็นองค์การสื่อมวลชนของรัฐ และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของนายกรัฐมนตรีประกอบกับผู้อำนวยการที่ถูกปลดเป็นเพื่อนสนิทของ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ อันมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าพรรคด้วย จึงทำให้เกิดความไม่พอใจระหว่างรัฐบาลกับคณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. ขึ้น

นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งกำกับดูแลงานของ อ.ส.ม.ท. ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2536 ว่า "คณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. เป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการต่าง ๆ เพราะเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. พ.ศ. 2535 ที่ทำให้รัฐมนตรีค่อนข้างไม่มีอำนาจ"

นายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรี ได้ให้สัมภาษณ์ต่อมาว่า "ต้องยอมรับว่าพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ที่แก้ไขกันครั้งสุดท้ายกำหนดโครงสร้างการบริหาร ฝ่ายการบังคับบัญชา โดยให้อำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่คณะกรรมการเบ็ดเสร็จ"

ต่อมาภายหลังการประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้มีการแก้ไขพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. อีกครั้ง เป็นฉบับที่ 4 นับตั้งแต่จัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ขึ้นมา โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

มาตรา 11 ระบุว่า รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไปซึ่งกิจการของ อ.ส.ม.ท. และเพื่อประโยชน์ในการนี้ รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการ ผู้อำนวยการ พนักงานหรือลูกจ้าง มาชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความเห็นให้ทำรายงานอื่น ตลอดจนมีอำนาจที่จะสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการได้

รัฐมนตรีมีอำนาจยับยั้งหรือสั่งการตามที่เห็นสมควร เมื่อเห็นว่าการดำเนินกิจการของ อ.ส.ม.ท. หรือมติใดของคณะกรรมการจัดตั้งกฎหมาย นโยบายของรัฐบาล หรือมติของคณะรัฐมนตรี หรือเป็นไปในทางที่อาจทำให้เสียประโยชน์ของ อ.ส.ม.ท.

มาตรา 13 ระบุว่า ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย" ประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อธิบดีกรมบัญชีกลาง และอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกหกคน

ให้ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้รัฐมนตรีเสนอรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญอันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่กิจการของ อ.ส.ม.ท. เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหกคน โดยในรายชื่อที่เสนอนั้นอย่างน้อยต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ด้านการบริหาร ด้านสื่อสารมวลชน และด้านวิศวกรรมโทรคมนาคมด้านละหนึ่งคนให้รัฐมนตรีเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อแต่งตั้งกรรมการคนหนึ่งนอกจากผู้อำนวยการ เป็นประธานกรรมการ และจะเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อแต่งตั้งกรรมการอีกคนหนึ่งเป็นรองประธานกรรมการด้วยก็ได้

มาตรา 16 ระบุว่า นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นตำแหน่งเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ออก

มาตรา 20 ระบุว่า ให้คณะกรรมการพิจารณาบุคคลซึ่งเหมาะสม มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับการเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วย คุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีคุณสมบัติตามมาตรา 21 และมีความรู้และความชำนาญอันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่กิจการของ อ.ส.ม.ท. เพื่อเสนอรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการผู้อำนวยการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา 22 ระบุว่า นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออกด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี เพราะบกพร่องต่อหน้าที่มีความประพฤติที่เสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถของคณะกรรมการให้ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งตาม (4) ต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่อยู่ในตำแหน่งแต่ไม่รวมผู้อำนวยการ

เมื่อพิจารณาพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับที่ 4 จะเห็นได้ว่า คณะรัฐมนตรีนำโดย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี มีเจตนาที่จะเข้ามาใช้อำนาจต่อการค้าเงินกิจการของ อ.ส.ม.ท. ด้วยการกำหนดให้ รัฐมนตรีมีอำนาจในการคัดเลือกประธานกรรมการ จากคณะกรรมการที่มีอยู่ทั้งหมด 12 คน โดยไม่ได้ระบุว่าตำแหน่งใด จะเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่งเช่นที่ผ่านมา อีกทั้งตำแหน่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน นั้น รัฐมนตรีมีอำนาจเต็มในการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมมาดำรง ตำแหน่งดังกล่าว จากเดิมกรรมการจะเป็นผู้เสนอรายชื่อให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง นอกจากนี้ในตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. การจะแต่งตั้งหรือปลดออก ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี จากเดิมที่ คณะกรรมการมีมติให้เลิกจ้างได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากรัฐมนตรี พระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ฉบับนี้ นับเป็นการอ้างถึงเจตนาของรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย ว่ารัฐบาล ต้องการเข้ามาใช้อำนาจต่อการค้าเงินกิจการของ อ.ส.ม.ท. อีกครั้งหนึ่ง เหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่การเข้ามาในครั้งนี้เป็นการเข้ามาในลักษณะ"ทางอ้อม"กล่าวคือ รัฐบาลจะไม่เข้ามาควบคุมด้วยตนเอง โดยการส่งรัฐมนตรีมาเป็นประธานกรรมการ และส่งพรรคพวกมาเป็นผู้อำนวยการ แต่เป็นการส่งคนที่ ไว้วางใจได้และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับทั่วไป เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ แทน เหมือนดังคำกล่าว สภาชีวิตที่ว่า"สิงป็นนัคเด็ชวได้นถิงสองตัว"

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ในยุคลที่ 3 นี้ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. ได้ทำการยึดอำนาจจาก รัฐบาลของพลเอกชาติชาย เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 สภาวะเศรษฐกิจของประเทศได้หยุดชะงักกันระยะหนึ่ง เพราะขาดเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ทำให้การลงทุนตลอดจน การทำธุรกิจต่าง ๆ ชłodตัวลงและภายหลัง คณะ รสช. ได้ตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ที่มีความรู้ ความสามารถและมากด้วยประสบการณ์ เข้ามาแก้ไขปัญหาคความชะงักงันทางเศรษฐกิจ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และกอบกู้ภาพลักษณ์ของประเทศ

นายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีในยุคนี้ ซึ่งนายอานันท์ นับว่า เป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จคนหนึ่งของไทย การเข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนี้เพราะต้องการ พยายามนำพาระบบเศรษฐกิจไทย ทั้งระบบให้ก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เสรียิ่งขึ้น โดยการเน้นความสำคัญ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยให้มีความเจริญ และศักยภาพทัดเทียมคู่แข่งจากต่างประเทศ ได้มีการปรับปรุงภาษีนำเข้า ลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ออก พรบ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งมาตรการยกเลิกการผูกขาดอุตสาหกรรม เป็นการจริงจังที่จะทำลายระบบธุรกิจผูกขาด แม้อำนาจแท้จริงจะตกอยู่กับคณะกรรมการผู้ถืออำนาจ แต่นายอานันท์ก็มีอิสระทางการบริหาร โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจได้เลือกรัฐมนตรี 8 คน ที่เป็นนักธุรกิจชั้นนำของเมืองไทย เช่น ดร. เสนาะ อุณาภูล ดร. สุธิ สิงห์เสนห์ นายอาสา สารสิน นายอมเรศ ศิลาอ่อน และนายบุญล ประจวบเหมาะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังดึงนักธุรกิจเอกชนอีกคนคือ ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี มาดำรงตำแหน่งกรรมการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) นับว่าเป็นคณะรัฐบาลที่มีนักธุรกิจอยู่จำนวนมาก

แต่การเข้ามาในช่วงระยะเวลาปีกว่าของรัฐบาลนายอานันท์ ในครั้งนี้ไม่สามารถทำให้สถานะเศรษฐกิจของประเทศกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ เพราะสิ่งที่นักธุรกิจและนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติวิตกกังวลคือ ความมีเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล ซึ่งนักลงทุนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลนายอานันท์ ยังถูกควบคุมและกำหนดทิศทางโดยคณะ รสช. อันเป็นผู้กุมอำนาจแท้จริงทั้งหมด

นอกจากนั้น ก่อนหน้านี้อันคือระหว่างปี พ.ศ. 2529 - 2533 อันเป็นยุคทองของเศรษฐกิจไทยที่ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยถึงร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งได้สร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทย แต่เป็นการขยายตัวไปในลักษณะก้าวกระโดดรวดเร็วเกินไป ทำให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ประกอบกับวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2533 ได้ส่งผลกระทบในทางลบอย่างทันทีต่อระบบเศรษฐกิจไทย ทำให้ภาวะเศรษฐกิจซบเซาลง และเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในเดือนพฤษภาคมจากคณะ รสช. ก็ยิ่งเป็นผลลบต่อเศรษฐกิจไทยมากขึ้นไปอีก ทำให้ภาวะเศรษฐกิจซบเซาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับ อ.ส.ม.ท. ผลพวงจากยุคที่แล้วในสมัย ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง เป็นประธานกรรมการ อ.ส.ม.ท. ได้ทำให้ภาพลักษณ์ของ อ.ส.ม.ท. ตกต่ำอย่างมากรั้น หลังจาก ร.ต.อ. เฉลิม พ้นจากหน้าที่ไปแล้ว ภาพลักษณ์ของ อ.ส.ม.ท. ยังไม่กระเตื้องขึ้น เพราะอยู่ในระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างให้ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง และในระหว่างการปรับปรุงตัวเอง โดยการหาแนวทางใหม่เพื่อเสริมรายได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. ซึ่งต่อมาได้ผลสรุปที่ว่า ควรเปิดประมูลให้เอกชนเข้ามา

เข้าช่วงเวลาในแต่ละวันเสียใหม่ ให้มีการแข่งขันกัน เอกชนรายใดเสนอผลประโยชน์เป็นจำนวนเงินให้อ.ส.ม.ท. มากที่สุด จะได้เป็นผู้ดำเนินการในเวลาที่จัดสรรให้อย่างโปร่งใส โดยจากผลการเปิดประมูลในช่วงเวลาดังกล่าว ปรากฏว่ามีเอกชนให้ความสนใจเข้าร่วมประมูลเวลาเพื่อเสนอรายการเป็นจำนวนมาก โดยให้ค่าเช่าเวลาในราคาที่สูงเกินกว่าที่ประมาณการไว้ อาทิ ช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำ ประมาณ 1 ชั่วโมง ที่คาดว่าจะขายได้ในแต่ละวัน 300,000 บาท ปรากฏว่าสามารถขายได้ วันละ 500,000-600,000 บาท ส่งผลให้อ.ส.ม.ท. มีรายได้เพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2534 มีรายได้จากการดำเนินงานทั้งสิ้น ประมาณ 700 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2535 มีรายได้ประมาณ 840 ล้านบาท

อย่างไรก็ตามรายการข่าว อันเป็นรายการที่ทำการรายได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. มากที่สุดในอดีต กลับปรากฏว่า ยังไม่มีเอเจนซีให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามจำนวนค่าโฆษณา กลับลดน้อยถอยลงเหลือเพียงวันละ 1-2 นาที เท่านั้น ถือเป็นช่วงแห่งการตกต่ำมากที่สุดในรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท.

ทางด้านส่วนแบ่งค่าโฆษณาของ อ.ส.ม.ท. ในปี พ.ศ.2534 และ ปี พ.ศ.2535 มีรายได้ส่วนแบ่งร้อยละ 16.4 และร้อยละ 15.7 ตามลำดับ โดยยังอยู่อันดับสุดท้ายเช่นเดิม

จากจุดนี้แสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ของ อ.ส.ม.ท. ยังไม่กระเตื้องขึ้น ในขณะที่เม็ดเงินจำนวนมหาศาล ในส่วนของการลงโฆษณาในสถานีโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ.2534 จำนวนเงินที่ลงโฆษณาในสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ช่อง มีประมาณ 6,700 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 9,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2535 แต่ อ.ส.ม.ท. กลับไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้ทัดเทียมและแข่งขันกับบรรดาสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ เพื่อแย่งเม็ดเงินนั้นได้เหมือนเช่นในสุกก่อน ๆ

รายได้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากผลพวงทางด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำ จากผลกระทบของสงครามระหว่างอิรักกับคูเวต ในปี พ.ศ.2533 และความตกต่ำในเรื่องของภาพลักษณ์ได้ส่งผลให้การพัฒนาในทุก ๆ ด้านหยุดชะงักลง ไม่ว่าจะเป็นการขยายสถานีเครือข่ายออกไปยังภูมิภาค การจัดซื้อจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม และการฝึกอบรมพนักงานให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้ อ.ส.ม.ท.

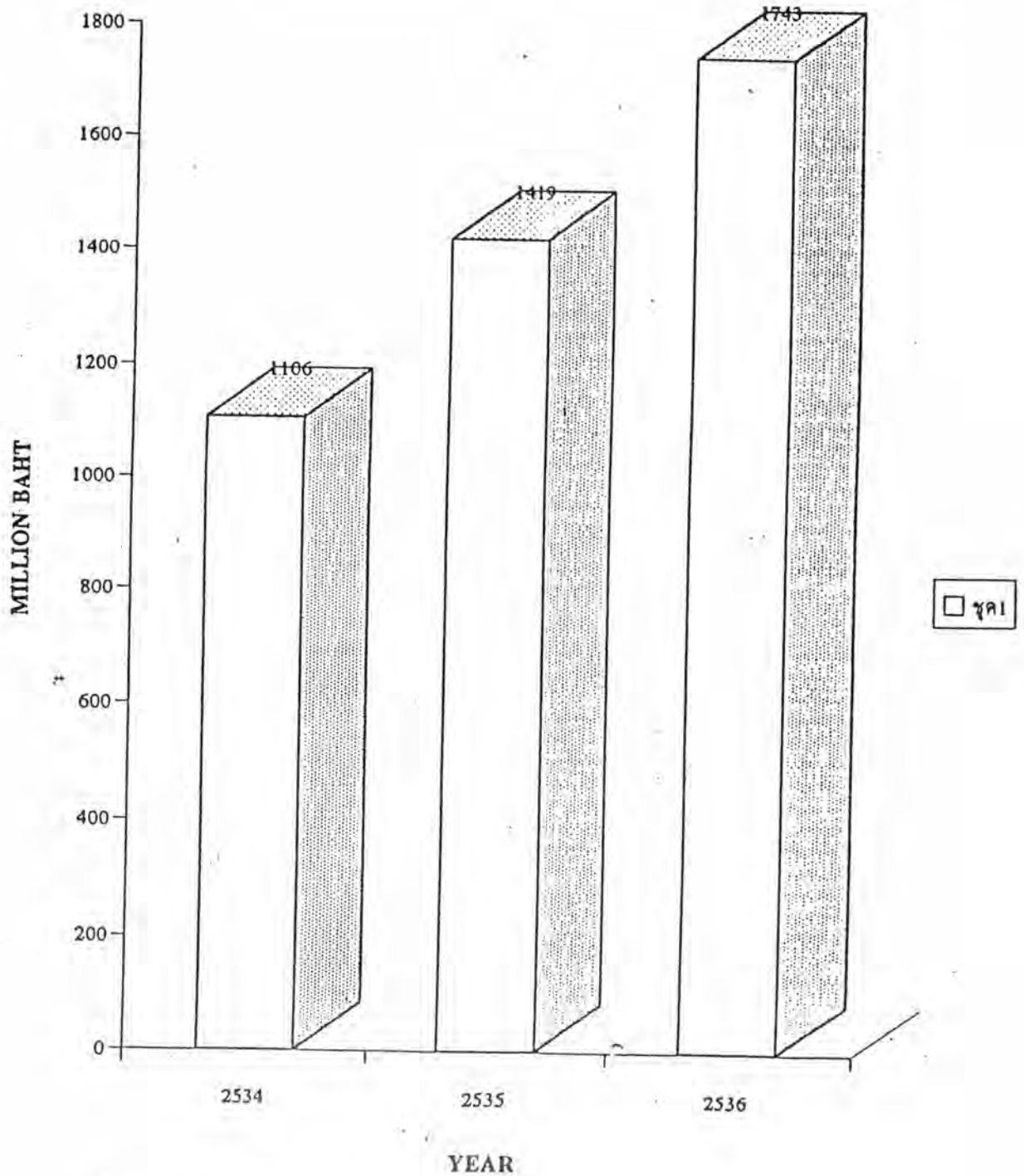
ต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินกิจการใหม่ เพื่อหาวิถีทางหารายได้มาเสริมตลอดเวลา เพราะหากปล่อยไปเรื่อย ๆ เช่นนี้แล้ว อ.ส.ม.ท. จะไม่มีเงินนำมาพัฒนาองค์การ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อองค์การซึ่งกลยุทธ์ในการหารายได้เพิ่มในขณะนี้ ได้แก่ การเปิดประมูลเช่าเวลาทางสถานีโทรทัศน์ และการทำโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิก เป็นต้น

ในปลายปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยได้รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี แต่สภาวะทางเศรษฐกิจของไทยยังคงซบเซาอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่ท่าจะฟื้นตัว แม้ว่าฝ่ายทหารและทางพรรคการเมืองฝ่ายค้าน จะพยายามระดมสรรพกำลังอย่างเต็มที่ในการที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยที่ทางฝ่ายทหาร ไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองเหมือนในอดีต ส่วนพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ไม่ได้โจมตีรัฐบาลอย่างรุนแรงเกินไปเหมือนที่ผ่านมา เพราะต้องช่วยกันประคับประคองรัฐบาล เพื่อช่วยสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง อันจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนาต่อไปได้

สำหรับ อ.ส.ม.ท. ในปี พ.ศ. 2536 ที่ผ่านมามีรายได้จากการดำเนินกิจการ ประมาณ 1,150 ล้านบาท ในขณะที่ปี พ.ศ. 2535 มีรายได้ประมาณ 834 ล้านบาท นับว่ารายได้เพิ่มขึ้นสูงมาก สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่นายแสงชัย สุนทรวิวัฒน์ เข้ามาเป็นผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. คนใหม่ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2536 ได้เริ่มมีการปรับปรุงคุณภาพรายการข่าวอย่างจริงจัง ส่งผลให้ข่าวมีคุณภาพมากขึ้น จนได้รับรางวัลโทรทัศน์ทองคำ ด้านสถานีที่รายงานข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันดีเด่น ประจำปี 2536 ทำให้บรรดาเอเยนซีให้ความสนใจ ลงโฆษณาในรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. มากขึ้นจากเดิมที่มีโฆษณาเข้ารายการข่าวเพียง 2-3 นาที ได้เพิ่มขึ้นเป็น 10 กว่านาทีและตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา บรรดาเอเยนซีได้แย่งจองคิวขอลงโฆษณาในรายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. จนเต็มเวลาโฆษณา คือ 18-19 นาที อีกทั้งยังจองคิวขอลงโฆษณาระยะยาวตลอด 6 เดือนเต็ม จากการดำเนินการดังกล่าวของนายแสงชัย ส่งผลให้รายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. ประสบความสำเร็จพอสมควร แม้จะไม่ประสบความสำเร็จเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่การที่บรรดาเอเยนซีให้ความสนใจ แย่งกันจองคิวโฆษณานั้น สามารถสร้างรายได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. ปีหนึ่งเป็นจำนวนเงินกว่า 200 ล้านบาท

แผนภูมิที่ 4.7

แสดงการขยายตัวทางการตลาด เปรียบเทียบรายได้
จากการโฆษณาของ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 3

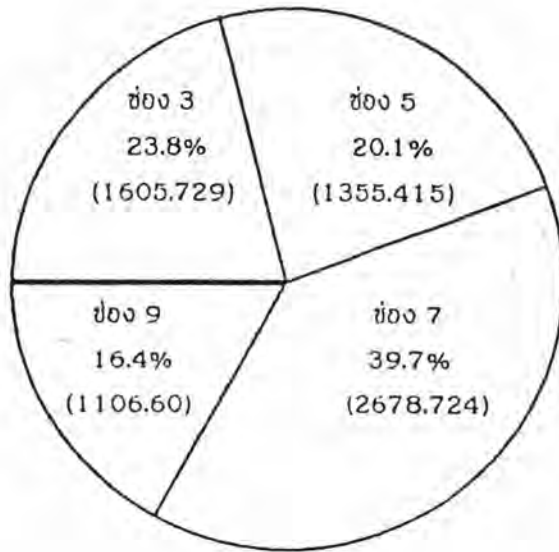

ที่มา : ฝ่ายวิจัยการตลาด อ.ส.ม.ท.

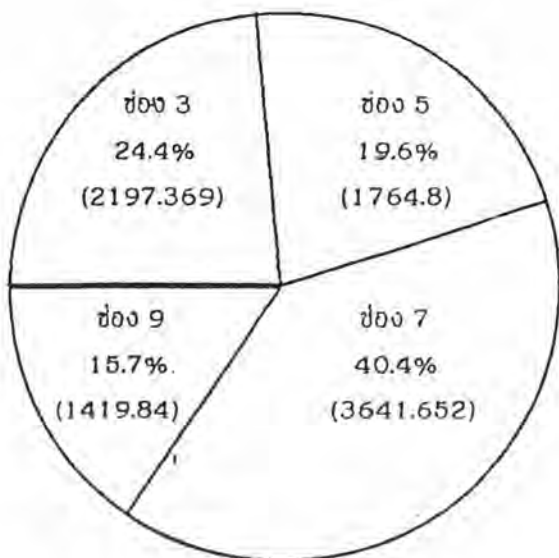
แผนภูมิที่ 4.8

ส่วนแบ่งการโฆษณาทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 และ 9

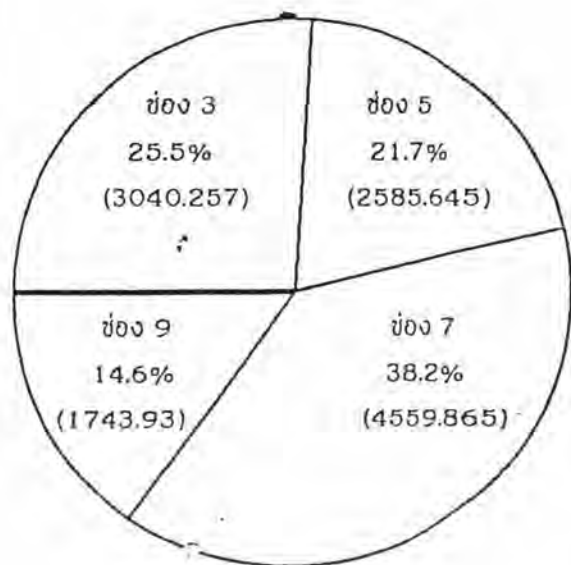
ในบุคคลที่ 3

ปี - 2534

ปี 2535

ปี 2536

; ล้านบาท

การเพิ่มของรายได้อีกประการหนึ่งคือ งบประมาณทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ในแต่ละปี จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างเช่นในปี พ.ศ. 2535 งบประมาณมียอดรวมประมาณ 9,000 ล้านบาท ส่วนในปี พ.ศ. 2536 งบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 12,000 ล้านบาท แม้เปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งทางการตลาด ในส่วนนี้ของ อ.ส.ม.ท. จะมีไม่มากนัก คือในปี พ.ศ. 2536 มีส่วนแบ่งเพียงร้อยละ 14.6 ซึ่งต่ำกว่าปี พ.ศ. 2535 ซึ่งได้ร้อยละ 15.7 แต่จากงบประมาณค่าโฆษณาที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ส่งผลให้ ยอดเงินที่ อ.ส.ม.ท. ได้รับเพิ่มขึ้นตามไปด้วย กล่าวคือในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งได้ส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 15.7 คิดเป็นยอดเงินประมาณ 1,400 ล้านบาท ขณะที่ในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งได้ ส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 14.6 แต่หากคิดเป็นยอดเงินจะได้ประมาณ 1,740 ล้านบาท และยังคงอยู่อันดับสุดท้ายเช่นเดิม สำหรับ 4 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2537 นั้น ปรากฏว่าส่วนแบ่งจากค่าโฆษณาทางสถานีโทรทัศน์ที่ อ.ส.ม.ท. ได้รับยังไม่กระเตื้องขึ้นแต่อย่างใด โดยเฉลี่ยทั้ง 4 เดือน จะได้เพียงร้อยละ 15.5 เท่านั้น อันเป็นตัวเลขใกล้เคียงกับปีก่อน (ดูแผนภูมิที่ 4.7 และ 4.8)

แม้ว่ารายการข่าวจะกลับมาได้รับความนิยมจากบรรดาเอเยนซีอีกครั้ง ส่งผลให้ อ.ส.ม.ท. มีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่สถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากในยุคก่อน เนื่องจากในปัจจุบันการแข่งขันใน วงการโทรทัศน์มีความเข้มข้นและรุนแรงมากขึ้น และไม่เพียงแต่จะแข่งขันกันแต่เพียงสถานีโทรทัศน์เพียง 4 ช่อง เท่านั้น แต่ยังต้องแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์ของต่างประเทศที่ถูกส่งตรงมาทางเคเบิลทีวีหรือ จานรับสัญญาณดาวเทียมอีกด้วย รายการข่าวก็จะไม่ใช่รายการที่ทำรายได้ให้กับสถานีอย่างโดดเด่นเหมือน รายการเดียว และทุกสถานีจะไม่มีเอกลักษณ์ของรายการประจำแต่ละสถานีอีกต่อไปแล้ว แต่รายการที่ สถานีแต่ละแห่งนำเสนอ ต้องดึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทั้งหมด ให้หันมาชมรายการของทางสถานี เพราะนั่น หมายถึงรายได้ จากเม็ดเงินค่าโฆษณาจำนวนมหาศาล

ในขณะนี้ อ.ส.ม.ท. คงต้องแข่งขันกับตัวเอง โดยการแข่งขันในทางองค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การฝึกอบรมบุคลากร การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เพื่อให้สามารถผลิต รายการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และยังคงแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ที่ต่างต้องการหาความเป็นหนึ่ง และต้องการดึงเม็ดเงินค่าโฆษณามาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมจะอยู่ในภาวะที่ซบเซาในขณะนี้ ในทางตรงกันข้าม
ธุรกิจการโฆษณาที่เพิ่มทั้งปริมาณและจำนวนเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้สาเหตุคงจะเกิดจากการแข่งขันของ
ธุรกิจและการค้าที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ทั้งระหว่างคนไทยด้วยกัน และคนไทยกับคนต่างชาติที่ส่ง
สินค้าเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจการค้าและการทำยอดขายได้

ในขณะนี้ รายได้ของ อ.ส.ม.ท. เพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งนอกจากจะมาจากการแข่งขัน
ในเรื่องของธุรกิจโฆษณาของบรรดาห้างร้านต่าง ๆ แล้ว ส่วนหนึ่งมาจากการปรับปรุงรายการข่าวใหม่
โดยนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ซึ่งสร้างรายได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. เป็นจำนวนมาก
และผลจากการดำเนินงานที่มีรายได้สูงขึ้นในขณะนี้ ทำให้ อ.ส.ม.ท. เริ่มพัฒนาองค์การให้ก้าวไปข้างหน้า
อีกครั้ง กล่าวคือ มีการจัดซื้อจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม มาติดตั้งได้ครบทุกแผนก การฝึกอบรม
พนักงานในหลายด้าน เช่น การอบรมด้านคอมพิวเตอร์ การอบรมด้านรักษาความปลอดภัย และการฝึก
อบรมผู้สื่อข่าว เป็นต้น

ส่วนการจัดซื้อจัดหาเทคโนโลยี ได้แก่ การติดตั้งอุปกรณ์เสียงตามสายทั่วทั้งองค์การ
การจัดซื้อเครื่องโทรศัพท์เคลื่อนที่ และเครื่องคอมพิวเตอร์กระเป๋าคอมพิวเตอร์ จะเห็นได้ว่า
เมื่อรายได้ของ อ.ส.ม.ท. ค่อนข้างอ้อมส่งผลกระทบต่อพัฒนา อ.ส.ม.ท. ตามไปด้วย เพราะ อ.ส.ม.ท.
มีเงินลงทุนอยู่แล้วไม่ต้องพึ่งเงินงบประมาณจากรัฐบาล

นอกจากนี้ อ.ส.ม.ท. ยังมีโครงการอันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา อ.ส.ม.ท. อีกเป็น
จำนวนมากในขณะนี้ ซึ่งหาก อ.ส.ม.ท. ยังมีรายได้เพิ่มต่อไปเรื่อย ๆ คงจะได้เห็นการพัฒนา
อย่างรวดเร็วและสามารถแข่งขันกับสถานีช่องอื่น ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน

กล่าวโดยสรุปในขณะนี้ จากเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่ผ่านมา
ภาวะเศรษฐกิจไทย ที่ซบเซาและชะงักงันอย่างต่อเนือง ยิ่งส่งผลกระทบต่อในทางลบลงไปอีก นักธุรกิจ
หลายกลุ่มยอมรับว่าการเมืองเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะจากเหตุการณ์
เศรษฐกิจของไทยทรุดตัวลงมากไม่ว่า จะเป็นด้านการลงทุน สู้สหกรณ์ท่องเที่ยว ธุรกิจการค้าอีก
หลาย ๆ ประเภท ประสบปัญหาขาดทุนส่งผลให้การลงทุนในส่วนนี้ชะงักตัวลงอีก

รัฐบาลของนาชวัน หลีกภัย เป็นรัฐบาลผสมหลายพรรคซึ่งเป็นคู่แข่งกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคน ที่ได้รับการคาดหมายว่าจะเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลนาชวัน ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารงานการเมือง และประสบการณ์ในการบริหารงานธุรกิจ รัฐบาลนาชวันจึงประสบความยุ่งยากมาก เนื่องจากจะต้องรับมือกับภาวะเศรษฐกิจที่ชะงักงันเป็นการด่วน จึงได้มีการชักชวนนักบริหารและนักธุรกิจชั้นนำของประเทศ เข้ามาเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลด้วยหลายคน ไม่ว่าจะเป็นนายอานวย วีรวรรต นายสุภชัย พานิชภักดิ์ และนายชาวิรินทร์ นิมมานเหมินท์ เป็นต้น

ตั้งแต่อายุหลังการเข้าร่วมรัฐบาลของนักบริหารและนักธุรกิจดังกล่าว กลับปรากฏว่าการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจยังไม่เด่นชัด และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทที่ชะงักงันทางเศรษฐกิจได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ไม่มีประสบการณ์ในการทำงานทางการเมือง โดยเฉพาะระบบการเมืองของไทย ที่ประกอบด้วย พรรคการเมืองหลายพรรคร่วมกันจัดตั้งรัฐบาล อีกทั้งยังคอยขัดแย้งและชิงดีชิงเด่นกันอยู่ตลอดเวลา ไม่เหมือนกับการบริหารงานในหน่วยงานธุรกิจที่ง่ายกว่า เนื่องจากมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นอน ใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่

ผลจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับ อ.ส.ม.ท. ที่สำคัญ 2 ด้านด้วยกัน คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

ในยุคที่ 3 นี้ เป็นยุคที่อยู่ในระหว่างการเริ่มต้น ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ซึ่งกำหนดดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 ถึง พ.ศ.2539

สำหรับสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 7 ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนนั้น นอกจากจะมีแผนการประชาสัมพันธ์ การส่งสาร การจัดหาเครื่องใช้ อุปกรณ์ และการจัดระบบการสื่อสาร ตลอดจนการสนับสนุนให้มีการพัฒนาและนำเอาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ที่ผ่านมาแล้ว ยังได้เน้นในเรื่องคุณภาพของเนื้อหาข่าวสารด้วย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญต่อ เรื่องการศึกษา มาก ไม่ใช่มุ่งแต่การค้าและการโฆษณาทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้าแต่เพียงอย่างเดียว เพราะการกระทำดังกล่าวไม่ช่วยพัฒนาประเทศแต่อย่างใด

ผลจากการขยายตัวในด้านเศรษฐกิจอย่างมากในยุคที่ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 6 ส่งผลให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างกว้างขวาง เพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน หรือบริษัท ห้างร้านอย่างมาก แต่ภายหลังจากคณะ รสช. ยึดอำนาจ ทำให้เกิดภาวะชะงักงันของเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลทำให้หน่วยงานและบริษัทหลายแห่งขาดทุน ยังมีผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่มีราคาแพงมาใช้ เนื่องจากไม่คุ้มกับการลงทุน

สำหรับ อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 3 นี้ ในระยะแรก กล่าวคือก่อนรัฐบาลภายใต้การนำของ นายชวน หลีกภัย จะเข้ามาบริหารประเทศในปลายปี พ.ศ.2535 นั้น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี จะเป็นเพียงการปรับปรุง และดำเนินการในโครงการที่ยังไม่เสร็จเรียบร้อย และโครงการที่ต่อเนื่องมาจากยุคที่แล้วเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะ เป็นโครงการขยายเครือข่ายบริการสถานีโทรทัศน์ทั่วประเทศ

ที่ดำเนินการตามเป้าหมายแรก จำนวน 22 สถานี เสร็จไปแล้ว แต่ยังมีพื้นที่บางแห่งไม่สามารถรับชมสัญญาณโทรทัศน์ได้หรือได้แต่ไม่ชัดเจน จึงต้องทำการจัดตั้งสถานีเครือข่ายเพิ่มเติมอีก 9 แห่ง ทางด้านโครงการขยายสถานีวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. ไปยังภูมิภาคจำนวน 52 สถานี ยังดำเนินการไม่ครบถ้วน ยังเหลืออีกประมาณ 20 สถานี จึงเร่งดำเนินการก่อสร้างต่อ สำหรับการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการติดตั้งในทุกแผนก ซึ่งได้ดำเนินการติดตั้งไปแล้วประมาณ 75 เครื่อง ยังเหลืออีกประมาณ 25 เครื่อง ส่วนโครงการอื่น ๆ โดยเฉพาะโครงการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงนั้น ส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาและสรุปผลการศึกษาไปบ้างแล้ว โดยเฉพาะโครงการระบบการส่งข่าวรายการวิทยุกระจายเสียงผ่านดาวเทียม

นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ซึ่งรับผิดชอบดูแล อ.ส.ม.ท. ได้ให้สัมภาษณ์ถึงนโยบายกับ อ.ส.ม.ท. คนหนึ่งว่า "การทำงานของ อ.ส.ม.ท. จะต้องมีความคล่องตัว ขณะนี้ประชาชนมีความสนใจในด้านข่าวสารค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้น อ.ส.ม.ท. ต้องหาแนวทางในการเสนอข่าวสาร ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน" ซึ่งหมายถึงการพัฒนาหน่วยงาน และการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน

ผลจากการที่รัฐบาลได้เห็นนโยบายดังกล่าว ทำให้ อ.ส.ม.ท. มีการปรับปรุงแผนงานการนำเทคโนโลยีมาใช้ใหม่ โดยการให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นจากเดิมที่เคยบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของสำนักวิศวกรรม โดยได้นอกออกมาเป็นแผนงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีโดยเฉพาะ ซึ่งในแผนงานฯ นี้ ได้แบ่งเป็นแผนปฏิบัติงานอีก 3 แผน คือ แผนปฏิบัติงานต่อเนื่อง แผนจัดโครงการและแผนงาน และแผนการศึกษาค้นคว้าเทคโนโลยีระบบที่เหมาะสม โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536

ส่วนรายละเอียดของแผนงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีนี้ ได้แก่ ส่วนแรก แผนปฏิบัติงานต่อเนื่อง ประกอบด้วยกิจกรรมที่ดำเนินการต่อเนื่องจากยุคที่แล้ว เช่น การขยายข่ายบริการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงในส่วนภูมิภาค การปรับปรุงรูปแบบการให้บริการข่าวสารในระบบอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ (TELETEXTS) การส่งข่าวและรายการวิทยุกระจายเสียงผ่านดาวเทียม และการใช้ดาวเทียมในการบริการโทรทัศน์ระบบออกรับเป็นสมาชิกในส่วนภูมิภาค เป็นต้น ส่วนที่สอง แผนการจัดโครงการและแผนงาน เป็นการปฏิบัติการในโครงการใหม่ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาแล้ว ประกอบด้วยการใช้ดาวเทียมใน

กิจการของ อ.ส.ม.ท. การก่อสร้างและติดตั้งเครื่องส่งโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และส่วนที่สาม แผนการศึกษาค้นคว้าเทคโนโลยีระบบที่เหมาะสม เป็นการศึกษาาระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเตรียมนำมาใช้ในอนาคต ประกอบด้วย การศึกษาระบบคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการควบคุมการออกอากาศ การให้บริการโทรทัศน์ระบบ 2 เสียง และการศึกษาเรื่องการประหยัดพลังงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ในแผนวิสาหกิจของ อ.ส.ม.ท. ที่มีระยะเวลา 5 ปี เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ.2537-2541 นั้น ได้มีการเตรียมที่จะพัฒนาในด้านเทคโนโลยีไว้หลายประการ เช่น การปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในระบบธุรกิจต่าง ๆ ภายในปี พ.ศ.2537 ติดตั้งเครื่องมีออปกรณ์วิทยุกระจายเสียงในส่วนกลางและห้องส่งโทรทัศน์ใหม่ นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการควบคุมการออกอากาศภายในปี พ.ศ.2538 ให้บริการวิทยุกระจายเสียงแบบ RDS (RADIO DATA SYSTEM) ภายในปี พ.ศ.2537 ให้บริการวิทยุกระจายเสียงแบบ DAB (DIGITAL AUDIO BROADCASTING) ภายในปี พ.ศ.2540 สร้างสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ระบบดาวเทียมในส่วนภูมิภาค จำนวน 5 แห่ง ภายในปีพ.ศ.2537 ให้บริการโทรทัศน์ระบบ 2 ช่องเสียงทั่วประเทศ ภายในปีพ.ศ.2538 และดำเนินกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิกในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ภายในปี พ.ศ.2537-2540 เป็นต้น

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อ.ส.ม.ท. ได้พัฒนาขีดความสามารถที่มีอยู่ ในการแสวงหาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกิจการทางด้านสื่อสารมวลชนขององค์การอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกิจการสื่อสารมวลชนแห่งอื่น ๆ ที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับเทคโนโลยีการสื่อสารได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในขณะนี้

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่สำคัญในขณะนี้ มีด้วยกันหลายประการ กล่าวคือ หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างมากในยุคที่ 2 โดยเฉพาะในด้านการขยายสถานีเครือข่ายทั้งวิทยุและโทรทัศน์ออกไปครอบคลุม พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว ซึ่งบางส่วนยังดำเนินการไม่เสร็จเรียบร้อยดี เนื่องจากขาดปัจจัยด้านการเงิน ทำให้ต้องชลอโครงการและดำเนินการต่อเนื่องมาถึงขณะนี้ อาทิ การจัดตั้งสถานีเครือข่ายโทรทัศน์เสริมจุดยอด 9 แห่ง ที่ยังไม่เสร็จ อีกประมาณ 3-4 แห่ง และการสร้างสถานีวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. ในส่วนภูมิภาค ที่ อ.ส.ม.ท. ได้รับอนุมัติจาก กบว. ให้

ดำเนินการได้ 52 สถานี ปรากฏว่ายังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จเรียบร้อยอีกประมาณ 6 สถานี เป็นต้น

ในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี อ.ส.ม.ท. ได้มีการปรับทิศทางในเรื่องของเทคโนโลยีใหม่ โดยเปลี่ยนเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ปรับปรุงการดำเนินการกิจการภายในองค์การแทน เช่น การปรับปรุงและย้ายเครื่องส่ง สถานีวิทยุระบบเอฟ.เอ็ม. เพื่อป้องกันการรบกวนจากอาคารสูงและเพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือการติดตั้งจานรับสัญญาณดาวเทียมขนาดใหญ่ เพื่อรับข่าวจากภูมิภาค ที่ส่งตรงมาจากศูนย์ข่าวภาคเหนือและการจัดซื้อรถโมบายชนิด (รถถ่ายทอดเคลื่อนที่) เพิ่มอีก 1 คัน ตลอดจนการจัดซื้อวิทยุสื่อสารให้แก่ผู้สื่อข่าวและช่างภาพที่ออกทำข่าวนอกสถานี ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว คล่องตัวยิ่งขึ้น ผลงานที่เห็นได้ชัดคือ ช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ระหว่างวันที่ 17-21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยผู้สื่อข่าวและช่างภาพสามารถรายงานข่าวและถ่ายทอดเหตุการณ์จริงออกอากาศได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ อ.ส.ม.ท. มีเป็นที่เชื่อถือของประชาชนมากขึ้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในยุคนั้น อ.ส.ม.ท. ได้มีการจัดซื้อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามาใช้ในองค์การ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์โดยได้ใช้เงินลงทุนจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นเงินกว่า 50 ล้านบาท นับเป็นการลงทุนที่สูงมากในองค์การขนาดเล็ก ที่มีผู้ปฏิบัติงานไม่ถึง 1,000 คน ซึ่งการนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในครั้งนั้น มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการข้อมูลและข่าวสาร และเป็นศูนย์กลางข้อมูลและการกระจายข่าวไปยังศูนย์ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ทำให้การส่งข่าวจากผู้สื่อข่าวมายังสถานีได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และทันต่อเหตุการณ์ โดยสามารถใช้ระบบการสื่อสารแบบใหม่คือเข้ากับระบบ เพื่อช่วยในการกระจายข่าว เช่น MODEM ดาวเทียม ในการส่งข่าวไปยังสมาชิกข่าวตามที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

ทางด้านสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 ได้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์เข้าเสริมในกิจการบริหารงาน และการดำเนินงานด้วยระบบ BROADCASTING ที่ทันสมัยและมีการใช้งานในสถานีโทรทัศน์ชั้นนำในต่างประเทศ และยังช่วยในการทำ SCRIPT หรือบทบรรยายข่าวที่ได้รับการอนุมัติแล้วสามารถเปลี่ยนรูปแบบของบท โดยไม่ต้องพิมพ์ใหม่ และสามารถนำข่าวนั้นออกPROMPTER หรือเครื่องช่วยอ่าน โดยผู้ประกาศไม่ต้องใช้บท ได้ทันที นอกจากนี้คอมพิวเตอร์ยังสามารถคำนวณเวลาที่ใช้ในการอ่านของ

ผู้ประกาศแต่ละคน ทำให้สะดวกรวดเร็วต่อการจัดเตรียมลำดับข่าวในRUNDOWN ในกรณีที่ข่าวด่วน มาแทรกกระทันหัน โดยคอมพิวเตอร์จะคำนวณเวลาทั้งหมดใหม่เพื่อใช้ในการปรับ RUNDOWN ใหม่

สำหรับด้านวิทยุกระจายเสียง ในขณะนั้น อ.ส.ม.ท. มีสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ เอฟ.เอ็ม. จำนวน 46 สถานี และวิทยุกระจายเสียงระบบ เอ.เอ็ม. จำนวน 2 สถานี และจะขยายเพิ่มขึ้นอีกจนครบ 52 สถานี ตามแผนงาน ซึ่งการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในครั้งนี้ จะนำมาควบคุมดูแล ทั้งทางด้านการผลิตรายการ ควบคุมการออกอากาศ ระบบการจัดการ ที่นับวันจะยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการส่งข่าวผ่านดาวเทียมจากส่วนกลาง ไปยังสถานีวิทยุในส่วนภูมิภาคที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ ควบคุมให้สามารถออกอากาศได้พร้อมกันในเวลาเดียวกันทุกสถานี

สำหรับด้านสำนักข่าวไทย จะนำคอมพิวเตอร์มาดำเนินการตั้งแต่การแสวงหาข่าวสาร ประมวลคัดเลือก รวบรวม เรียบเรียง ติดตาม วิเคราะห์ เขียนบทความ และควบคุมการผลิตข่าวทั้งหมด รวมถึงการส่งข่าวสารให้กับสื่อมวลชน ระบบคอมพิวเตอร์จะช่วยให้การเรียบเรียง วิเคราะห์ สืบค้นภูมิหลังข่าว และการกระจายข่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ผู้สื่อข่าว สามารถส่งข่าวโดยใช้คอมพิวเตอร์ออนไลน์ทางสายโทรศัพท์ เข้ามายังคอมพิวเตอร์ให้สามารถเรียบเรียง ข่าวในเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ทันที ซึ่งเมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางพนักงานพิสูจน์อักษรจะสามารถตรวจหา ข้อผิดพลาด โดยแก้ไขบนหน้าจอคอมพิวเตอร์จากนั้นก็ส่งข่าวที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ไปยังคอมพิวเตอร์ของ บรรณาธิการข่าวเพื่อทำการอนุมัติ และสิ่งพิมพ์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ออกทางเครื่องพิมพ์ได้ทันที

ต่อมาในสมัยของนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2535 อ.ส.ม.ท. ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดเหนือกว่าหน่วยงานสื่อมวลชนใด ในประเทศ กล่าวคือ

ในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2536 อ.ส.ม.ท. ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดเข้ามาใช้ใน ประเทศไทย โดยได้ลงนามในสัญญาร่วมดำเนินการโทรทัศนระบบบอกรับเป็นสมาชิกทางสายโทรศัพท์ ผ่านระบบใยแก้วนำแสง (OPTICAL FIBER) กับบริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งเป็น เทคโนโลยีการส่งโทรทัศนที่ทันสมัยที่สุด มาใช้เป็นรายแรกในเอเชียอาคเนย์ ซึ่งการนำเทคโนโลยี ดังกล่าวมาใช้นี้ ประชาชนจะได้ประโยชน์มาก เพราะเทคโนโลยีดังกล่าวจะเป็นลักษณะทุแว้ คือสามารถ

ส่งได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน ทั้งย้อนไปและย้อนกลับ ผู้รับสามารถโต้ตอบกับผู้ส่งได้ ทั้งนี้จะเริ่มให้บริการได้ประมาณปลายปี พ.ศ. 2536 นี้

ต่อมาในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 อ.ส.ม.ท. ได้ลงนามอนุมัติให้บริษัทไทยสกายทีวี กับบริษัทไอบีซีเคเบิลทีวี ขยายการให้บริการไปยังต่างจังหวัด จากเดิมที่ได้รับสัมปทานอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่ง อ.ส.ม.ท. อนุมัติให้ทั้ง 2 ราช มีอิสระที่จะเลือกส่งเคเบิลทีวี โดยผ่านดาวเทียม หรือผ่านระบบไมโครเวฟ หรือใช้ใยแก้วนำแสงได้

ส่วนการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้นั้น ได้เริ่มใช้ในงานผลิตข่าวสารของสำนักข่าวไทย โดยการให้ทำการเรียบเรียงข่าวบนจอเครื่องคอมพิวเตอร์ แทนการใช้เครื่องพิมพ์ดีดเมื่อเสร็จก็จะส่งข่าวไปตรวจสอบความถูกต้องของค่าที่ใช้ ด้วยคอมพิวเตอร์หลังจากนั้นจึงส่งไปให้บรรณาธิการตรวจทานอีกครั้ง ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบ จึงส่งพิมพ์โดยผ่านทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

ต่อมาเริ่มที่ระบบจัดเก็บข้อมูล ได้มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล จากเดิมที่จัดเก็บด้วยแฟ้ม มาเป็นเก็บด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ทำให้สะดวกรวดเร็ว และประหยัดพื้นที่

และล่าสุดได้มีการนำมาใช้ที่ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ โดยเริ่มนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ประโยชน์ ในการทำบทบรรยาย เพื่อสะดวกในการอ่านของผู้ประกาศ นอกจากนี้ยังได้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เชื่อมต่อ ในระบบออนไลน์ทางสายโทรศัพท์ กับสำนักข่าวต่างประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก เพื่อการแลกเปลี่ยน ข่าวสารซึ่งกันละกัน รวมถึงการเป็นสมาชิก เพื่อรับข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น สำนักข่าวรอยเตอร์ สำนักข่าวเอเอฟพี สำนักข่าวเอพี สำนักข่าวยูพีไอทีเอ็นและสำนักข่าวโอรานา เป็นต้น ส่วนในแผนกอื่น ๆ อาทิ แผนกบัญชีการเงิน แผนกบุคคล หรือแผนกงานประชาสัมพันธ์ อยู่ระหว่างการติดตั้งและวางระบบการทำงาน

จะเห็นได้ว่าในยุทที่ 3 นี้ อ.ส.ม.ท. ได้มุ่งเน้นไปที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ยังไม่มีสถานีไหน นำมาใช้ วิชาการและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าหลังไหลเข้ามาในประเทศไทยอย่างมาก จึงจำเป็นต้อง ปรับปรุงเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นั่นคือการเตรียมพร้อมเพื่อความอยู่รอดขององค์กร

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านการให้บริการ

จากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในยุคนั้น ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการของ อ.ส.ม.ท. กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2534 เริ่มบุกเบิกทำรายการข่าวภาคกลางวันเสนอแก่ประชาชนเพิ่มอีก หลังจากที่ในยุคแรก ได้บุกเบิกข่าวภาคเช้า หรือข่าววิบอรุณจนประสบความสำเร็จอย่างสูงไปแล้ว โดยข่าวภาคกลางวันนี้ ใช้ชื่อว่า "ช่อง 9 ข่าวเที่ยง" เริ่มเสนอในระหว่างเวลา 12.00-12.20 น. เนื้อหาข่าวประกอบด้วย ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียม และข่าวกีฬา โดยเนื้อหาของข่าวในประเทศได้นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเช้ามาเสนอ สำหรับข่าวต่างประเทศและข่าวกีฬา ซึ่งนำรายงานข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียมที่ส่งมาล่าสุดถึงข่าว ที่เป็นภาพสดใหม่ และข่าวจากเครื่องโทรพิมพ์ที่รับจากสำนักข่าวต่างประเทศ ซึ่งหากเป็นรายงานข่าวจากเครื่องโทรพิมพ์ก็จะนำภาพข่าวเก่าจากห้องเทปข่าวมาเสนอแทน

ต่อมาในปลายปี พ.ศ.2534 อ.ส.ม.ท. มีนโยบายที่จะจัดตั้งศูนย์ข่าวประจำภาคต่าง ๆ โดยใช้เงินลงทุนประมาณ 245 ล้านบาท เพื่อให้การเสนอข่าวสารของ อ.ส.ม.ท. มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสามารถเสนอข่าวได้ครอบคลุมทั่วประเทศ อันจะเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ท้องถิ่นห่างไกล ได้สะท้อนปัญหาในท้องถิ่นของตนเพื่อให้รัฐบาลจะได้รับรู้ปัญหา และหาทางแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ ซึ่งจะพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์ข่าว ในจังหวัดต่าง ๆ โดยในเดือนมกราคม พ.ศ.2535 อ.ส.ม.ท. ได้เริ่มจัดตั้งศูนย์ข่าวภาคเหนือก่อนเป็นอันดับแรก มีสถานีที่ตั้งของศูนย์ข่าวอยู่ที่ศูนย์การค้าภาคส่วนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ และมีโครงการจะจัดตั้งให้ครบทั่วทุกภาค ทั้งนี้ตามแผนงานประจำปีนั้น ศูนย์ข่าวที่จะจัดตั้งเป็นลำดับต่อไปคือศูนย์ข่าว ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับข่าวที่ส่งมาจากศูนย์ข่าวภาคเหนือ นั้น ได้นำเสนอในช่วงข่าวภาคค่ำเวลา 19.40-19.50 น.

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2535 อ.ส.ม.ท. เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรก ในการเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงเวลาเสนอข่าวภาคค่ำอีกครั้ง จากเดิมที่เคยออกอากาศตั้งแต่เวลา 19.30 น. เปลี่ยนมาเป็นเวลา 19.00 น. แทน ทั้งนี้สาเหตุที่ อ.ส.ม.ท. เปลี่ยนแปลงโครงสร้างเวลาเสนอข่าวขึ้นมาอีก เนื่องจากในช่วงนั้นกำลังอยู่ในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ภายหลังจากรัฐบาลของ นายอานันท์ ปันยารชุน ยุบสภาในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2535 เป็นผลให้ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรใหม่ ในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 อ.ส.ม.ท. ในฐานะสื่อมวลชนของรัฐ ได้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งดังกล่าว จึงได้ร่นเวลาเสนอข่าวให้เร็วขึ้นเพื่อนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งและข่าวส่งเสริมประชาธิปไตย หลังจากนั้นไม่นานสถานีช่องอื่นก็ได้ปรับเปลี่ยนเวลาเสนอข่าวตามแบบอย่างของ อ.ส.ม.ท. เช่นกัน

ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2535 ซึ่งอยู่ระหว่างการเริ่มต้นบริหารประเทศของรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำโดยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี อ.ส.ม.ท. ได้ออกระเบียบว่าด้วยการเสนอข่าวสารของ อ.ส.ม.ท. จากเดิมที่ปฏิบัติกันโดยไม่มีลายลักษณ์อักษร โดยนายอภิลาศ โอสถานนท์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการ อ.ส.ม.ท. ขณะนั้นเป็นผู้เสนอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเสนอข่าวทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียง และข่าวของสำนักข่าวไทย เป็นไปตามหลักการ และปรัชญาแห่งวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่พึงทำหน้าที่เสนอข่าวทุกด้านทุกฝ่ายอย่างครบถ้วน ถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และเป็นกลาง โดยคำนึงถึงสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน โดยมีการกระจายข่าวสารอย่างทั่วถึง เพื่อประโยชน์ของรัฐ สังคมและประชากร และเพื่อให้พนักงานได้รับการคุ้มครองการปฏิบัติงาน มิให้อิทธิพลจากภายนอกมีผลกระทบต่อความมั่นคงในการปฏิบัติหน้าที่

การออกระเบียบว่าด้วยการเสนอข่าวในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า อ.ส.ม.ท. ต้องการดำเนินกิจการโดยเฉพาะการเสนอข่าวอย่างอิสระ ปราศจากอิทธิพลใด ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการทำข่าวของ อ.ส.ม.ท. เช่น ข้อ 5.1 ของระเบียบ ระบุว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์เข้าข่ายสถานการณ์ไม่ปกติให้บรรณาธิการรีบรายงานต่อผู้บังคับบัญชาในสายงานตามลำดับชั้น และแจ้งผู้อำนวยการ เพื่อเสนอให้ประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจ โดยมีประธานกรรมการ หรือผู้แทนเข้าร่วมประชุมด้วย ทั้งนี้ให้พยายามรักษาแนวทางการเสนอข่าวตามหลักอุดมการณ์ของสื่อมวลชนที่ดี และยึดหลักจรรยาบรรณ โดยเฉพาะในส่วนของความถูกต้องเป็นธรรม และเป็นกลางในการเสนอข้อเท็จจริง โดยคำนึงถึงสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข เป็นต้น

ทั้งนี้ระเบียบดังกล่าว อ.ส.ม.ท. ยังถือเป็นคู่มือในการเสนอข่าวอยู่จนถึงปัจจุบัน และตั้งแต่จัดตั้ง อ.ส.ม.ท. ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2520 ยังไม่เคยมีระเบียบ การเสนอข่าวที่เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นนี้แต่อย่างใด การสั่งการและการดำเนินงานที่ผ่านมา จะเป็นไปในลักษณะสั่งการทางวาจา

ไม่มีลक्षणลักษณะอักษร แต่อย่างใดการถอดระเบียบดังกล่าว จึงถือเป็นครั้งแรกในการเสนอข่าว และถือเป็น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเสนอข่าวที่ก้าวหน้าไปอีกระดับหนึ่ง

นับตั้งแต่ นายแสงชัย สุนทรวัฒน์ เข้ามาเป็นผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2536 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงรายการข่าว การจัดตั้งศูนย์ข่าวภาคใต้ การลงนามร่วมดำเนินกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิกทางสายโทรศัพท์ ผ่านระบบใยแก้วนำแสง การอนุมัติให้บริษัทเคเบิลทีวี 2 บริษัทขยายกิจการออกไปสู่ภูมิภาค การจัดตั้ง สถานีรับ-ส่งสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ตลอดจนการคิดค้นโครงการสถานีข่าวข้ามชาติ เป็นต้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านการให้บริการที่สำคัญ ในยุคนี้มีดังต่อไปนี้

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2536 อ.ส.ม.ท. ได้ปรับปรุงรายการข่าวภาคค่ำใหม่ โดยการดึง ผู้ประกาศและผู้สื่อข่าวจากช่อง 7 มาร่วมงาน จัดทำรายการปุจฉา-วิสัชนา เป็นรายการเสริมความรู้ แทรกในช่วงโฆษณาข่าว เพิ่มข่าวศิลปวัฒนธรรม ท้องเที่ยว บันเทิง ลดข่าวอาชญากรรม และข่าวโต้แย้ง ให้เหลือน้อยที่สุด ผลจากการดำเนินการปรับปรุงดังกล่าว ทำให้รายการข่าวของ อ.ส.ม.ท. เริ่มเป็นที่ ยอมรับของประชาชน และบรรดาแอนแอนซี โดยจากข้อมูลของบริษัทเคเบิล พบว่าจำนวนคนดูรายการข่าว ของ อ.ส.ม.ท. เพิ่มมากขึ้นกว่าเท่าตัว ส่วนบรรดาแอนแอนซีต่างก็นำสินค้ามาลงโฆษณาในรายการข่าว เป็นจำนวนมาก จนไม่มีที่ว่างและต้องจองคิวยาวกว่า 6 เดือน โฆษณาที่เคยเข้าในรายการข่าว เพียงวันละ 2-3 นาที ก่อนหน้าที่นายแสงชัยจะเข้ามาปรับปรุงเพิ่มเป็นวันละ 15-19 นาที ส่งผลให้ อ.ส.ม.ท. มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกกว่าร้อยละสาม นอกจากนี้ในการประกาศผลรางวัลโทรทัศน์ทองคำ ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ปรากฏว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้รับรางวัล ประเภทสถานีที่รายงานข่าวและสถานการณ์ปัจจุบันดีเด่น จากจุดนี้จะเห็นได้ว่า อ.ส.ม.ท. ในยุคนี้นี้ มีการปรับปรุงรายการข่าวและประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2536 อ.ส.ม.ท. ได้ลงนามทำสัญญาร่วมดำเนินกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิกทางสายโทรศัพท์ผ่านระบบใยแก้วนำแสงดังที่ได้กล่าวมาในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างมหาศาล ในเรื่องของกาให้ข้อมูลข่าวสาร แก่ประชาชน นับได้ว่าเป็นการมองการณ์ไกล เพราะเป็นเทคโนโลยีแห่งอนาคตที่ประเทศพัฒนาแล้ว

ได้ใช้กันอย่างกว้างขวาง เพราะมีประโยชน์มหาศาล เนื่องจากสามารถส่งได้ทั้งภาพ และเสียง
ในเวลาเดียวกันก็สามารถโต้ตอบกันได้เหมือนการพูดคุยทางโทรศัพท์ ตลอดจนสามารถเลือกรับบริการได้
อันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งในด้านการให้บริการอย่างหนึ่งของ อ.ส.ม.ท. ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ต้นปี
พ.ศ. 2538

ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2537 อ.ส.ม.ท. ได้จัดตั้งศูนย์ข่าวภาคใต้ ขึ้นที่อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หลังจากที่ได้เปิดศูนย์ข่าวภาคเหนือก่อนหน้านี้อยู่แล้ว และกำลังเตรียมที่จะจัดตั้งศูนย์ข่าว
ขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น ในปีพ.ศ. 2538 เพิ่มอีกเพื่อให้ครบตามโครงการ

การเปลี่ยนแปลงในด้านการให้บริการอีกอย่างคือ การอนุมัติให้บริษัทไทยสกายทีวี และบริษัท
ไอบีซีเคเบิลทีวี อันเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานกิจการ โทรทัศน์ระบบบอกรับเป็นสมาชิกระบบคลื่นไมโครเวฟ
ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ อ.ส.ม.ท. ร่วมลงทุนด้วยนั้นได้ขยายการให้บริการไปยังต่างจังหวัด
นับเป็นบริการใหม่ สำหรับประชาชนในท้องถิ่น ที่สามารถรับชมรายการที่ทันสมัยให้ความรู้และบางส่วนเป็น
รายการจากต่างประเทศ ทัดเทียมกับชาวกรุงเทพมหานคร ซึ่งในปัจจุบันประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่
จะได้รับชมแต่รายการจากสถานีทั้ง 5 ช่องเท่านั้น ซึ่งจะมีแค่เพียงคนที่มีฐานะร่ำรวยที่สามารถ
ซื้อจานรับสัญญาณดาวเทียมมาติดตั้งเพื่อรับชมรายการจากต่างประเทศ หาก อ.ส.ม.ท. ได้ดำเนินกิจการ
ดังกล่าวเสร็จเรียบร้อย ประชาชนในท้องถิ่นจะสามารถสมัคร เป็นสมาชิกเพื่อรับชมรายการที่ดีจาก
ต่างประเทศเช่นเดียวกับการมีจานรับสัญญาณดาวเทียม ในขณะที่ค่าบริการถูกกว่ามาก โดยคาดว่าจะมี
การคิดค่าบริการประมาณ 200-400 บาท ต่อเดือนเท่านั้น

ในขณะนี้ อ.ส.ม.ท. ยังมีโครงการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอีกเป็นจำนวนมาก
โดยมีการกำหนดไว้ในแผนวิสาหกิจ แต่มาถึงในขณะนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ อ.ส.ม.ท. จะเป็นองค์กร
สื่อมวลชนของรัฐ ที่ค่อนข้างจะอยู่ในการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาล อ.ส.ม.ท. ไม่เคยหยุดนิ่ง
อยู่กับที่ ในทางตรงกันข้ามกับแสวงหาบริการใหม่ ๆ ให้กับประชาชนตลอดเวลาโดยเฉพาะความก้าวหน้า
ทางเทคโนโลยี ได้ช่วยให้ อ.ส.ม.ท. สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วกว้างไกลหลากหลายรูปแบบ
ตลอดจนช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการ เป็นต้น ทั้งนี้องค์กรที่จะประสบผลสำเร็จได้ดังนี้ ต้องมีการ
แสวงหา "โอกาส" หรือ "หนทางใหม่ ๆ" ในการดำเนินงานอยู่ตลอด จึงจะพัฒนาองค์กรต่อไปได้

กล่าวโดยสรุป ผลจากการที่นักการเมืองใช้ อ.ส.ม.ท. เป็นเครื่องมือทางการเมือง ในช่วงยุคที่ 2 จนเป็นผลให้เกิดเกิดการยึดอำนาจจากคณะ รสช. ที่ต้องการให้ อ.ส.ม.ท. ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง และเป็นกลางในการเสนอข่าวสาร ทำให้ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์การใหม่ โดยมุ่งการทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนมากที่สุด อาทิ การเป็นสื่อในการสร้างควมสามัคคี การส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องรวดเร็ว การส่งเสริมการศึกษา และการเป็นผู้นำในกิจการสื่อสารมวลชน ส่วนในด้านโครงสร้างองค์การได้มีการปรับเปลี่ยนใหม่เช่นกัน กล่าวคือ ได้แก้ไขพระราชกฤษฎีกาใหม่ ไม่ให้นักการเมืองเข้ามามีอิทธิพลหรือแทรกแซงในกิจการ อ.ส.ม.ท. ได้ โดยปลดสำนักงานรัฐมนตรี ซึ่งเป็นข้าราชการประจำจะเป็นประธานโดยตำแหน่ง ส่วนผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. จะพิจารณาสรรหาพนักงานบริหารมืออาชีพเข้าดำรงตำแหน่ง

ไซร์เบอร์ก (2536) ระบุว่า ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา ก็คือ การที่สื่อมวลชนต้อง ুক্তิตัวเองไว้กับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ในฐานะที่เป็นงานสำคัญระดับชาติ เป็นการ เน้นเป้าประสงค์โดยรวม หากนำมาพิจารณาในกรณีของ อ.ส.ม.ท. จะเห็นว่า ในยุคที่ 3 อ.ส.ม.ท. ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามที่ ไซร์เบอร์ก ระบุ ซึ่งจากนโยบายและวัตถุประสงค์ใหม่ ตลอดจนโครงสร้าง องค์การ ได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ อ.ส.ม.ท. เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมมากขึ้น

สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ในยุคนี้ภาวะเศรษฐกิจเริ่มซบถตัว เนื่องจากผลกระทบจากการยึดอำนาจของคณะ รสช. กระทบต่อ อ.ส.ม.ท. เนื่องจากต้องหารายได้เลี้ยงตัวเอง อ.ส.ม.ท. จึงต้องประหยัดรายจ่ายและพยายามหารายได้จากแหล่งอื่นมาเสริม การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ประสิทธิภาพการผลิตทำให้โครงการหลายโครงการต้องหยุดชะงักในระยะ 1-2 ปีแรกของยุคนี้ไม่ว่าจะเป็น การขยายเครือข่ายทั่วประเทศเพิ่ม การจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้พอเพียง ตลอดจนโครงการที่ต้องใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบเสียง 2 ภาษา และระบบกระจายเสียงด้วยดาวเทียมต้องซบถตัวตาม ไปด้วย

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น อ.ส.ม.ท. จึงได้ดำเนินโครงการที่ตั้งค้าง หรือหยุดชะงักต่อไปจนแล้วเสร็จหลายประการ อาทิ การจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ครบตามแผนเริ่มนำ

ระบบใยแก้วนำแสงหรือฟิสิกไฟเบอร์มาใช้ ตลอดจนการจัดตั้งสถานีรับส่งสัญญาณจากดาวเทียมโดยตรง

ทางด้านกาารให้บริการ ได้เริ่มบุกเบิกการช่าวภาคกลางวัน และจัดตั้งศูนย์
ช่าวภูมิภาคประจำภาคต่าง ๆ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการดำเนินการดังกล่าว นอกจากจะเป็นกาารให้
ข้อมูลช่าวสารที่หลากหลายและรวดเร็วทันเหตุการณ์แล้ว ยังต้องการหารายได้จากการโฆษณาอีกด้วย

วอร์เรน จี. เบนนิส (1969) ระบุว่า การพัฒนาองค์การนั้น เป็นการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและความเป็นสหุศาสตร์ที่สลับซับซ้อน ที่มุ่งเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และโครงสร้าง
องค์การ เพื่อจะได้ปรับปรุงตัวเองให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายใน
องค์การ

จะเห็นได้ว่า อ.ส.ม.ท. ในยุคที่ 3 นี้ ได้มีการพัฒนาองค์การอย่างมาก เนื่องจากมีการ
นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างกว้างขวางหลายรายการ อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงภายในด้าน
กาารให้บริการ โดยเน้นไปในเรื่องการเพิ่มเนื้อหาช่าวสาร และการส่งช่าวสารให้แก่ชชาวสภระจาสออกไป
ทั่วประเทศ

กล่าวโดยสรุป รวมพัฒนาการทั้ง 3 ยุค ของ อ.ส.ม.ท. นั้น จะพบมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปัจจัยทางด้านการเมือง และ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ
ในยุคที่ 1 นั้น ปัจจัยทางด้านการเมือง ได้ส่งผลให้ อ.ส.ม.ท. ถูกควบคุมการดำเนินการอย่างใกล้ชิด
มุ่งเน้นการดำเนินการเฉพาะกิจการเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้เป็นผล
ให้ขาดเงินในการจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่วนในยุคที่ 2
ปัจจัยทางด้านการเมือง ยังคงทำให้ อ.ส.ม.ท. ถูกควบคุมการดำเนินการเช่นเดียวกับในยุคที่ 1 แต่
จะแตกต่างตรงที่ ในยุคที่ 2 นี้ การเมืองใช้ อ.ส.ม.ท. เพื่อผลประโยชน์ของพวกพ้องมากกว่าการจะ
สนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลให้ อ.ส.ม.ท. ต้องมีการแข่งขัน
ในการดำเนินการกับสถานีวิทยุโทรทัศน์อื่น เพราะต่างหวังชิงรายการได้ให้มากที่สุด อีกทั้งยังทำให้
อ.ส.ม.ท. สามารถชชาวสหรือช่าวสารให้บริการครอบคลุมทั่วประเทศ สำหรับในยุคที่ 3 นั้น

ปัจจัยทางด้านการเมือง ได้ส่งผลกระทบต่อ อ.ส.ม.ท. แตกต่างจากองค์กรในช่วง 2 ชุดแรก กล่าวคือ ได้เปลี่ยนแปลงไม่ให้เกิดการเมืองเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของ ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจได้เอื้อ ทำให้ อ.ส.ม.ท. มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างกว้างขวาง สำหรับการให้บริการ จนสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำด้านสื่อสารมวลชนอีกครั้งหนึ่ง